

Jolanta Dinsberga

**Ceļa servitūta
tiesiskā regulējuma ģenēze: valdošā
un kalpojošā nekustamā īpašuma
īpašnieku interešu tiesiskie
un praktiskie aspekti**

Promocijas darba kopsavilkums zinātnes doktora grāda
“zinātnes doktors (*Ph. D.*)” iegūšanai

Nozaru grupa – sociālās zinātnes

Nozare – tiesību zinātne

Apakšnozare – civiltiesības

Rīga, 2023

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Jolanta Dinsberga

ORCID 0000-0003-3503-9151

Ceļa servitūta
tiesiskā regulējuma ģenēze: valdošā
un kalpojošā nekustamā īpašuma
īpašnieku interešu tiesiskie
un praktiskie aspekti

Promocijas darba kopsavilkums zinātnes doktora grāda
“zinātnes doktors (*Ph. D.*)” iegūšanai

Nozaru grupa – sociālās zinātnes

Nozare – tiesību zinātne

Apakšnozare – civiltiesības

Rīga, 2023

Promocijas darbs izstrādāts Rīgas Stradiņa universitātē, Latvijā

Promocijas darba vadītāja:

Dr. iur. asociētā profesore **Inga Kudeikina**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Zinātniskā konsultante:

Dr. iur. docente **Kitija Bite**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Oficiālie recenzenti:

Dr. iur. profesors **Osvalds Joksts**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Dr. iur. asociētais profesors **Anatolijs Kriviņš**,
Daugavpils Universitāte, Latvija

Dr. iur. profesore **Ingrīda Veikša**,
Biznesa augstskola "Turība", Latvija

Promocijas darbs tiks aizstāvēts Rīgas Stradiņa universitātes Tiesību zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē 2023. gada 6. decembrī plkst. 15.00 Hipokrāta auditorijā, Dzirciema ielā 16, Rīgas Stradiņa universitātē un attālināti, tiešsaistes platformā *Zoom*

Ar promocijas darbu var iepazīties RSU bibliotēkā un RSU tīmekļa vietnē:
<https://www.rsu.lv/promocijas-darbi>

Promocijas padomes sekretāre:

Ph. D. docente **Karina Palkova**

Satura rādītājs

Darbā izmantotie saīsinājumi.....	5
Ievads.....	6
1. Ceļa servitūta jēdziens un tiesiskā attīstība globālo pārmaiņu apstākļos	24
1.1. Ceļa servitūta juridiskā konstrukcija seno romiešu tiesībās.....	24
1.2. Ceļa servitūts – jēdzieniskais tvērumš un tiesiskā izpausme	27
1.3. Zemes reformas laikā noteiktie ceļa servitūti un to ietekme uz nekustamo īpašumu īpašnieku tiesībām un pienākumiem	29
2. Ceļa servitūts kā valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku un trešo personu tiesisko interešu priekšmets	32
2.1. Ceļa servitūta nodibināšanas īpatnības un praktiskās problēmas.....	32
2.1.1. Ceļa servitūta nodibināšanas priekšnosacījumi un veidi	32
2.1.2. Ceļa servitūta izbeigšana ar noilgumu.....	35
2.1.3. Trešo personu tiesiskais statuss un tiesības ceļa servitūta nodibināšanas procesā	37
2.2. Uz nekustamo īpašumu nodibinātā ceļa servitūta izbeigšanas problemātika	40
2.2.1. Ceļa servitūta izbeigšana ar izpirkumu.....	40
2.2.2. Ceļa servitūta izbeigšana ar noilgumu.....	41
3. Ar ceļa servitūtiem saistītu strīdu izšķiršana tiesā.....	44
3.1. Strīdu par ceļa servitūtu nodibināšanu izšķiršanas procesuālās īpatnības.....	44
3.2. Pagaidu aizsardzības piemērošanas teorētiskie aspekti un praktiskā piemērošana	49
Secinājumi un priekšlikumi	53
Publikācijas un ziņojumi par promocijas darba tēmu	73
Literatūras saraksts	84
Pateicības	94
Pielikumi.....	95
1. pielikums. Aptauja par servitūta definīcijas uztveramību	96
2. pielikums. Termina “servitūts” definējums citu valstu normatīvajos aktos	97
3. pielikums. Ceļa servitūta grafiskais attēlojums (1)	101
4. pielikums. Ceļa servitūta grafiskais attēlojums (2)	102
5. pielikums. Ceļa servitūta grafiskais attēlojums (3)	103

6. pielikums. Ārpus tiesas procesuālā kārtība ceļa servitūta izbeigšanai uz noilguma pamata.....	104
7. pielikums. Nolēmumu apkopojums	107
8. pielikums. Tiesas nolēmumi pagaidu aizsardzības lietās	110
9. pielikums. Vadlīnijas prasības pieteikuma noformēšanai strīdos par ceļa servitūta nodibināšanu.....	111

Darbā izmantotie saīsinājumi

AT	Augstākā tiesa
CL	Civillikums
CPL	Civilprocesa likums
MK	Ministru kabinets
SM	Satiksmes ministrija
TM	Tieslietu ministrija
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
ZM	Zemkopības ministrija

Ievads

Tiesības uz īpašumu ir viena no senākajām cilvēka pamattiesībām, kas pastāvēja līdz ar tiesībām uz dzīvību un brīvību.¹ Šobrīd tiesības uz īpašumu garantē Latvijas Republikas Satversmes 105.pants,² Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmais protokols, 1. pants.³ Taču, balstoties uz CL 928. pantu, īpašums var būt dažādi aprobežots.⁴ Šajā promocijas darbā autore pievērsīsies īpašuma tiesību aprobežojumu izpētei, ko izraisa tādi nekustamā īpašuma apgrūtinājumi kā ceļa servitūts.

Saskaņā ar CL 1130. pantu servitūts ir apgrūtinājums, kā rezultātā apgrūtinātā jeb kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka īpašuma tiesības lielākā vai mazākā mērā ir aprobežotas citas personas vai cita nekustamā īpašuma labā. Saskaņā ar CL servitūtus nodibina ar likumu, tiesas spriedumu, līgumu vai testamentu.⁵ Bet 1990. gadā uzsāktās zemes reformas ietvaros ceļa servitūtus noteica arī ar administratīvo aktu.⁶

Ceļa servitūta tiesiskā izpausme ir daudzšķautņaina un pētāma no dažādiem aspektiem. Šis pētījums veltīts ceļa servitūta institūta ģenēzes izpētei no pirmsākumiem līdz mūsdienām, atklājot ceļa servitūta tiesiskā regulējuma īpatnības seno romiešu pirmavotos un tā atspoguļojumu un tiesisko izpausmi CL, aplūkojot pakāpenisku attīstību dažādos laika posmos. Ceļa servitūta institūta

¹ Krastiņš, I. 1998. *Tiesību doktrīnas*. 2. izd., [b.i.], 3.

² Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas likums. 01.07.1993. *Latvijas Vēstnesis*. 43.

³ Eiropas Savienības Padome. 1950. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. 13.06.1997. *Latvijas Vēstnesis*. 143/144. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/649> [sk. 05.08.2023.].

⁴ Civillikums: Latvijas Republikas likums. 24.02.1937. *Valdības Vēstnesis*. 44.

⁵ *Ibid.*

⁶ Dinsberga, J., Bite, K. 2018. Legal consequences and problems of the servitudes of right of way established by administrative acts in Latvia. In U. Berķis & L. Vilka (Eds.), *6th International Interdisciplinary Scientific Conference SOCIETY. HEALTH. WELFARE* (Vol. 40). [01011] (SHS Web of Conferences). Iegūts no: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20184001011> [sk. 23.07.2023.], 2.

attīstības ģenēze skatīta caur valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku interešu īstenošanas, samērīguma un tiesību aizsardzības veidojošo prizmu, raksturojot nekustamo īpašumu īpašnieku intereses ietekmējošos ārējos tiesiskos un praktiskos apstākļus, piemēram, valstī pastāvošo tiesisko sistēmu; nekustamo īpašumu nozarē pieņemtus valdības lēmumus; ceļa servitūta institūtu ietekmējošos grozījumus materiālajās un procesuālajās tiesību normās; tiesu prakses atziņas un to ietekmi uz problēmu risināšanu, saistītu ar ceļa servitūtiem, un īpašnieku tiesisko interešu aizsardzību servitūtu lietās. Īpaša uzmanība veltīta ceļa servitūtu nodibināšanas un izbeigšanas reglamentējošo tiesību normu praktiskās piemērošanas izpētei un analīzei.

Servitūtus reglamentējošie normatīvie akti Latvijā kopš to pieņemšanas brīža gandrīz netika grozīti. Tādēļ ar katru gadu paplašinājās ar servitūtiem saistīto neatrisināto jautājumu loks. Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka “tiesību aktiem ir jāspēj iet kopsolī ar mainīgajiem apstākļiem”.⁷ Tāpēc Latvijas Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas (šobrīd Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija) uzdevumā izstrādāta un 2010. gada 10. jūnijā⁸ pieņemta Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (Latvija 2030). Stratēģijas 278.–307. punktā⁹ ietverti iespējamie risinājumi transporta infrastruktūras plānošanā, autoceļu tīkla attīstībā u.tml. Lai gan stratēģijā nav aplūkoti jautājumi saistībā ar piekļuves nodrošināšanu līdz koplietošanas ceļiem, jāuzsver, ka esošie vai nodibināmie ceļa servitūti ir neatņemama autoceļu tīkla sastāvdaļa, tādēļ, risinot Latvijas infrastruktūras attīstības jautājumus pieminētās stratēģijas

⁷ The European Court of Human Rights. *The Sunday Times v. The United Kingdom*, judgment of 26 April 1979, Series A no. 30, p. 31, para 49. Iegūts no: <https://www.ucpi.org.uk/wp-content/uploads/2018/03/The-Sunday-Times-v-The-United-Kingdom-A30-1979-80-2-E.H.R.R.-245.pdf> [sk. 10.07.2023.].

⁸ Paziņojums par Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam apstiprināšanu. 29.06.2010. *Latvijas Vēstnesis*. 101.

⁹ Latvijas Republikas Saeima. *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030)*. Iegūts no: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323> [sk. 09.04.2020.].

ietvaros, nepieciešams sakārtot arī ar ceļa servitūtiem saistītās tiesiskās un praktiskās problēmas.

Ar MK 2013. gada 29. oktobra sēdes protokollēmumu Nr. 56 105. paragrāfa 7. punktā VARAM sadarbībā ar SM, TM un ZM bija uzdots sagatavot ziņojumu par problēmām, kas radušās saistībā ar zemes reformas laikā nodibinātajiem ceļu servitūtiem. Konceptuālais ziņojums “Par problēmām, kas radušās saistībā ar zemes reformas laikā nodibinātajiem ceļu servitūtiem un to iespējamajiem risinājumiem”¹⁰ (turpmāk – Konceptuālais ziņojums) bija sagatavots un tajā apzinātas pastāvošās problēmas, to ietekme uz nekustamiem īpašumiem, to īpašniekiem un valsti kopumā. Piedāvāti racionāli risinājumu varianti, kuru turpmāka apspriede un iedzīvināšana praksē, visticamāk, atrisinātu virkni ar ceļa servitūtiem saistītu problēmu. Taču 2017. gadā VARAM sagatavoja Informatīvo ziņojumu,¹¹ ar kuru Konceptuālais ziņojums aktualitāti zaudēja. Informatīvajā ziņojumā pausts viedoklis, ka ceļa servitūti nodibināmi saskaņā ar CL un tā iemesla dēļ valsts pārvaldes iestādēm vai pašvaldībām iesaistīties ceļa servitūtu jautājumu risināšanā nav lietderīgi. Minētais Informatīvais ziņojums bija iekļauts 2017. gada 13. novembra Latvijas Republikas MK komitejas sēdes darba kārtībā, bet MK komitejas sēdē jautājuma izskatīšana atlikta. Citi alternatīvie risinājumi piekļuves nodrošināšanai līdz

¹⁰ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. 2016. *Konceptuālais ziņojums “Par problēmām saistībā ar zemes reformas laikā nodibinātajiem ceļu servitūtiem un to iespējamajiem risinājumiem”*. Iegūts no: http://www.varam.gov.lv/lat/lidzd/attistibas_planosanas_dokumentu_projekti/ [sk. 08.08.2016.]. Saite nav aktīva. Atrodas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā / autore personīgajā arhīvā.

¹¹ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. 2017. *Informatīvais ziņojums “Par Ministru kabineta 2013. gada 29. oktobra sēdes protokollēmumā (prot. Nr. 56 105.§) “Likumprojekts “Zemes pārvaldības likums”” Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, Satiksmes ministrijai, Tieslietu ministrijai un Zemkopības ministrijai dotā uzdevuma atzišanu par aktualitāti zaudējušu”*. Tiesību aktu projekti (līdz 08.09.2021.). Iegūts no: <https://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40422260> [sk. 10.07.2023.].

koplietošanas ceļiem (piemēram, 2015. gada 1. janvārī spēkā stājoties Zemes pārvaldības likuma¹² 8. pantam par ceļu uzturēšanai nepieciešamās zemes izmantošanu un atsavināšanu un 8.¹ pantam par pašvaldības nozīmes ceļa vai ielas noteikšanu), autores ieskatā, Konceptuālajā ziņojumā konstatētās un praksē pastāvošās problēmas neatrisina. Tieši otrādi, veids, kādā likumdevējs vēlas sasniegt mērķi, ir kritizējams gan no likumības, gan taisnīguma, gan samērīguma viedokļa.

Neskatoties uz likumdevēja centieniem sakārtot ar ceļa servitūtiem saistīto tiesisko regulējumu un operatīvi pielāgot tiesību sistēmu straujo ekonomisko, sociālo, tehnoloģisko un politisko procesu attīstībai, pēc autores uzskata, šobrīd tas nav izdevies. Tāpēc nekustamo īpašumu īpašnieki spiesti patstāvīgi risināt ar zemes reformas laikā juridiski nekorekti noteiktiem ceļa servitūtiem saistītos problēmjaudājumus civiltiesiskā kārtā.

Paralēli zemes reformas laikā noteikto ceļa servitūtu problemātikai nekustamo īpašumu īpašnieki saskaras ar problēmām, kas saistāmas ar trūkumiem ceļa servitūtu nodibināšanas (brīvprātīgi vai tiesas ceļā) un izbeigšanas tiesiskajā regulējumā – jēdzienu definējumu neesība vai nepilnības tajos; saturiski nepilnīgas, neskaidras un maldinošas tiesību normas; noteiktu procesuālu darbību regulējuma trūkums; spēkā esošo tiesību normu kolīzijas u. c. Tāpēc autore, pētot ceļa servitūtu tiesisko regulējumu, ne tikai atklāj servitūta institūtu caur vēsturisko attīstības prizmu un analizē problēmu veidošanās iemeslus, bet arī padziļināti pievēršas ar ceļa servitūtiem saistīto tiesisko attiecību jautājumiem, kas aktuāli valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekiem mūsdienās, vērtējot nepieciešamību izdarīt grozījumus CL, CPL un citos saistītos īpašuma tiesības reglamentējošos normatīvajos aktos. Kā atzīst zvērināta advokāte Viktorija Jarkina un zvērināta advokāta palīdze Krista

¹² Zemes pārvaldības likums: Latvijas Republikas likums. 15.11.2014. *Latvijas Vēstnesis*. 228.

Niklase, “tāpat kā attīstās tiesību zinātne, tā arī 1937. gada Civillikumam ir jāmainās un jāpielāgojas mūsdienu situācijām un to izaicinājumiem. Ir nepieciešams veikt Civillikuma modernizāciju un esošā regulējuma uzlabošanu”.¹³

Nenoliedzami, ceļa servitūts kā nekustamā īpašuma apgrūtinājums ne vienmēr ir pieņemams tiesību aprobežojums (tekstā tiks lietots arī termins “ierobežojums”, arī ja tāds lietots citos avotos) kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekam. Šā iemesla dēļ rodas strīdi, kurus ne vienmēr iespējams atrisināt labprātīgas vienošanās ceļā. Nepanākot vienošanos, nekustamo īpašumu īpašnieki strīdu spiesti risināt tiesā, kas ir ilgs un finansiāli dārgs process. Pirmstiesas un tiesvedības procesa laikā pastāv virkne problēmu, kas strīda izskatīšanu padara apgrūtināšu. Piemēram, kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka nebrīdināšana par valdošā nekustamā īpašuma īpašnieka vēlmi sniegt prasības pieteikumu tiesā; ceļa servitūta teritorijas grafiskā attēlojuma satura un formas izstrādes nenoteiktība; procesuālo dokumentu nekorekta sagatavošana; trešo ieinteresēto personu nepieaicināšana uz tiesas sēdi; kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka paskaidrojumu nepieprasīšana, tiesai lemjot par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu; kļūdainu vai vāji motivētu nolēmumu taisīšana u. c. Visticamāk, tiesvedības procesus saistībā ar ceļa servitūtu jautājumiem izskaust neizdosies. Tomēr, veicot grozījumus normatīvajos aktos, šos procesus iespējams padarīt vienkāršākus un atsevišķos gadījumos izvairīties no nepamatotiem finanšu izdevumiem vai tos samazināt. Piemēram, ieviešot obligātu pirmstiesas paziņojuma nosūtīšanu kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekam pirms prasības iesniegšanas tiesā par ceļa servitūta nodibināšanu;

¹³ Jarkina, V., Niklase, K. 2021. Nepārvarama vara kā pamats līguma izbeigšanai un nepieciešamie Civillikuma grozījumi. 30.06.2020. *Jurista Vārds*. 26 (1136), 17–21. Iegūts no: https://m.juristavards.lv/doc/276840-neparvarama-vara-ka-pamats-liguma-izbeigšanai-un-nepieciešamie-civillikuma-grozijumi/#txt_3 [sk. 10.03.2023.].

nosakot obligātus sastāva elementus prasības pieteikuma saturā servitūtu lietās; nosakot noteiktu prasības pieteikumam pievienojamā servitūta grafiskā attēlojuma saturu un formu; izstrādājot ārpus tiesas kārtību, kādā notiek ceļa servitūta izbeigšana uz noilguma pamata u. c.

Analizējot Latvijas tiesību sistēmas attīstību kopumā, autore konstatē, ka jebkurā tiesību nozarē esoši problēmjautājumi iegūst aktualitāti tikai tad, kad ar to saskaras salīdzinoši ievērojams skaits subjektu. Likumdevējs pievēršas problēmjautājumu tiesiskā regulējuma pilnveidei, kad: 1) konstatēts fakts, ka līdzīga rakstura problēmas skar ievērojamu daļu sabiedrības; 2) konstatēts fakts, ka iestājas vai var iestāties negatīvas tiesiskās sekas, ja identificētā problēma netiks risināta ilgtermiņā vai arī jau rastie risinājumi nedod cerēto rezultātu; 3) veikta izpēte, cik lielā mērā tiesiskā regulējuma pilnveide ietekmēs valsts vai pašvaldību budžetu. Autore šādu pieeju sauktu par “formālu”, jo uzskata, ka tiesiskā valstī ir jāaizsargā katra sabiedrības locekļa tiesiskās intereses un Latvijas Republikas Satversmē garantētās tiesības. Tāpēc, konstatējot nepilnības tiesiskajā regulējumā un tā praktiskajā piemērošanā, kas skar pat nelielu sabiedrības daļu, valstij uz to jāreaģē, radot jaunas vai pilnveidojot jau esošās tiesību normas. Tiesību normu jaunradi var balstīt uz dažādām pieejām un principiem. Profesors Edgars Melņķis, raksturojot tiesību izpratnes praktiskos aspektus, izdala divas tiesību izpratnes pieejas – normatīvo un funkcionālo. Normatīvisms skaidrots kā tekstuālā satura patstāvīgums, kur tiesību normām tiek piešķirta absolutizēta vērtība to burtiskai izpratnei. Normatīvisms ir orientēts uz normas konkrētā tekstuālā satura ievērošanu, un atkāpes no teksta faktiski nav pieļaujamas. Savukārt funkcionālai pieejai raksturīgs tiesību normu un kopumā arī visas sistēmas elastīgums, jo tiesību norma radīta, lai kopā ar citām normām sekmētu kāda mērķa sasniegšanu.¹⁴ Izvērtējot tiesību izpratnes normatīvo un

¹⁴ Melņķis, E. 1997. Tiesību izpratnes praktiskie aspekti. 22.05.1997. *Latvijas Vēstnesis*. 125.

funkcionālo pieeju pozitīvos un negatīvos aspektus, autore uzskata, ka nav jāaprobežojas ar vienu izpratni un pieeju. Izstrādājot jaunus vai izdarot grozījumus jau esošos normatīvos aktos, atkarībā no mērķa, regulējamām attiecībām un potenciālā normu piemērotāja jāizvērtē, vai tiesību normai jābūt konkrētībai vai tomēr elastīgai. Pamatojoties uz praksē gūtām atziņām, autore uzskata, ka konkrēta tekstuālā satura esamība, kas raksturīga normatīvismam, svarīga tiem tiesību normu piemērotājiem, kam nav zināšanu jurisprudencē un kas vēlas atvērt likumu un redzēt tajā secīgu, loģisku un precīzu tiesiskās vai faktiskās rīcības regulējumu.

Tiesībzinātnieku vidū normatīvisma teorija tiek plaši kritizēta. Visaptverošu apcerējumu tam ir veltījis Reinholds Cipeliuss (*Reinhold Zippelius*), uz ko atsaucās jau pieminētais profesors E. Meļķis, vācu jurists Karls Larencs (*Karl Larenz*),¹⁵ profesore Ineta Ziemele;¹⁶ Augstākās Tiesas Biļetenā¹⁷ kritisku viedokli puda arī Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja Veronika Krūmiņa.¹⁸ Savukārt Tieslietu ministrija, sadarbojoties ar Valsts prezidenta kanceleju, ir izstrādājusi Informatīvo ziņojumu “Priekšlikumi ārējo normatīvo aktu grozījumu skaita un apjoma samazināšanai”.¹⁹ *Dr. iur.* Dita Amoliņa uzskata: “Tiesi zināšanas tiesību teorijā un juridiskās metodes prasme ļauj noskaidrot tiesību normu saturu un tās

¹⁵ Larenz, K. 1991. *Methodenlehre der Rechtswissenschaft. Sechste, neu bearbeitete Auflage*. Berlin Heidelberg New York: Springer-Verlag, 214–216.

¹⁶ Ziemele, I. 2020. Satversme jāpiemēro atbilstoši apstākļiem, nav nepieciešams normativizēt katru situāciju. 05.05.2020. *Jurista Vārds*. 18 (1128), 12–13.

¹⁷ Zvejniece, R. 10.04.2018. Iznācis Augstākās Tiesas Biļetena jaunākais numurs. *Jurista Vārds*. 15 (1021), 33.

¹⁸ Krūmiņa, V. 2018. Normatīvisms pret zināšanām un tiesisko kultūru. *Augstākās Tiesas Biļetens*. Nr. 16 / 2018 aprīlis. Iegūts no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/2_Par_Augstako_tiesu/Informativie_materiali/BILETENS16_WE_B.pdf 107. [sk. 21.06.2023.].

¹⁹ Tieslietu ministrija, Valsts prezidenta kanceleja. 2014. *Informatīvais ziņojums “Priekšlikumi ārējo normatīvo aktu grozījumu skaita un apjoma samazināšanai”*. Iegūts no: <https://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40306253&mode=mk&date=2014-08-26> [sk. 01.06.2023.].

piemērot [..]. Izmantojot juridiskās metodes, iespējams atrisināt jebkuru tiesību jautājumu, jo tas ietver visu nepieciešamo un reizē pietiekamo paņēmieni kopumu tiesību normu satura noskaidrošanai.”²⁰ Līdzīgu viedokli pauž arī Valsts kontroles padomes loceklis Edgars Korčagins.²¹ Autore piekrīt D. Amoliņas teiktajam tiktāl, ka nepieciešamas zināšanas un ka ar juridiskām metodēm iespējams noskaidrot tiesību normas saturu. Taču D. Amoliņas viedoklis pausts šaurā tvērumā. Jāuzsver, ka ne visi tiesību normu piemērotāji ir juristi, kas prot un spēj iztulkot tiesību normas. Nav apstrīdams fakts, ka daļa no tiesību normu piemērotājiem ir personas, kam nav nedz juridiskās izglītības, nedz saistības ar jurisprudenci. Trūkstot zināšanām un prasmēm, tiesību normu var iztulkot neatbilstoši likumdevēja mērķim. Tāpēc promocijas darbā akcentēti jautājumi, kas varētu būt nozīmīgi tai sabiedrības grupai, kam nav zināšanu jurisprudencē.

Latvijas Republikas Saeimas oficiālajā mājaslapā norādīts “Likumus Saeima pieņem visai sabiedrībai.”²² Tomass Džefersons (*Thomas Jefferson*), trešais Amerikas Savienoto Valstu prezidents, politiķis, filozofs, jurists, arhitekts,²³ teicis: “Likumi tiek rakstīti vienkāršiem cilvēkiem, tāpēc tiem ir jābalstās uz vienkāršiem veselā saprāta principiem.”²⁴ Viljams Okams (*William of Ockham*), angļu filozofs un zinātnieks, uzsver, ka “vienkārši izskaidrojumi ir labāki par sarežģītiem. Jo sarežģītāks likums, jo vairāk problēmu būs, to

²⁰ Amoliņa, D. 14.07.2015. Izcilība normatīvismā. *Jurista Vārds*. Iegūts no: <https://juristavards.lv/eseja/266965-izciliba-normativisma/#kommentari> [sk. 08.06.2023.].

²¹ Korčagins, E. 15.01.2019. Tiesisko neskaidrību var kļiedēt ar rīcību, nevis gaidīšanu. *Jurista Vārds*. 2 (1060), 21–23.

²² Latvijas Republikas Saeima. Kas ir likums? Iegūts no: <https://www.saeima.lv/lv/viegli-lasit/kas-ir-likumi> [sk. 03.06.2023.].

²³ *Encyclopædia Britannica*, s.v. “Thomas Jefferson, president of United States.” Joseph I. Ellis. Iegūts no: <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Jefferson> [sk. 03.06.2023.].

²⁴ Valsts kanceleja, Tieslietu ministrija, Labklājības ministrija un Ārlietu ministrija. 2016. *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata*. Iegūts no: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/23> [sk. 08.06.2023.].

piemērojot”.²⁵ Savukārt Valsts kancelejas izstrādātajā “Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata” norādīts, ka normatīvā akta tekstam jābūt skaidram, nepārprotamam un viennozīmīgam. Tajā tiek skaidrots, ka tekstā skaidri un precīzi jāidentificē subjekts un darbība. Kā arī jāizvērtē, vai tiesību normu adresāts, lasot un interpretējot normatīvā akta tekstu, sapratīs tā mērķi.²⁶ Minētais sasauca ar MK 2009. gada 3. februāra noteikumiem Nr. 108 “Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi”, kas nosaka svarīgākās juridiskās tehnikas prasības, kuras jāievēro, sagatavojot normatīvo aktu projektus. Minēto noteikumu 2.3. punktā noteikts, ka normatīvā akta projekta tekstu raksta normatīvajiem aktiem atbilstošā vienotā stilistikā, izmantojot vienveidīgas un standartizētas vārdiskās izteiksmes.²⁷

Ņemot vērā iepriekš minēto un autores tiesību sistēmas un ceļa servitūta institūta pilnveides ideālā modeļa redzējumu, promocijas darbs kopumā, tajā esošie secinājumi un priekšlikumi izstrādāti pēc principa – uz tiesību normas adresātu/piemērotāju centrēts pietiekams/optimāls tiesiskais regulējums, t. i., viegli izprotams, piemērošanā vienkāršs, ekonomiski pamatots. Autore, izstrādājot priekšlikumus normatīvo aktu pilnveidei, izmanto jau pieminēto gan normatīvisma, gan funkcionālo pieeju.

²⁵ Broka, B. 2010. *Juridisko tekstu rakstīšana un analīze*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 198.

²⁶ Valsts kanceleja, Tieslietu ministrija, Labklājības ministrija un Ārlietu ministrija. 2016. *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata*. Iegūts no: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/23> [sk. 08.06.2023.].

²⁷ Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi: Ministru kabineta 2009. gada 3. februāra noteikumi Nr. 108. 17.02.2009. *Latvijas Vēstnesis*. 26.

Darba mērķis

Izpētot ceļa servitūta tiesiskā regulējuma attīstību, vērtējot valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku interešu noregulējuma tiesiskos un šo interešu praktiskos aspektus, konstatēt teorētiskās un praktiskās problēmas, lai izstrādātu priekšlikumus ceļa servitūta institūta turpmākai pilnveidošanai un valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku interešu nodrošināšanai.

Darba uzdevumi

1. Izpētīt ceļa servitūta jēdzienu un tiesisko attīstību globālo pārmaiņu apstākļos.
2. Raksturot ceļa servitūtu kā valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku un trešo personu tiesisko interešu priekšmeta izpausmi.
3. Atklāt ar ceļa servitūtiem saistītu strīdu risināšanas īpatnības tiesas ceļā un ārpus tiesas kārtībā, pilnveidojot tiesisko regulējumu.

Pētījuma objekts

Valdošā nekustamā īpašuma īpašnieka, kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka un valsts tiesiskās attiecības ceļa servitūta nodibināšanas un izbeigšanas procesā.

Pētījuma priekšmets

Ceļa servitūta institūta veidošanās un tālākattīstības doktrīna, tiesiskais regulējums un tā piemērošana.

Pētījuma jautājumi

1. Kāds bija Senās Romas ceļa servitūta institūta noregulējums, un kādas juridiskas problēmas radīja ceļa servitūtu nodibināšana zemes reformas laikā, atkāpjoties no Senās Romas tiesībām?

2. Kā ceļa servitūta spēkā esošais tiesiskais regulējums nodrošina personas konstitucionālās tiesības uz īpašumu un personas tiesības uz sveša īpašuma izmantošanu?
3. Pēc kādiem kritērijiem vadās un uz kādiem principiem balstās tiesa, lai nodrošinātu pušu interešu samērīgumu, pieņemot lēmumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanu vai taisot spriedumu par ceļa servitūta nodibināšanu?
4. Ar kādiem tiesiskiem līdzekļiem iespējams sabalansēt valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku intereses?

Darba novitāte

Promocijas darbā novitāte izpaužas šādos pētījuma aspektos: Latvijā nav pētījumu, kas veltīti valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku interešu tiesisko un praktisko aspektu izpētei, bet praksē ceļa servitūtu nodibināšanas, grozīšanas vai izbeigšanas procesa ietvaros nekustamo īpašumu īpašnieki sastopas ar virkni problēmu nepilnīga, sarežģīta vai neesoša tiesiskā regulējuma dēļ. Protams, jebkura problēma ir atrisināma, taču atsevišķos gadījumos tas prasa nesamērīgi ilgu laiku un finanses. Autore, ņemot vērā Satversmes tiesas tiesneša Gunāra Kusiņa izvirzīto retorisko jautājumu, “[..] vai normas, kas savā ziņā izturējušas dzīves pārbaudi, ir gudri nomainīt ar priekšrakstiem, kas vēl pārbaudāmi”,²⁸ uzskata, ka ne vienmēr ir svarīgi viest globālas pārmaiņas tiesību sistēmā. Dažkārt pietiek ar atsevišķu tiesību normu satura korekciju, lai tās būtu viegli uztveramas un izprotamas jebkuram tās piemērotājam, neizmantojot sarežģītas un padziļinātas tiesību normu tulkošanas metodes. Tāpēc, cenšoties saglabāt vēsturiskās tiesību normas, promocijas darbā izdarīti tiesiski un praktiski secinājumi un izvirzīti priekšlikumi, kā rezultātā piedāvāts detalizēti

²⁸ *Tiesību spogulis I: zinātnisko rakstu krājums tiesību teorijā un vēsturē*. 1999. S. Osipovas zinātniskā redakcija. Rīga: Biznesa augstskola “Turība”, 86–126, 105.

reglamentēt ceļa servitūta nodibināšanas un izbeigšanas procesu, izmantojot citu valstu pozitīvo ceļa servitūta institūta tiesiskā regulējuma pieredzi un autores praktisko pieredzi, strādājot ar servitūtu lietām; pilnveidotas un izstrādātas vairākas definīcijas un konkretizētas tiesību normas, padarot tās vienkāršāk izprotamas un piemērojamas adresātam; izvirzīti kritēriji, pēc kādiem izstrādājams ceļa servitūta teritorijas grafiskais attēlojums; izstrādātas vadlīnijas, kas prasītājiem palīdzēs sastādīt korektu prasības pieteikumu servitūtu lietās, kā arī piedāvāti pirmstiesas strīdu risināšanas mehānismi, tādējādi atslogojot tiesu darbu un paātrinot servitūta lietu izskatīšanu tiesā vai ārpus tiesas kārtībā.

2021. gada 20. aprīlī stājās spēkā grozījumi CPL, ieviešot jaunu pagaidu aizsardzības tiesību institūtu civilīetās. Saskaņā ar Tiesu administrācijas apkopotajiem datiem par tiesu nolēmumiem par pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanu ceļa servitūta lietās laika periodā no 2021. gada 25. marta līdz 2022. gada 6. decembrim kopumā pieņemti 27 lēmumi.²⁹ Līdz ar to šobrīd jau iespējams vērtēt jaunā regulējuma darbību tiesu praksē. Autore ieguva un veica minētajā laika periodā pieņemto vairāk nekā 17 lēmumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanu ceļa servitūtu lietās analīzi un apkopoja, autores ieskatā, svarīgākās tiesu atziņas. Pamatojoties uz veikto tiesu lēmumu analīzi un gadījuma analīzi, izstrādāti priekšlikumi. Līdz šim šādu analītisku apkopojumu par pagaidu aizsardzības tiesisko regulējumu ceļa servitūtu lietās neviens nav veicis, tāpēc tas var būt noderīgs servitūta institūta tālākattīstībai.

Balstoties uz tiesu prakses materiālu analīzi un tiesas sēžu procesuālās norises analīzi, autore izdarīja vairākus secinājumus un izvirzīja priekšlikumus saistībā ar strīdu risināšanas iespējamiem mehānismiem pirmstiesas procesā, dokumentu apriti, tiesas spriešanas principiem un tiesvedības gaitu. Tiesību

²⁹ Tiesu administrācija. 06.12.2022. *Datu apkopojums par tiesu lēmumiem par pagaidu aizsardzības līdzekļa nodrošināšanu ceļa servitūta lietās. Vēstule autorei.* Nav publicēta. Atrodas autores personīgajā arhīvā.

doktrīnā ir veikti pētījumi un sniegts tiesvedības procesa raksturojums kopumā, taču nav atrodami pētījumi, kuros analizētas un detalizēti raksturotas tiesvedības īpatnības strīdu izšķiršanā ceļa servitūtu lietās.

Autore izstrādāja “Vadlīnijas prasības pieteikuma noformēšanai strīdos par ceļa servitūta nodibināšanu”, kas izmantojamas kā palīglīdzeklis, sagatavojot prasību par ceļa servitūta nodibināšanu. Izstrādātajām vadlīnijām ir praktisks devums – tās var būt noderīgas personām, kuras neizmanto juridiskās palīdzības sniedzēja pakalpojumus, izmantojamas studiju procesā (tiesību zinātņu studentiem), kā arī juridisko profesiju pārstāvju darbā.

Darba 1.1. apakšnodaļā detalizēti atklāti ceļa servitūta institūtu veidojošie vēsturiskie aspekti Senajā Romā, balstoties uz romiešu pirmavotu izpēti un analīzi – Justiniāna kodifikācijas daļās *Codex Iustinianus* (Justiniāna kodekss), *Digesta seu Pandectae* un *Institutiones sive elementa* (Institūcijas jeb elementi). Līdz šim romiešu tiesību pētnieki nav padziļināti pievērsušies tieši ceļa servitūta pirmavotu precīzai atspoguļošanai un padziļinātiem tiesiskā regulējuma izpētes aspektiem. Tāpēc romiešu pirmavotu pētījuma rezultāti dod ieguldījumu šī tiesību institūta izvērtējumam Latvijas tiesību kontekstā, atklājot to problēmu loku, ko radīja ceļa servitūtu nodibināšana zemes reformas laikā, atkāpjoties no Senās Romas tiesībām.

Promocijas darba teorētisko bāzi veido gan spēkā esošu, gan spēku zaudējušu normatīvo aktu izpēte, Senās Romas servitūtu reglamentējošo normu izpēte pirmavotos. Pētīti un atspoguļoti Latvijas un ārvalstu tiesību doktrīnā paustie viedokļi par ceļa servitūta tiesisko regulējumu. Kā nozīmīgākie autori minami A. Grūtups, M. Auders, G. Višņakova, K. Balodis, O. Joksts, A. Apsītis, J. Rozenfelds, H. R. Cipeliuss (*H. R. Zipeliuss*), H. Dernburgs (*H. Dernburg*), P. Sokolovskis (*P. Sokolowski*). Izmantotas publikācijas presē un interneta materiāli. Autore analizējusi tiesībzinātnieku atziņas, uz kuru pamata tālāk attīstīts un veidots ceļa servitūta teorijas un praktisko aspektu kopums. Tādējādi

promocijas darbam ir gan teorētiska, gan praktiska nozīme. Teorētiskā nozīme izpaužas ceļa servitūta izpratnes problēmu konstatēšanā un to teorētiskā analizē. Ceļa servitūta tiesiskā regulējuma un praktiskās piemērošanas savstarpējās mijiedarbības izpētes procesā analizēti rajona (pilsētas) tiesas, apgabaltiesas un Augstākās tiesas nolēmumi. Latvijas Republikas Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi izmantoti, lai atklātu normatīvo aktu satura nozīmi personas tiesību ierobežošanā, īpašuma tiesību saturu un īpašuma tiesību aprobežojumu leģitīmo mērķi.

Pētījuma empīrisko bāzi veido aptauja par ceļa servitūta definīcijas uztveramību; gadījuma analīze un autores personīgā prakse – izklāstot un analizējot ar ceļa servitūtiem saistīto problemātiku konkrētu fizisku personu tiesisko attiecību ietvaros; tiesu prakses materiāli, ar kuriem tiek identificētas un ilustrētas pastāvošās ar ceļa servitūtiem saistītās problēmas; intervija ar sertificētu mērnieku, sarunu protokols ar TM pārstāvjiem.

Promocijas darba izstrādē izmantotās metodes

Vispārzinātniskās pētniecības metodes:

Ar vēsturisko metodi pētīts servitūta jēdziens un būtība, ceļa servitūta tiesiskā un praktiskā izpausme Senajā Romā un atspoguļojums mūsdienu tiesībās, analizēti zemes reformu reglamentējošo tiesību aktu pieņemšanas principi un apstākļi, to tālākā attīstība, akcentējot pieļautās nepilnības un ietekmi uz nekustamo īpašumu īpašnieku tiesiskajām attiecībām.

Analītiskās metodes ietvaros pētīti zemes reformas laikā pieņemtie normatīvie akti, noskaidrojot, kā un kāpēc veidojās problēmas saistībā ar ceļa servitūtiem. Pētīti servitūtu nodibināšanu, grozīšanu un izbeigšanu reglamentējošie tiesību akti un to praktiskā piemērošana valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku tiesību un pienākumu savstarpējās mijiedarbības kontekstā. Kā arī analizētas Satversmes tiesas, Eiropas Cilvēktiesību tiesas un

vispārējās jurisdikcijas tiesu nolēmumos un tiesību doktrīnā paustās atziņas pētāmā jautājuma ietvaros.

Apakšstāvējošā metode izmantota, detalizēti pētot servitūta kā nekustamā īpašuma apgrūtinājuma, kas rada īpašuma tiesību aprobežojumu saturu un izpausmi, ceļa servitūtu noteikšanas kārtību un pamatus, apkopojot informāciju un pamatojoties uz izpētīto, sniedzot skaidrojumus, atklājot problēmas un piedāvājot to tiesiskos un praktiskos risinājumus.

Induktīvā metode izmantota īpašuma tiesību aprobežojumu tiesiskā regulējuma problemātikas izpētei un vispārēju secinājumu izdarīšanai.

Deduktīvā pētniecības metode izmantota, pētot nekustamā īpašuma apgrūtinājumu nodibināšanas un īpašuma tiesību aprobežojumu noteikšanas pamatus, izsakot konkrētus secinājumus.

Loģiski konstruktīvā metode – konkrētu autores priekšlikumu formulējumu izteikšanai, tiesiskā regulējuma pilnveidei.

Modelēšanas metode izmantota, izstrādājot konceptuālus risinājumus ar ceļa servitūtu saistītu aktuālo problēmu risināšanai.

Gadījuma analīze – balstīta uz konkrētu gadījumu/tiesas spriedumu izvērtēšanu.

Intervija – apspriežot ceļa servitūta grafiskā attēlojuma tiesisko būtību, saturu un praktisko nozīmi ar jomas speciālistu – sertificētu mērnieku, TM pārstāvju intervija.

Kontentalīze izmantota jēdzienu analīzei, balstoties uz tiesību institūtu skaitu normatīvajos aktos.

Tiesību normu interpretācijas metodes:

Vēsturiskā – skaidrojot tos ekonomiskos, sabiedriskos, vēsturiskos apstākļus, kas bija pamatā likumdevēja izvēlei noregulēt sabiedriskās attiecības ar tiesību normu, lai risinātu ar ceļa servitūtiem saistīto problemātiku.

Gramatiskā – lai noskaidrotu precīzu ceļa servitūta tiesību jēdzienu un saturu no

valodnieciskā viedokļa, izzinot tiesību normas, kas iekļautas, piemēram, tādos likumos kā CL, Baltijas vietējo likumu kopojums, Zemesgrāmatu likums, Nekustamā īpašuma valsts kadastra likums u. c. *Sistēmiskā* – tulkojot ceļa servitūtus reglamentējošās tiesību normas CL kopsakarā ar zemes reformas likumiem un citiem tiesību aktiem, kā arī Satversmi. *Teleoloģiskā* – tulkojot pēc būtības ceļa servitūta tiesiskā regulējuma mērķi, kas regulē kalpojošā un valdošā nekustamā īpašuma īpašnieku tiesiskās attiecības ceļa servitūta nodibināšanas un izbeigšanas procesā.

Promocijas darba struktūra veidota tā, lai izpildītu promocijas darba uzdevumus, sasniegtu izvirzīto mērķi un atklātu pētīto problēmu būtību. Darbs sastāv no ievada un trijām nodaļām, kas sadalītas apakšnodaļās.

Pirmajā nodaļā autore atklāj ceļa servitūta jēdzienu un analizē ceļa servitūtu tiesisko attīstību, pievēršoties seno romiešu pirmavotu izpētei, kā arī atklāj ar zemes reformas laikā noteikto ceļa servitūtu saistīto problemātiku un ietekmi uz valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekiem. Nodaļas ietvaros analizēts arī ceļa servitūta kā nekustamā īpašuma objekta aprūtinājuma un īpašuma tiesības aprobežojuma jēdzieniskais tvērums un tiesiskā izpausme. Pilnveidojot servitūta definējumu un izstrādājot jaunas definīcijas, aplūkoti arī citu valstu (Lietuvas, Igaunijas, Vācijas, Francijas, Šveices, Krievijas Federācijas, Moldovas, Ukrainas, Čehijas un Taizemes) servitūtu tiesiskā regulējuma atsevišķi aspekti.

Otrā nodaļa veltīta ceļa servitūta īpatnību un praktisko problēmu atspoguļošanai ceļa servitūta nodibināšanas un izbeigšanas procesā. Atklātas ceļa servitūta nodibināšanas īpatnības, raksturoti nodibināšanas pamati un priekšnoteikumi. Viens no svarīgākajiem ceļa servitūta nodibināšanas sastāva elementiem ir ceļa servitūta grafiskais attēlojums, tāpēc atsevišķa apakšnodaļa veltīta ceļa servitūta grafiskā attēlojuma nozīmes, satura, formas un tā izstrādes analīzei un ar to saistīto problēmu atklāšanai. Atsevišķos gadījumos ceļa

servitūtu iespējams nodibināt vai izbeigt tikai ar nosacījumu, ja saņemta trešās ieinteresētās personas piekrišana. Tāpēc promocijas darbā atklāts trešo personu tiesiskais statuss, to tiesības un pieņemtā lēmuma iespējamā ietekme uz valdošā un kalpojošā nekustamo īpašumu īpašnieku interesēm. Ceļa servitūtu iespējams izbeigt uz vairākiem CL noteikumiem pamatiem, taču promocijas darbā aplūkoti tikai tie izbeigšanas pamati, ar kuriem saistāmas problēmas.

Trešajā nodaļā pētīti rajona (pilsētas) tiesas, apgabaltiesas un Augstākās tiesas nolēmumi, vērtējot, kā tiesas piemēro un interpretē tiesību normas, lai nodrošinātu taisnīgumu un sabalansētu pušu intereses. Kā arī atspoguļotas problēmas, kādas pastāv tiesvedības procesa ietvaros pagaidu aizsardzības noteikšanas un ceļa servitūta nodibināšanas lietās. Nolēmumu pētījuma rezultātā atlasīti un analizēti kritēriji, kam tiesa piešķir nozīmi, lemjot par valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku interešu samērīgumu un prasījumu pilnīgu vai daļēju apmierināšanu vai noraidīšanu.

Autore uzskata, ka valstī esošas tiesību sistēmas veiksmīga darbība ir atkarīga ne tikai no sakārtotas normatīvo aktu bāzes, bet arī no sociālās grupas, tautas vai cilvēku kopuma tiesiskās mentalitātes, ko ietekmē sabiedrības attīstības līmenis;³⁰ no juridiskās kultūras, ko veido intelektuālais moments (tiesību zināšanas un izprašana) un likumības ievērošana;³¹ no morālo principu nostiprināšanas jurisprudencē, kas raksturīgi dabiskām tiesībām un kas “[..] aicina un virza cilvēku uz cieņas un pienākumu izpratni, mīlestību un labvēlību [..]”.³² Tāpēc autores promocijas darba saturs virzīts arī uz juridiskās kultūras attīstības veicināšanu un morālo principu nostiprināšanu sabiedrības apziņā.

Pētījuma rezultātā izdarītie secinājumi un izstrādātie priekšlikumi apkopoti tēzēs un ietverti darba beigās. Darbs kopumā aptver 117 lappuses.

³⁰ Krastiņš, I. 1995. *Tiesību teorijas pamatjēdzieni*. Rīga: LU tipogrāfija. 4.

³¹ *Ibid.*, 11.

³² Krastiņš, I. 1998. *Tiesību doktrīnas*. 2. izd. [b.i], 14.

Promocijas darba pētījuma rezultātu aprobācija un publicēšana.

Autore par pētījuma tēmu kopumā ir publicējusi vairākas zinātniskas publikācijas gan vietējos, gan starptautiski recenzējamos rakstu krājumos – kopā 17. Publicētas 4 tiesību zinātņu studentiem izstrādātas mācību grāmatas, kuras satur arī izklāstu par pētāmo tēmu. Ar mutisku referātu autore uzstājusies 45 starptautiskās un vietējas nozīmes zinātniskajās konferencēs. Starptautisko un vietējas nozīmes zinātnisko konferenču ietvaros publicētas 26 tēzes (sk. publikāciju un ziņojumu sarakstu par promocijas darba tēmu 73. lappusē).

1. Ceļa servitūta jēdziens un tiesiskā attīstība globālo pārmaiņu apstākļos

Ceļa servitūta institūtam ir sena vēsture un sarežģīta attīstība. Šī nodaļa veltīta ceļa servitūta juridiskās konstrukcijas seno romiešu tiesībās izpētei. Turpinājumā analizēts ceļa servitūta jēdziens, īpašu uzmanību pievēršot terminu lietojumam un tajos esošām nepilnībām un pretrunām. Noslēgumā atklātas ceļa servitūta noteikšanas īpatnības un problemātika zemes reformas laikā un to ietekme uz ceļa servitūta attīstību un praktisko īstenošanu.

1.1. Ceļa servitūta juridiskā konstrukcija seno romiešu tiesībās

Līdz šim tiesību doktrīnā nav pētījumu, kur detalizēti pētīta ceļa servitūta tiesiskā izpausme romiešu tiesībās. Tāpēc autore sadarībā ar romiešu tiesību pētnieku *Dr. iur.* Allaru Apsīti veica tā sauktās Justiniāna kodifikācijas daļās (*Codex Iustinianus*,³³ *Digesta seu Pandectae*³⁴ un *Institutiones sive elementa*³⁵) ietvertās informācijas izpēti ar mērķi atspoguļot tieši ceļa servitūta tiesisko regulējumu un atklāt tā īpatnības. Plašāk ar pētījuma rezultātiem var iepazīties zinātniskā rakstā “Ceļa servitūta (via) institūts romiešu tiesībās”,³⁶ kurā konstatēts, ka seno romiešu tiesībās pastāvēja tiesību normas, kas būtu nozīmīgas mūsdienu servitūta institūta regulējumā, taču CL nav pārņemtas. Tāpēc turpinājumā raksturotas būtiskākās no tām.

³³ Krueger, P. 1906. *Corpus Iuris Civilis. Editio Stereotypia Octava, Volumen Secundum, Codex Iustinianus, Recognovit P. Krueger.* Berlin: Weidmannos, 141, 142.

³⁴ Krueger, P., Mommsen, T. 1928. *Iustiniani Digesta, Corpus Iuris Civilis. Editio Stereotypia Quinta Decima, Volumen Primum, Institutiones, Recognovit P. Krueger, Digesta, Recognovit T. Mommsen, Retractavit P. Krueger.* Berlin: Weidmannos, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 741.

³⁵ *Ibid.*, 13.

³⁶ Apsītis, A., Dinsberga, J. 2022. Ceļa servitūta (via) institūts romiešu tiesībās. 04.01.2022. *Jurista Vārds.* 1 (1215), 25–32.

Ceļa servitūta vispārējs raksturojums un absolūtais, liettiesiskais raksturs. Romiešu tiesībās kaimiņam nebija tiesību šķērsot svešu zemi, ja nebija nodibināts attiecīgs servitūts (C 3.34.11.). Attiecībā uz lauku īpašumiem varēja nodibināt vairākus sauszemes loģistikas vajadzību risināšanai piemērotus reālservitūtus jeb tiesības (*iura*): kājceļiņa jeb takas (*iter*) servitūts, lopu dzīšanas jeb vadīšanas (*actus*) servitūts, ceļa (*via*) servitūts (skat. ¹ 2.3. pr., D 8.3.1. pr.), un tie bija saistoši arī nākamajiem apgrūtinātās zemes īpašniekiem (D 8.1.19., D 8.1.20., C 3.34.3., D 8.4.12.).

Atšķirībā no CL (izņemot CL 1317. pantu) esošā regulējuma romiešu tiesībās, ja īpašums tika iekļāts, arī ķīlas ņēmējam bija plašas tiesības uz servitūta aizsardzību (D 8.1.16.). Mūsdienās šādai tiesībai būtu praktiska nozīme, jo kreditors pats varētu parūpēties par savu interešu nodrošināšanu.

Ceļa servitūta nodibināšana. Servitūtu varēja nodibināt uz vienošanās – pakta, kontrakta – vai testamenta pamata (I 2.3.4, D 8.1.5. pr, C 3.34.3.), kā arī no zemes īpašnieka nopirkt. Kā motivācija servitūta nodibināšanai varēja kalpot arī nākamā valdošā zemes gabala īpašnieka maksājums nākamā kalpojošā zemes gabala īpašniekam – faktiskā servitūta nopirkšana. Tomēr maksa par jau nodibināta servitūta izmantošanu paredzēta netika. Mūsdienu CL maksas jautājumi nav reglamentēti, tāpēc autore šo jautājumu analizēja savos 2006. gadā³⁷ un 2007. gadā³⁸ publicētos zinātniskajos rakstos, secinot, ka kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks tiesīgs pieprasīt maksu par ceļa servitūta lietošanu.

Savdabīgs tiesiskais regulējums bija attiecībā uz servitūtu ceļiem, ko šķērsoja publiska upe – kaut arī viņpus publiskajai upei turpinājās tā paša

³⁷ Dinsberga, J. 2006. Maksas noteikšana par servitūta ceļa lietošanu. *Administratīvā un kriminālā justīcija*. Latvijas Policijas akadēmija. 4 (37). ISSN 1407-2971, 50–54.

³⁸ Динсберга, И. 2007. Определение платы за использование дорожного сервитута. *Международный научно-практический правовой журнал "Закон и жизнь"*. 6 (187). ISSN 1810-3081, 36–40.

īpašnieka zeme, servitūta ceļa turpināšanai pienācās veikt atsevišķu servitūta nodibināšanu. Ja šī formalitāte tika ievērota, arī upes pretējā pusē servitūta ceļš turpinājās (D 8.3.38.).

Ceļa servitūta nodibināšana kopīpašuma gadījumā. Ja ar servitūtu apgrūtināmais īpašums atradās vairāku personu kopīpašumā, servitūta nodibināšanai vajadzēja visu kopīpašnieku piekrišanu. Piekrišanu jau devušie kopīpašnieki to vairs atsaukt nevarēja (D 8.3.11.). Autores ieskatā, šāds regulējums kalpoja kā tiesiskās stabilitātes un noteiktības nodrošinājums tiesiskajās attiecībās, kas iztrūkst mūsdienu normatīvajā regulējumā. Promocijas darba 2. nodaļā šis aspekts aplūkots plašāk.

Servitūta ceļa platums un izvietojums. Autore secina, ka senie romieši īpašu uzmanību pievērsa lietojuma tiesību praktiskai īstenošanai, piemēram, atbilstoši Divpadsmit tabulu likumiem servitūta ceļa platums taisnā gabalā ir astoņas pēdas, līkumā – sešpadsmit (D 8.3.8). Racionāla pieeja izpaudās arī liegumā ceļa servitūtu nodibināt pa vidu nekustamam īpašumam (D 8.1.9.). Latvijā šāda ierobežojuma nav, līdz ar to ceļa servitūtu iespējams nodibināt arī zemes vienības vidū (sk. Zemgales rajona tiesas 2019. gada 5. marta spriedumu,³⁹ Zemgales apgabaltiesas 2020. gada 20. februāra spriedumu⁴⁰), tādējādi aizskarot kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka intereses.

Ceļa servitūta izbeigšana. Atšķirībā no CL 1237. pantā minētā ceļa servitūta izbeigšanas pamata – atceļoša nosacījuma vai termiņa notecējuma – romiešu tiesību avotos uz šāda pamata ceļa servitūtu izbeigt nevarēja.

³⁹ Zemgales rajona tiesas 2019. gada 5. marta spriedums lietā Nr. C73405818. Atrodas Augstākās tiesas Civillietu departamenta arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

⁴⁰ Zemgales apgabaltiesas Aizkrauklē 2020. gada 20. februāra spriedums lietā Nr. C73405818. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 21.07.2023.].

1.2. Ceļa servitūts – jēdzieniskais tvērumš un tiesiskā izpausme

Saskaņā ar CL 1130. pantu: “Servitūts ir tāda tiesība uz svešu lietu, ar kuru īpašuma tiesība uz to ir lietošanas ziņā aprobežota kādai noteiktai personai vai noteiktam zemes gabalam par labu.” Par servitūta tiesisko attiecību subjektiem var būt fiziskas un juridiskas personas, kas konstatējams no CL 1131. panta.⁴¹ Taču “[..] Latvijā pastāv vēl divas civiltiesību subjektu kategorijas, kas apveltīti ar tiesībšpēju [..], lai tās varētu piedalīties komercietiskajā apgrozībā.”⁴² Saskaņā ar Komerclikumu iegūt tiesības un uzņemtš saistības, iegūt īpašuma tiesības, kā arī cita veida lietu tiesības, būt prasītāja un atbildētāja tiesā var pilnsabiedrība un komandītsabiedrība.⁴³ Nedz CL 1131. pantā, nedz Zemesgrāmatu likumā pilnsabiedrība un komandītsabiedrība nav minētas kā servitūta tiesību subjekti. Tajā pašā laikā Zemesgrāmatā minētās personālsabiedrības reģistrē kā nekustamā īpašuma īpašniekus. Tāpēc normatīvajos aktos jāprecizē servitūta subjektu loks.

CL 1130. panta definīcijā lietots terminš “zemes gabals”, bet tā skaidrojumu likums nesatur. Zemes pārvaldības likumā norādīts, ka minētais terminš atbilst Nekustamā īpašuma valsts kadastra likumā lietotajam terminam “zemes vienība”,⁴⁴ kas definēts kā “Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrēts norobežots zemesgabals, kam piešķirts kadastra apzīmējums”.⁴⁵ Taču, autores ieskatā, šis raksturojums papildināms, vadoties arī no CL 1042. panta un likuma “Par zemes dzīlēm” 3. panta pirmās daļas un

⁴¹ Civillikums: Latvijas Republikas likums. 24.02.1937. *Valdības Vēstnesis*. 44.

⁴² Balodis, K. 2007. *Civiltiesību pamati*. Rīga: Zvaigzne ABC, 73.

⁴³ Komerclikums: Latvijas Republikas likums. 90. pants. 04.05.2000. *Latvijas Vēstnesis*. 158/160; 01.06.2000. *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*. 11.

⁴⁴ Zemes pārvaldības likums: Latvijas Republikas likums. 1. panta otrā daļa. 15.11.2014. *Latvijas Vēstnesis*. 228.

⁴⁵ Nekustamā īpašuma valsts kadastra likums: Latvijas Republikas likums. 1. panta 11. punkts. 22.12.2005. *Latvijas Vēstnesis*. 205; 12.01.2006. *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*. 1.

1. panta 20. punkta,⁴⁶ kuros noteikta zemes dzīļu piederība un skaidrots to jēdziens. Respektīvi, piešķirot ceļa servitūta lietojuma tiesību, lietotājam tiek piešķirta tiesība lietot zemes slāņus līdz noteiktam līmenim (atkarībā no tā, vai ceļš ir kā iebrauktas sliedes vai arī izbūvēta inženierbūve) un gaisa telpu.

CL 1130. panta definīcija neaptver visu servitūtu kopumu, bet tikai tos servitūtus, kas saistīti ar “zemes gabalu (nodibināmi zemes gabalam par labu), bet ceļa servitūts ir nodibināms arī par labu ēkām. Tāpēc 1130. pantā termins “zemes gabals” aizstājams ar terminu “nekustams īpašums”.

Svarīga nozīme ir arī terminu precīzam un vienveidīgam lietojumam, labskanīgumam un uztveramībai, taču CL esošā servitūta definīcija ir juridiski sarežģīti konstruēta, kas apgrūtina tās uztveramību un izpratni. Teikto apstiprina aptaujas rezultāti (sk. 1. pielikumu), kurā piedalījās 100 respondenti bez juridiskām zināšanām. Autore konstatē, ka arī citu valstu tiesībās (Lietuva, Igaunija, Vācija, Francija, Šveice, Krievijas Federācija, Moldova, Ukraina, Čehija un Taizeme (definīciju apkopojumu skatīt 2. pielikumā) servitūta definējums ir salīdzinoši sarežģīti formulēts.

Tiesību normu piemērošanu apgrūtina ne tikai definīciju sarežģītais formulējums, bet arī to neesība. Piemēram, CL nav definēti tādi termini kā “ceļa servitūts” (lietojuma tiesība), “servitūta ceļš” (ceļš kā fizisks objekts / inženierbūve) un “ceļa servitūta teritorija”, kas plaši lietoti praksē. Kā arī servitūta tiesisko attiecību ietvarā ir svarīgi nošķirt līdzīgus terminus, piemēram, “apgrūtinājums” un “aprobežojums” – ceļa servitūts ir apgrūtinājums, kas izraisa īpašuma tiesību aprobežojumus.

⁴⁶ Par zemes dzīlēm: Latvijas Republikas likums. 21.05.1996. *Latvijas Vēstnesis*. 87; 11.07.1996. *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*. 13.

1.3. Zemes reformas laikā noteiktie ceļa servitūti un to ietekme uz nekustamo īpašumu īpašnieku tiesībām un pienākumiem

1990. gadā uzsāktās zemes reformas gaitā Valsts zemes dienestam, zemes komisijām un pašvaldībām bija tiesības ceļa servitūtu noteikt ar administratīvo aktu. Iespējams, tieši normatīvo aktu nepareizas interpretācijas un piemērošanas rezultātā, nosakot ceļa servitūtus, pieņemti juridiski nekorekti lēmumi, kuros, piemēram, bija noteikts kalpojošais nekustamais īpašums, bet nebija norādīts valdošais; servitūta ceļi nebija iezīmēti zemes robežu plānos vai lēmumiem nebija pievienoti grafiskie pielikumi ar iezīmētajiem servitūta ceļiem; nebija konkrētas norādes par ceļa platumu, garumu u. c. Tā rezultātā ar administratīvo aktu noteiktie ceļa servitūti mūsdienās nepilda savus uzdevumus un rada virkni tiesiska un praktiska rakstura problēmu. Daļu no konstatētās problemātikas autore jau apzināja un iztirzāja savās 2003. gada⁴⁷ un 2018. gada⁴⁸ publikācijās.

Ceļa servitūtam jābūt ierakstītam kalpojošā nekustamā īpašuma zemesgrāmatas nodalījumā kā aprūtinājumam par labu valdošajam nekustamajam īpašumam. Zemes reforma laikā noteiktie ceļa servitūti zemesgrāmatā bija ierakstīti atzīmes veidā, kas lietojuma tiesību nepiešķir. Skaidrojumi par “atzīmju” un “ierakstu” atšķirībā tolaik nebija aktuāli. Gluži pretēji, autore konstatē, ka oficiālās interneta vietnēs bija atrodami pat maldinoši skaidrojumi, piemēram, “[..] atzīme [..] ir pamats attiecīgā ceļa izmantošanai arī tad, ja dokumentā, uz kā pamata noteikts ceļa servitūts, nav noteikts valdošais nekustamais īpašums”.⁴⁹ Tomēr atskaites punkts izpratnes veidošanai par

⁴⁷ Dinsberga, J. 2003. *Servitūti un ar to nodibināšanu saistītās problēmas*. Rīga: LPA Raksti, 10, 59–71.

⁴⁸ Dinsberga, J., Bite, K. 2018. *Legal consequences and problems of the servitudes of right of way established by administrative acts in Latvia*. SHS Web Conferences. Volume 40, 2018., eISSN: 2261-2424. DOI: 10.1051/shsconf/20184001011 [sk. 24.04.2022.].

⁴⁹ Novikova, K. 2013. Atzīme zemesgrāmatā par servitūtu ir pamats ceļa izmantošanai. Iegūts no: <https://lvportals.lv/e-konsultacijas/2163-atzime-zemesgramata-par-servitutu-ir-pamats-cela-izmantosana-2013> [sk. 07.11.2021.].

atšķirībām starp “ierakstu” un “atzīmi” zemesgrāmatā bija Senāta 2013. gada 9. oktobra spriedums, kurā tiesa norāda: “[..] pašvaldības lēmums un atzīmes veidā zemesgrāmatā izdarītais ieraksts neaplicina braucamā ceļa servitūta nodibināšanu,”⁵⁰ tādējādi konkretizējot atzīmes veidā nostiprinātā ceļa servitūta tiesisko statusu.

Prioritāti valsts līmenī ar ceļa servitūtiem saistītie problēmjautājumi guva tikai 2013. gadā, bet 2014. gadā sagatavots Konceptuālais ziņojums⁵¹ par problēmām saistībā ar zemes reformas laikā nodibinātajiem ceļu servitūtiem, sniedzot tajā iespējamus problēmu risinājumus. Taču 2017. gadā Konceptuālais ziņojums aktualitāti zaudēja,⁵² jo VARAM puda pozīciju, ka ar zemes reformas laikā noteiktiem ceļa servitūtiem saistītie strīdi risināmi civiltiesiskā kārtā.

Zemes reformas laikā valsts atkāpās no CL noteiktiem ceļa servitūtu nodibināšanas pamatiem, tādējādi radot virkni problēmu nekustamo īpašumu īpašniekiem. Autore ieskatā, valsts pārkāpa arī tiesiskās paļāvības principu.

⁵⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada 9. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-458/2013. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2013> [sk. 24.04.2019.].

⁵¹ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. 2016. Konceptuālais ziņojums “Par problēmām saistībā ar zemes reformas laikā nodibinātajiem ceļu servitūtiem un to iespējamajiem risinājumiem”. Iegūts no: http://www.varam.gov.lv/lat/lidzd/attistibas_planosanas_dokumentu_projekti/. Saite nav aktīva. Atrodas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā / autore personīgajā arhīvā. [sk. 13.03.2017.].

⁵² Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. 2017. *Informatīvais ziņojums “Par Ministru kabineta 2013. gada 29. oktobra sēdes protokollēmumā (prot. Nr. 56 105.§) “Likumprojekts “Zemes pārvaldības likums”” Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, Satiksmes ministrijai, Tieslietu ministrijai un Zemkopības ministrijai dotā uzdevuma atzišanu par aktualitāti zaudējušu*. Iegūts no: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40422260&mode=mkk&date=2017-11-13> [sk. 14.11.2021.].

Lai gan likumdevējs ar servitūtiem saistītos problēmjaudājumus centās risināt, pieņemot Zemes pārvaldības likumu,⁵³ tajā reglamentējot ceļu uzturēšanai nepieciešamās zemes izmantošanu un atsavināšanu, taču tas vēl vairāk aprobežo daļas nekustamo īpašumu īpašnieku tiesības, jo ir jāsamierinās ar trešo personu pārvietošanos pa viņu zemi, kā arī liegto iespēju saņemt taisnīgu atlīdzību par nekustamajā īpašumā esoša ceļa lietošanas piešķiršanu.

Rezumējot nodaļā aplūkoto, secināms, ka seno romiešu tiesību unikalitāte ir saglabājusies līdz pat mūsdienām un daļa problēmu, kas šobrīd rodas starp nekustamo īpašumu īpašniekiem, atrisināmas, papildinot CL ar atsevišķām no romiešu tiesībām aizgūtām un mūsdienām saturiski pielāgotām tiesību normām.

Izstrādājot jaunus vai grozot jau esošus normatīvos aktus, svarīgi ievērot principu: normatīvajam aktam jābūt izprotamam un vienkāršam piemērošanā. Tāpēc ceļa servitūta tiesiskā regulējuma pilnveidē būtiska nozīme ir precīzam un vienkāršam definīciju saturiskajam izklāstam, kā arī jaunu terminu definēšanai, kas plaši lietoti normatīvajos aktos un praksē.

Kaut gan problēmas saistībā ar zemes reformas laikā nodibinātajiem ceļa servitūtiem bija konstatējamas un pat novēršamas zemes reformas pirmsākumos, valstiskā līmenī to risināšanai pievērsās salīdzinoši vēlu, racionālu un nekustamo īpašumu īpašniekiem labvēlīgu risinājumu tā arī nerodot.

⁵³ Zemes pārvaldības likums: Latvijas Republikas likums. 8., 8.¹ pants. 15.11.2014. *Latvijas Vēstnesis*. 228(5288).

2. Ceļa servitūts kā valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku un trešo personu tiesisko interešu priekšmets

Šajā nodaļā ceļa servitūta kā tiesisko interešu priekšmeta būtība atklāta, analizējot ceļa servitūta nodibināšanas un izbeigšanas pamatus un priekšnoteikumus, demonstrējot, ar kādām problēmām saskaras nekustamo īpašumu īpašnieki, pastāvot trūkumiem servitūta teritorijas grafiskā attēlojuma tiesiskajā regulējumā; analizēts trešo personu statuss un to lēmumu ietekme uz ceļa servitūta nodibināšanu un izbeigšanu; aplūkota uz nekustamo īpašumu nodibinātā ceļa servitūta izbeigšanas problemātika.

2.1. Ceļa servitūta nodibināšanas īpatnības un praktiskās problēmas

2.1.1. Ceļa servitūtu nodibināšanas priekšnosacījumi un veidi

AT tiesnesis K. Balodis norāda, ka *ar likumu* servitūti tiek nodibināti retos gadījumos. Konkrēts servitūts ir nodibināts, ja likumā tas tiek tieši norādīts.⁵⁴ Autore uzskata, ka, nodibinot ceļa servitūtu, likumā jānorāda ne tikai konkrēts ceļa servitūta veids, bet arī šādi elementi: 1) nekustamais īpašums, uz kuru nodibināms ceļa servitūts; 2) nekustamā īpašuma sastāvā esošā zemes vienība; 3) nekustamais īpašums vai persons, kam par labu nodibināms ceļa servitūts; 4) ceļa servitūta parametri –garums, platums, ar ceļa servitūtu aizņemtā kopējā platība. Taču autore pieļauj, ka ceļa servitūta nodibināšana ar likumu arī turpmāk tiks īstenota retos izņēmuma gadījumos.

⁵⁴ Višņakova, G. un Balodis, K. 1998. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas. Valdījums. Tiesības uz svešu lietu (841.–926. p., 1130.–1400. p.)*. Rīga: Mans īpašums, 130.

Ceļa servitūtu *ar testamentu* nodibina, pamatojoties uz CL 1231. panta 3. punktu. Jurists J. Bergers norāda, ka testamenta akta formālais raksturs, taisot testamentu, piespiež testatoru ievērot vislielāko uzmanību, skaidrību un noteiktību un arī apsargā akta realizēšanu tādos gadījumos, kad radušies strīdi.⁵⁵ Par ceļa servitūtu kā legāta priekšmetu strīda nav.⁵⁶ Testatoram legāts ir jādefinē skaidri un nepārprotami, taču normatīvajos aktos testatoram nav noteikts pienākums norādīt ceļa servitūta parametrus – garumu, platumu, aizņemto kopējo platību un atrašanās vietu. Pēc autore uzskata, likumā jābūt skaidri norādītam, ka ceļa servitūta parametriem testamentā jābūt precīzi noteiktiem.

CL 1159. panta otrā daļa satur regulējumu gadījumiem, kad testators nav sīki apzīmējis ceļa servitūta vietu, nosakot, ka vietas un ceļa virziena izvēle piekritt servitūta nesējam.⁵⁷ Bet nerisina problēmas, kas rodas, ja testamentā nav norādes par ceļa platumu, garumu, kopējo platību. Nav arī skaidrs, ko saprot ar terminu “servitūta nesējs”. No AT tiesneša K. Baloža komentāriem izriet, ka “servitūta nesējs” ir servitūta izlietotājs,⁵⁸ t. i., valdošā īpašuma īpašnieks. Autore šim viedoklim nepievienojas. *Terminu skaidrojošā vārdnīcā* vārds “nest” skaidrots pārnestā nozīmē – izturēt, paciest (ko nelabvēlīgu).⁵⁹ Profesors J. Rozenfelds uzsver, ka tieši kalpojošās lietas īpašniekam ir pienākums paciest ar servitūtu noteiktos ierobežojumus.⁶⁰ Secināms, ka “servitūta nesējs” ir kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks. Minēto secinājumu pastiprina arī

⁵⁵ Bergers, J. 1940. *Testamenta forma*. Rīga: [b.i.]. 3, 18, 19.

⁵⁶ Krauze, R. un Gencs, Z. 1997. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Mantojuma tiesības (382.–840. p.)*. Rīga: Mans īpašums, 113.

⁵⁷ Civillikums: Latvijas Republikas likums. 24.02.1937. *Valdības Vēstnesis*. 44.

⁵⁸ Višņakova, G. un Bālodis, K. 1998. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas. Valdījums. Tiesības uz svešu lietu (841.–926. p., 1130.–1400. p.)*. Rīga: Mans īpašums, 88.

⁵⁹ Spektors, A. et al. Tēzauris.lv. 2023. Vasaras versija. CLARIN-LV digitālā bibliotēka. Iegūts no: <https://tezauris.lv/virziens:1> [sk. 11.11.2023.].

⁶⁰ Rozenfelds, J. 1993. *Civillikums. Trešā daļa. Lietu tiesības ar komentāriem*. Rīga: Rīgas juridiskā konsultāciju sabiedrība “Rasa”, 69.

romiešu pirmavotos,⁶¹ Justiniāna kodifikācijas izdevumā paustais (D. Gothofreda redakcijā no 1828. gada),⁶² kā arī vācu valodā izdotā Baltijas Vietējo likumu kopojuma 1124. panta saturs vācu valodā.⁶³

Ar tiesas spriedumu ceļa servitūtu nodibina, ja patiesi pastāv tāda nepieciešamība un ja ieinteresētā puse, meklējot taisnīgumu, cēlusi prasību tiesā. Plašāku ceļa servitūta nodibināšanas ar tiesas spriedumu analīzi skatīt promocijas darba 3. nodaļā.

Nodibinot ceļa servitūtu ar līgumu, jāievēro CL 1404. pantā noteiktais – jāņem vērā dalībnieki, priekšmets, gribas izteikums, sastāvdaļas un forma. Tiesisko attiecību dalībnieki izstrādā ļoti atšķirīga satura un apjoma līgumus. Dažkārt tie satur tikai dažus teikumus, ietverot būtiskās sastāvdaļas un pievienojot servitūta teritorijas grafisko attēlojumu. Autore uzskata, ka ceļa servitūta līguma saturs jāizstrādā detalizēti, lai būtu skaidri noteiktas pušu tiesības un pienākumi. Tas ļautu izvairīties no strīdiem, kas visbiežāk rodas tieši pārāk lakoniski izstrādātā līguma dēļ.

Ceļa servitūta nodibināšanas priekšnosacījumi ir tādi faktiskie apstākļi, kas nosaka absolūtu nepieciešamību ceļa servitūta nodibināšanai, kā arī nodibināšanas iespējamību. Pētījuma rezultātā autore izdala šādus ceļa servitūta nodibināšanas priekšnosacījumus: 1) divi/vairāki savstarpēji tiesiski saistāmi nekustamie īpašumi; 2) noteikti subjekti – nekustamo īpašumu īpašnieki; 3) valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma savstarpējs novietojums; 4) kalpojošā nekustamā īpašuma spēja dot ilgstošu un pastāvīgu labumu

⁶¹ Apsītis, A., Dinsberga, J. 04.01.2022. Ceļa servitūta (via) institūts romiešu tiesībās. *Jurista Vārds*. 1(1215).

⁶² Gothofredus, D., Modius, F., van Leeuwen, S. eds. 1828. *CORPUS JURIS CIVILIS ROMANI, TOMUS PRIMUS, NEAPOLI, APUD JANUARIUM MIRELLI BIBLIOPOLAM, MDCCCXXVIII*. Iegūts no: <https://archive.org/details/corpusiuriscivil01gode/page/478/mode/2up?view=theater>, [sk. 23.11.2022.], 478.

⁶³ Provinzialrecht der Ostseegouvernements. 1846. *Dritter theil. Privatrecht*. St.Petersburg. In der Buchdruckerei der Zweiten Abtheilung Seiner Kaiserlichen Majestat Eigener Kanzlei, 193.

valdošajam, kas izriet no CL 1146. panta. AT 2017. gada 4. jūlija sprieduma [10.] punktā atzina, ka prasītāja izvēlētais servitūts ilgstošu un pastāvīgu labumu var dot tikai tad, ja tas tiek savienots ar servitūtu, kas nodibināms uz nekustamo īpašumu, pret kuru prasījums nav bijis.⁶⁴ Zemgales rajona tiesā Ogrē tiesas sēdes laikā noskaidrots, ka starp prasītājas A. R. un atbildētājas I. B. nekustamajiem īpašumiem atrodas nekustamais īpašums, kura īpašniece mirusi, mantinieki uz mantojumu nav pieteikušies.⁶⁵ Līdz ar to starp prasītājas A. R. un atbildētājas I. B. nekustamajiem īpašumiem veidojas pārrāvums, kas netieši ietekmēja ceļa servitūta nodibināšanas procesa virzību. Autore uzsver, ka gadījumos, ja veidojas tā sauktais pārrāvums, pastāv risks, ka tiesa prasību neapmierina, jo nodibināto ceļa servitūtu ir tiesības lietot tikai līdz citam nekustamajam īpašumam, caur kuru piekļuves tiesība nav nodibināta.

2.1.2. Servitūta teritorijas grafiskais attēlojums – viens no ceļa servitūta nodibināšanas sastāvelementiem

Saskaņā ar Zemesgrāmatu likumu⁶⁶ zemesgrāmatā nostiprina vai groza ceļa servitūtu vai šīs tiesības nodrošinājumu, ja nostiprinājuma lūgumam ir pievienots “servitūta teritorijas grafiskais attēlojums”, kas ir jaunieviests termins, bet normatīvajos aktos definēts nav. Turklāt konstatēta zināma nekonsekvence minētā termina lietojumā citos normatīvajos aktos. Piemēram, MK 2012. gada 10. aprīļa noteikumos Nr. 263 “Kadastra objekta reģistrācijas un kadastra datu

⁶⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 4. jūlija spriedums lietā Nr. SKC 229/2017. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2017> [sk. 23.11.2022.].

⁶⁵ Zemgales rajona tiesas Ogrē 2019. gada 5. marta spriedums lietā Nr. C73405818. Atrodas AT Civillietu departamenta arhīvā / autore personīgajā arhīvā.

⁶⁶ Zemesgrāmatu likums. Latvijas Republikas likums. 56. panta ceturtais daļas 2. punkts. 29.04.1993. *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*. 16/17.

aktualizācijas noteikumi”⁶⁷ lietots termins “grafiskais pielikums”. Pamatojoties uz minēto, autore normatīvajos aktos saskata trūkumus definējuma neesībā un terminu atšķirīgā lietojuma kontekstā.

Šobrīd spēkā esošie normatīvie akti nereglamentē arī servitūta teritorijas grafiskā attēlojuma juridisko statusu, tā saturu, nav izvirzītas konkrētas noformēšanas prasības, nav noteikti subjekti, kas tiesīgi to izstrādāt. Tāpēc kā ceļa servitūta teritorijas grafiskais attēlojums kalpo dažādi dokumenti, kuros ir attēlota ar servitūtu apgrūtināmā teritorija, taču ne vienmēr attēlojums ir precīzs.

Iepriekš minētie trūkumi kavē un apgrūtina vienošanās panākšanu, kā arī lietas izskatīšanas gaitu tiesā. Piemēram, Cēsu rajona tiesa skatīja civillietu Nr. C11091915⁶⁸, kurā prasītāja lūdza nodibināt braucamā ceļa servitūtu 6 metru platumā. Sertificēts mērnieks izgatavoja servitūta teritorijas grafisko attēlojumu (plānu),⁶⁹ kurā, vadoties no faktiskās situācijas dabā, norādīja konkrētas piesaistes koordinātas jau dabā esošam ceļam (sk. 3. pielikumu). Rezultātā izveidojās pretrunas starp prasības pieteikumā formulēto lūgumu par ceļa servitūta nodibināšanu 6 metru platumā un prasītājas iesniegto plānu, kurā ceļa servitūta platums starp koordinātu punktiem krasi atšķīrās. Tiesa atzina, ka plāns nav derīgs kā ceļa servitūta nodibināšanu pamatojošais dokuments, un tiesas sēdi atlika plāna precizēšanai un atkārtotai iesniegšanai.

⁶⁷ Kadastra objekta reģistrācijas un kadastra datu aktualizācijas noteikumi: Ministru kabineta 2012. gada 10. aprīļa noteikumi Nr. 263. 02.05.2012. 107.² 1., 107.² 3. un 169.² punkts. *Latvijas Vēstnesis*. 68.

⁶⁸ Cēsu rajona tiesas lietas Nr. C11091915 materiāli. Atrodas Cēsu rajona tiesas arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

⁶⁹ Topogrāfiskais plāns ar 10.10.2016. VZD kadastra robežām. 2016. Cēsu rajona tiesas civillietas Nr. C11091915 materiāli. Atrodas Cēsu rajona tiesas arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

Promocijas darba 4. pielikumā⁷⁰ un 5. pielikumā⁷¹ apskatāmi servitūta teritorijas grafiskie attēlojumi (plāni), ko prasītāji iesniedza citās tiesvedībās.

Izvērtējot 3. 4. un 5. pielikumā esošos servitūta teritorijas grafiskos attēlojumus (plānus), konstatēts, ka atšķirīgs ir to nosaukumu formulējums, koordinātu izvietojuma attēlojums, norāžu par ceļa platumu un garumu izvietojums. 4. pielikums satur visus servitūta parametrus, bet nav norādes uz koordinātām. Autore uzskata, ka servitūta teritorijas grafiskajam attēlojumam obligāti jāsaturs koordinātas ceļa sākuma, beigu posmos un pagriezienu punktos, tādējādi garantējot ceļa izvietojuma precizitāti. 4. pielikumā esošais plāns, pēc autore domām, noformēts visprecīzāk un satur visus nepieciešamos elementus. Taču, lai nodrošinātu vienotu pieeju servitūta teritorijas grafiskā attēlojuma izstrādē, nepieciešams pilnveidot tiesisko regulējumu.

2.1.3. Trešo personu tiesiskais statuss un tiesības ceļa servitūta nodibināšanas procesā

Ceļa servitūta nodibināšanas procesā iesaistās valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieki, bet atsevišķos gadījumos arī trešās personas. Saskaņā ar Zemesgrāmatu likumu⁷² tiesnesim, izskatot nostiprinājuma lūgumu par ceļa servitūta nodibināšanu vai izbeigšanu, jāpārlicinās, ka saņemta trešo personu piekrišana, ja nostiprinājums ietekmē šo trešo personu tiesības.

Ceļa servitūta nodibināšanas procesā visas darbības jānosaka *ar kopīpašniekiem*, kas izriet no CL 1068. panta otrā daļas, CL 1232. panta otrās daļas, Zemesgrāmatu likuma 61. panta 2. un 3. punkta. Problēmas konstatējamās

⁷⁰ Ceļa servitūta plāns M 1: 5000. Vidzemes rajona tiesas lietas Nr. C-0601-21 materiāli. Atrodas Vidzemes rajona tiesas arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

⁷¹ Skice ceļa servitūta nodibināšanai. 2022. Rīgas rajona tiesas civillietas Nr. C33577721 materiāli. Atrodas Rīgas rajona tiesas arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

⁷² Zemesgrāmatu likums: Latvijas Republikas likums. 77. pants. 29.04.1993. *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*. 16/17.

ne tikai tad, ja darbības nav saskaņotas, bet arī tad, ja formalitāšu kārtošanas procesā kāds no kopīpašniekiem maina viedokli un nepiekrīt nodibināt ceļa servitūtu. Tas sarežģī vai pat apstādina aizsāktā procesa virzību. Minētās problēmsituācijas risinājums ir rodams seno romiešu tiesībās – kopīpašnieki, kas jau bija devuši piekrišanu servitūta nodibināšanai, atsaukt to vairs nevarēja. Autore ieskatā, minētajam tiesību ierobežojumam (piekrišanas atsaukšanas aizliegums) mūsdienās ir būtiska praktiska nozīme, tāpēc tas tiesiski jānostiprina.

Noteikumi, kas attiecas uz kopīpašniekiem to klasiskā izpratnē, attiecas arī uz kopīpašniekiem – *laulātajiem*, jo, apgrūtinot ar lietu tiesībām laulāto kopīgo nekustamo īpašumu, jāsaņem otra laulātā piekrišana,⁷³ kas noformējama analogiski kopīpašnieku piekrišanai.

Gadījumos, kad nekustamais īpašums ir apgrūtināts ar hipotēku saskaņā ar CL 1234. panta otro daļu, nodibināt servitūtu, ja tas aprobežo *hipotekāro kreditoru*, var tikai ar viņa piekrišanu⁷⁴. Senāts 2020. gada 23. janvāra spriedumā atzina, ka pārsūdzētais spriedums nav pamatots, jo lietā nav iesniegta kreditoru piekrišana.⁷⁵ Jāatzīmē, ka judikatūrā nostiprinājusies atziņa, ka piekrišana ieķīlātās lietas apgrūtināšanai netiek saistīta ar jebkāda servitūta nodibināšanu, bet tāda, kas aprobežo kreditora tiesības (sk. AT 2012. gada 12. septembra

⁷³ Latvijas Republikas Labklājības ministrija. Latvijas Republikas Tieslietu ministrija. 2016. *Pirmslaulību mācību programma personām, kuras vēlas reģistrēt laulību dzimtsarakstu nodaļā. Laulības tiesiskie, psiholoģiskie, ētiskie un sadzīves aspekti. Metodiskais materiāls programmas satura modulim. Laulības tiesiskie aspekti.* Zemgales reģiona kompetenču attīstības centrs. Iegūts no: https://www.tm.gov.lv/sites/tm/files/2_modulis1.pdf [sk. 29.05.2023.], 32.

⁷⁴ Civillikums: Latvijas Republikas likums. 24.02.1937. *Valdības Vēstnesis*. 44.

⁷⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2020. gada 23. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-71/2020. [7.4.] punkts. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 22.11.2022.].

spriedumu,⁷⁶ AT 2013. gada 9. oktobra spriedumu,⁷⁷ Latvijas Republikas AT apkopojuma “Par tiesu praksi lietās, kas izriet no servitūtu tiesībām” 21. punktu⁷⁸). No promocijas darbā analizētās tiesu prakses izriet, ka pārsvarā gadījumu hipotekārie kreditori atsaka dot piekrišanu. Tikai vienā gadījumā⁷⁹ piekrišana bija dota.

Brīdī, kad nodibināms (arī izbeidzams) ceļa servitūts uz maksātnespējīgās personas nekustamo īpašumu, notiek maksātnespējas procesu un ceļa servitūta institūtu reglamentējošo tiesību normu mijiedarbība. Aplūkojot Maksātnespējas likumā noteiktās *maksātnespējas administratora* tiesības, autore secina, ka administrators atzīstams par personu, bez kuras saskaņojuma ceļa servitūts nav nodibināms/izbeidzams. Proti, Maksātnespējas likumā noteikts vispārējs ierobežojums attiecībā uz jebkādu darījumu slēgšanu, kas var pasliktināt parādnieka finansiālo stāvokli vai arī kaitēt kreditoru interesēm, un noteikts aizliegums parādniekam apgrūtināt ar lietu tiesībām piederošo nekustamo īpašumu, izņemot, ja šādas tiesības būtu jau paredzētas [...].⁸⁰ No minētā izriet, ja ceļa servitūta nodibināšana kaitē *kreditoru* interesēm, tas varētu būt šķērslis ceļa servitūta nodibināšanai.

⁷⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012. gada 12. septembra spriedums lietā Nr. SKC-307/2012. 14.2. punkts. Atrodas Latvijas Republikas AT Senāta Civillietu departamenta arhīvā / autore personīgajā arhīvā.

⁷⁷ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-38/2013 11. punkts. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2013> [sk. 22.11.2022.].

Latvijas Republikas Augstākā tiesa. 2006. *Par tiesu praksi lietās, kas izriet no servitūtu tiesībām*. Apstiprināts ar Senāta Civillietu departamenta tiesnešu un Civillietu tiesu palātas tiesnešu kopsēdes 2006. gada 22. decembra lēmumu. 21. punkts. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/civiltiesibas> [sk. 22.11.2022.].

⁷⁹ Zemgales rajona tiesas 2020. gada 19. jūnija spriedums lietā Nr. C73302819. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 22.11.2022.].

⁸⁰ Maksātnespējas likums: Latvijas Republikas likums. 49. panta 4. punkts. 06.08.2010. *Latvijas Vēstnesis*. 124.

2.2. Uz nekustamo īpašumu nodibinātā ceļa servitūta izbeigšanas problemātika

2.2.1. Ceļa servitūta izbeigšana ar izpirkumu

Ceļa servitūta uz izpirkuma pamata izbeigšanas tiesiskais regulējums satur nepilnības, ko autore analizēja zinātniskos rakstos par ceļa servitūta izbeigšanu ar izpirkumu⁸¹ un servitūtu izbeigšanas īpatnībām CL un Ukrainas civilkodeksā,⁸² konstatējot, ka 1) CL nav definēts jēdziens “izpirkums”; 2) nav skaidrs, kas atzīstams par izpirkuma objektu – ceļa lietojuma tiesība, ceļš kā inženierbūve vai zemes vienības teritorija, kas atrodas zem ceļa/ceļa servitūtam noteiktās teritorijas; 3) CL nav konkretizēts, kas atzīstams par servitūta izlietotāju; 4) nav noteikts, kas kalpo par izpirkuma atlīdzinājumu – nauda vai cita mantiska vērtība. Uzskaitītie trūkumi apgrūtina CL 1249. panta praktisko piemērošanu.

Autore secina, ka likumdevējs ar servitūta izpirkumu domājis tieši servitūta lietojuma tiesības izpirkšanu no valdošā nekustamā īpašuma īpašnieka pret atlīdzību. Šāda izpirkuma konstrukcija būtu pieļaujama, ja tas nenonāktu pretrunā ar īpašuma būtību, jo nav loģiski kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekam izpirkt tiesību, kas viņam jau tāpat pieder. Tas ir pretrunā arī ar nodibinātā ceļa servitūta mērķi – dot labumu tā izlietotājam. Tāpēc autore nerod loģisku izskaidrojumu servitūta izbeigšanai uz izpirkuma pamata. Ja valdošā

⁸¹ Dinsberga, J. 2017. Ceļa servitūta izbeigšana ar izpirkumu. XVIII Turība University Conference COMMUNICATION IN THE GLOBAL VILLAGE: INTERESTS AND INFLUENCE. May 18, 2017. Rīga: Biznesa augstskola “Turība”, 51–58. Iegūts no: <https://www.turiba.lv/storage/files/conference-xviii-turiba-18052017final.pdf> ISSN 1691-6069 [sk. 23.07.2023.].

⁸² Dinsberga, J., Tarasova, D. 2017. Peculiarities of termination of servitude of right of way in the civil law of the republic of Latvia and the civil code of Ukraine. *Національний університет. “києво-могилянська академія” факультет правничих наук збірник наукових праць міжнародна науково-практична конференція. Україна на шляху до європи: реформа цивільного процесуального законодавства.* Київ: ВД Дакор, 211–215. ISBN 987-617-7020-48-5.

nekustamā īpašuma īpašnieks piekrīt izpirkumam, tas liecina, ka nepieciešamība pēc ceļa servitūta zudusi un tas nekavējoties jāatceļ. Piemēram, Ukrainas Civilkodeksā,⁸³ Lietuvas Republikas Civilkodeksā⁸⁴ un Krievijas Federācijas Civilkodeksā⁸⁵ noteikts, ja zūd apstākļi, kas bija par pamatu servitūta nodibināšanai, servitūtu var izbeigt.⁸⁶ Autore uzskata, ka minēto valstu prakse var kalpot kā piemērs Latvijas ceļa servitūtu izbeigšanas tiesiskā regulējuma pilnveidei.

2.2.2. Ceļa servitūta izbeigšana ar noilgumu

CL 1250. pantā noteikts, ka “servitūts izbeidzas ar noilgumu, ja tiesīgais to labprātīgi desmit gadu laikā nav lietojis personīgi vai caur citām personām [..]”.⁸⁷ Citu valstu tiesībās noilguma termiņi ir kardināli atšķirīgi, piemēram, Ukrainā⁸⁸ un Kazahstānā⁸⁹ – 3, Moldovā⁹⁰ – 10, bet Spānijā⁹¹ – 20 gadi. No tiesību doktrīnas izriet, ka noilguma tecējums sākas no brīža, kad servitūts

⁸³ Гражданский кодекс Украины. Статья 406, первая часть, 4. пункт. Iegūts no: <https://pravoved.in.ua/section-kodeks/82-gku/433-glava32.html> [sk. 22.11.2022.].

⁸⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso. 4.13 5 straipsnis. Iegūts no: <http://civiliniskodeksas.lt/> [sk. 13.07.2023.].

⁸⁵ Гражданский кодекс Российской Федерации. Статья 276. Iegūts no: <https://rulaws.ru/gk-rf-chast-1/> [sk. 13.07.2023.].

⁸⁶ Sheremeteva, N. V. Current Problems of Refusal of Servituary From Easement. Iegūts no: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-problemy-otkaza-servituriya-ot-servituta/viewer>. DOI: 10.24412/2411-2275-2021-2-127-131, 128–130, 128.

⁸⁷ Civillikums: Latvijas Republikas likums. 1250. pants. 24.02.1937. *Valdības Vēstnesis*. 44.

⁸⁸ Гражданский кодекс Украины. Статья 406, первая часть, 5. пункт. Iegūts no: <https://pravoved.in.ua/section-kodeks/82-gku/433-glava32.html> [sk. 11.06.2023.].

⁸⁹ Земельный кодекс республики Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.07.2023 г.). Статья 74. 1. Iegūts no: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1040583&pos=2338;-34#pos=2338;-34 [sk. 11.06.2023.].

⁹⁰ Гражданский кодекс Республики Молдова. Статья 440. f. Iegūts no: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110277&lang=ru. [sk. 11.06.2023.].

⁹¹ Медведев, С. Н. 2014. Гражданский кодекс Испании 1889 г. О сервитутах. Iegūts no: <https://cyberleninka.ru/article/n/grazhdanskiy-kodeks-ispanii-1889-g-o-servitutah/viewer> [sk. 11.06.2023.], 76.

ierakstīts zemesgrāmatā.⁹² AT tiesnesis K. Balodis pauž viedokli, ka, iestājoties noilgumam, servitūts automātiski izbeidzas, un uzsver, ka šādā gadījumā servitūta izlietotājam vai īpašniekam nav vajadzības speciāli paust gribu servitūtu izbeigt.⁹³ Jāatzīmē, ka tiesiski ceļa servitūts ir izbeigts, dzēšot to no publiskiem reģistriem. Autore konstatē, ka ir gadījumi, kad ceļa servitūta izbeigšana uz noilguma pamata ir aprūtināta, t. i., gadījumos, kad valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks: 1) neatzīst noilguma iestāšanos; 2) nav sasniedzams. Minētajās situācijās kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks ceļa servitūta izbeigšanai tiesīgs vērsties tiesā. Bet tiesvedības procesi ir finansiāli dārgi un ilgstoši. Tas uzsvērts arī 2018. gadā ziņojumā par Latvijas tiesu sistēmas novērtējumu.⁹⁴ Autores mērķis nav risināt tiesu pārslogotības problēmas. Taču viena mērķa sasniegšana veicina cita mērķa īstenošanu. Proti, nekustamo īpašumu īpašnieku interešu aizsardzību. Tāpēc autore, modelējot iespējamās situācijas, piedāvā noteikt ārpus tiesas procesuālo kārtību ceļa servitūta izbeigšanai uz noilguma pamata, piedāvājot konceptuālo risinājumu un apkopojot tā pozitīvos un negatīvos aspektus (sk. secinājumu daļas 4.2. punktu, 6. pielikumu).

⁹² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada 9. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-458/2013. Iegūts no: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/hronologiska-seciba/ [sk. 19.04.2017.].

⁹³ Višņakova, G. un Balodis, K. 1998. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas. Valdījums. Tiesības uz svešu lietu (841.–926. p., 1130.–1400. p.)*. Rīga: Mans īpašums, 135.

⁹⁴ REPORT EVALUATION OF THE LATVIAN JUDICIAL SYSTEM on the basis of the methodology and tools developed by the CEPEJ. March 2018 CEPEJ-COOP(2018)1. Iegūts no: <https://www.ta.gov.lv/lv/media/201/download?attachment> [sk. 30.09.2022.].

Rezumējot nodaļā aplūkoto, autore secina, ka ceļa servitūta nodibināšanas un izbeigšanas procesu apgrūtina vai kavē dažādi apstākļi. Piemēram, CL nav definēti tādi termini kā “izpirkums”, “izpirkuma tiesība”, “servitūta izlietotājs”, “servitūta teritorijas grafiskais attēlojums”, kuru nenoteiktība tiesību normu piemērotāju var novest pie attiecīgo tiesību normu kļūdainas interpretācijas. Bet ceļa servitūta izbeigšanai uz noilguma pamata problēmas rada valdošā nekustamā īpašuma īpašnieka nerasniedzamība.

Ceļa servitūta nodibināšanu var ietekmēt trešo personu lēmums. Un trešo personu interešu aizsardzība atsevišķos gadījumos prevalē gan pār valdošā, gan kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku interešu aizsardzību.

3. Ar ceļa servitūtiem saistītu strīdu izšķiršana tiesā

Valsts primārais uzdevums ir ne tikai nodrošināt problēmas risināšanas mehānismu, bet arī padarīt to vienkāršu un subjektiem saprotamu, iespējami ātru un ekonomiski pamatotu, kā arī veicināt strīdīgo situāciju risināšanu starp pusēm pirms vēšanās tiesā.

Šajā nodaļā atspoguļoti ceļa servitūta nodibināšanas ar tiesas spriedumu un pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanas tiesiskie un praktiskie aspekti, analizējot strīdus situācijas un nolēmumus paustās tiesas atziņas.

3.1. Strīdu par ceļa servitūta nodibināšanu izšķiršanas procesuālās īpatnības

Mediācijas izmantošana pirmstiesas procesā. Iesniedzot prasības pieteikumu tiesā, prasītājam jāsniedz ziņas par mediācijas izmantošanu strīda risināšanai pirms vēšanās tiesā. Taču tas neuzliek par obligātu pienākumu mediāciju izmantot. Autore konstatē, ka puses mediāciju dažkārt uztver kā formalitāti. Piemēram, prasītājs prasības pieteikumā norāda: “Prasītājs apliecinā, ka mediācija šajā lietā nav izmantota un uz šo brīdi nav pamata uzskatīt, ka strīdu izdosies atrisināt pārrunu ceļā pirms vēšanās tiesā.”⁹⁵ Izvērtējot arī citus promocijas darbā aplūkotos spriedumus (autore atsevišķi tos neuzskaitīs), secināms, ka ceļa servitūtu lietās likumdevēja iecere veicināt strīdu ārpus tiesas izskatīšanu vēl nav attaisnojusies.

Atbildētāja informēšana par nodomu iesniegt prasības pieteikumu tiesā. CPL prasītājam nav izvirzīta prasība pirms prasības pieteikuma par ceļa servitūta nodibināšanu iesniegšanas tiesā informēt par šo nodomu atbildētāju. Atbildētājs spiests iesaistīties tiesvedības procesā, no kura, iespējams, būtu

⁹⁵ 2021. gada 13. oktobra Prasības pieteikums par braucamā ceļa servitūta nodibināšanu un pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanu (precizētā redakcijā) civillietā Nr. C33577721. Nav publicēts. Atrodas autores personīgajā arhīvā.

varējis izvairīties, noslēdzot vienošanos. Piemēram, atbildētāji Z. M. un V. M. paskaidrojumos tiesai norāda, ka “[..] prasītājs nav pat vērsies pie atbildētāja ar lūgumu par ceļa servitūta nodibināšanu. [..] šāda rīcība ir [..] apzināti kaitnieciska, jo atbildētāji ir spiesti [..] tērēt savu laiku un finanšu līdzekļus dažādu dokumentu iegūšanai, kā arī izjust morāla rakstura diskomfortu. [..]”⁹⁶ Autore uzskata, ka atbildētāju iebildumi ir pamatoti, bet viņu pamatotā interese tiesisku aizsardzību šobrīd nebauda, tāpēc ierosina izdarīt grozījumus CPL, nosakot prasītājam pienākumu līdz ar prasības pieteikuma iesniegšanu iesniegt dokumentu, kas apliecina, ka prasītājs pirms prasības pieteikuma iesniegšanas tiesā ir brīdinājis atbildētāju par savu nodomu.

Prasījumu formulēšana (sastāva elementi). Viens no būtiskākajiem prasības pieteikuma satura elementiem ir precīzi formulēt prasītāja prasījumus. Tāpēc autore ir formulējusi iespējamo prasījuma saturu, kas ietverts 9. pielikuma 5. punktā.

Prasījums veikt ierakstu zemesgrāmatā. Autore konstatē faktu, ka promocijas darbā analizētajos spriedumos vairumā gadījumu paralēli lūgumam par ceļa servitūta nodibināšanu izteikti lūgumi par ceļa servitūta “tiesības nostiprināšanu / ierakstīšanu zemesgrāmatā”, kurus visbiežāk vispārējās jurisdikcijas tiesas arī apmierina. Šāds lūgums nav pamatots, un tiesai nav pamata to apmierināt. Nodibinot ceļa servitūtu ar tiesas spriedumu, netiek nodibināta personiska saistība, tāpēc servitūta tiesības nostiprināšanai zemesgrāmatā pietiek ar servitūta izlietotāja vienpusēju nostiprinājuma lūgumu.⁹⁷ Autore pievienojas AT atziņai, jo ceļa servitūta nostiprināšana piekrīt

⁹⁶ 2020. gada 8. aprīļa paskaidrojumi lietā Nr. C73312620. Nav publicēts. Atrodas autores personīgajā arhīvā.

⁹⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 27. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-165/2015, [10.] punkts. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 05.05.2023.].

tai rajona (pilsētas) tiesai, kuras zemesgrāmatā ierakstīts nekustams īpašums, un servitūta tiesības nostiprina uz rajona (pilsētas) tiesas tiesneša lēmuma pamata.

Precizējumi pēc uzmērīšanas dabā/koordinātas. Parasti (bet ne visos prasības pieteikumos), formulējot prasījumus, prasītājs lūdz nodibināt ceļa servitūtu noteiktā platumā un garumā, pamatojoties uz dokumentu, kurā attēlota ceļa servitūta atrašanās vieta, ar piebildi, ka ceļa garums, platums un platība precizējama pēc tā uzmērīšanas dabā. Minētai piezīmei ir būtiska nozīme, jo situācija dabā var atšķirties un šādas piezīmes esība novērš pušu domstarpības servitūta ceļa uzmērīšanas brīdī. Ceļa servitūta atrašanās koordinātu norādes ir īpaši nozīmīgas gadījumos, kad prasītājs lūdz nodibināt ceļa servitūtu, kurš dabā ir likumains un satur vairākus pagrieziena punktus. Piemēram, prasītāja apelācijas sūdzībā iebilda, ka zīmējumā ceļa servitūta trase ievilkta, bet nav nekādas piesaistes, lai šo līniju ierādītu dabā.⁹⁸ AT Senāts uzskatīja atbildētājas izteiktos argumentus par pamatotiem.

Ceļa servitūta nodibināšanas absolūtā/objektīvā nepieciešamība. Atbilstoši CL 1132., 1139. un 1146. pantam ceļa servitūts uz kalpojošo nekustamo īpašumu nodibināms tikai tā absolūtās nepieciešamības (tiesu nolēmumos lietots arī “objektīvā nepieciešamība”) gadījumā un ar nosacījumu, ja kalpojošais nekustamais īpašums spēj nodrošināt valdošo ar tam nepieciešamo labumu visa tā pastāvēšanas laikā.

⁹⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 4. jūlija spriedums lietā Nr. SKC-229/2017, [5.3.], [8.3.] punkts. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

No promocijas darbā analizētiem tiesu nolēmumiem secināms, ka prasītāji objektīvo nepieciešamību pamato ar piekļuves neesamību, paralēli norādot uz citiem apstākļiem (sk. lietas Nr. C31329916;⁹⁹ Nr. C11129810;¹⁰⁰ Nr. SKC-1429/2016;¹⁰¹ Nr. SKC-38/2013¹⁰² u. c.). Autore uzskata, ka nekustamā īpašuma īpašniekam jāpierāda tikai viens fakts – nav piekļuves līdz koplietošanas ceļam. Pārējie apstākļi vērtējami nevis objektīvās nepieciešamības, bet gan pušu interešu samērīguma ietvarā, jo saskaņā ar normatīvajiem aktiem pie jebkura nekustamā īpašuma jābūt nodrošinātai piekļuvei¹⁰³ un katra īpašnieka pienākums ir to apsaimniekot.

Saudzīguma izvērtēšana. CL 1139. pants nosaka, ka katram, kam pieder servitūta tiesība, jāizlieto tā taisnprātīgi, saudzējot pēc iespējas cita īpašuma tiesību. Šī norma attiecināma uz jau nodibinātu servitūtu. Taču tiesu praksē CL 1139. pants tiek tulkots paplašināti, t. i., izšķirot strīdu arī par ceļa servitūta nodibināšanu (sk., piemēram, lietas Nr. SKC-247/2016,¹⁰⁴ Nr. CA-0092-18/11¹⁰⁵). Satversmes tiesa atzīmē, ka īpaši svarīga saudzējoša pieeja ir gadījumos, kad [...] pilnībā vai daļēji zūd sava īpašuma lietošanas tiesība

⁹⁹ Latvijas Republikas Senāta 2022. gada 14. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-24/2022. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁰⁰ Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Valmierā 2013. gada 3. oktobra spriedums lietā Nr. C11129810. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁰¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 15. februāra spriedums lietā Nr. SKC-1429/2016. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 13.05.2023.].

¹⁰² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2013. gada 9. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-38/2013. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁰³ Zemes pārvaldības likums: Latvijas Republikas likums. 7. pants. 15.11.2014. *Latvijas Vēstnesis*. 228.

¹⁰⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 7. jūlija spriedums lietā Nr. SKC-247/2016. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁰⁵ Zemgales apgabaltiesas Jelgavā 2018. gada 28. maija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0092-18/11. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

vai jāizvēlas starp ceļu, kas iet caur pagalmu vai zemes robežu.¹⁰⁶ Vērā ņemami arī citi faktori. Piemēram, lemjot jautājumu par ceļa servitūta iespējamo atrašanās vietu, jāpievērš uzmanība, vai netiek apdraudēta ceļu satiksmes drošība. Īpaši gadījumos, kad nodibina lopu ceļu, kas šķērso ceļu ar intensīvu satiksmi.

Izbraukuma tiesas sēdes rīkošana. Ceļa servitūtu lietas ir specifiskas ar to, ka teorētiskai prasības pieteikuma apmierināšanai ir jārezultējas ar piešķirtās tiesības praktiskas izmantošanas iespējamību. Tāpēc tiesai jāpārlicinās, ka servitūta ceļš būs reāli lietojams un patiesi dos labumu. Zemgales apgabaltiesa atzīst: “Rakstveida pierādījumu pārbaude uz vietas palīdzēja apelācijas instances tiesai iegūt pārliecību, ka pirmās instances tiesas izdarītie secinājumi ir pareizi.”¹⁰⁷ Izbraukuma tiesas sēdes rīkotas arī vairākās citās servitūtu lietās, ko autore konstatē analizētajos tiesas nolēmumos (sk. 7. pielikuma 3.1. tabulu).

Ceļa alternatīvas citos nekustamos īpašumos. Atbildētāji salīdzinoši bieži paskaidrojumos norāda uz citām alternatīvām piekļuves iespējām prasītāja nekustamajam īpašumam. 7. pielikuma 3.2. tabulā apkopotas lietas, kurās tiesai bija jāizvērtē piedāvāto alternatīvo piekļuves variantu iespējas. Lai gan šāda prakse jau ir iedibināta, autore to vērtē kritiski. Tiesai būtu pamats vērtēt atbildētāja piedāvātos alternatīvos variantus tad, ja vienlaikus pastāvētu šādi nosacījumi: 1) ja atbildētājs tiesai iesniedz pierādījumus, ka piekļuve pa vienu vai vairākiem citiem nekustamajiem īpašumiem ir faktiski un tiesiski iespējama; 2) kāds no citu alternatīvo īpašumu īpašniekiem ir piekritis servitūta nodibināšanai; 3) alternatīvi piedāvāto īpašumu īpašnieki aicināti uz tiesas sēdi

¹⁰⁶ Satversmes tiesas 2008. gada 22. decembra spriedums lietā Nr. 2008-11-01 11.2 “Par Civillikuma 1231. panta 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”, 15.3. punkts. Iegūts no: https://www.satv.tiesas.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-11-01_Spriedums.pdf [sk. 06.05.2023.].

¹⁰⁷ Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2018. gada 9. novembra spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0352-18/8. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

trešo personu statusā. Uzklusot trešo personu, tiesa var gūt pārlicību, vai būs iespējams nodrošināt piekļuvi pa citu nekustamo īpašumu.

3.2. Pagaidu aizsardzības piemērošanas teorētiskie aspekti un praktiskā piemērošana

Laika periodā no 25.03.2021. līdz 06.12.2022. tiesa pieņēma 27 lēmumus¹⁰⁸ par pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanu ceļa servitūta lietās. Analizējot daļu no lēmumiem, autore nonāca pie būtiskām atziņām, kas izklāstītas turpmāk.

Noteiktu darbību jēdziens. CPL 138.¹ panta 2. un 3. punktā nav uzskaitītas konkrētas darbības, no kurām ir jāatturas atbildētājam, nedz darbības, kuras atbildētājam būtu jāveic. Likums nenosaka arī konkrētizācijas pakāpi, līdz kādai un cik detalizētam jābūt darbību formulējumam/uzskaitījumam. Tāpēc, autore ieskatā, jēdzienu “noteiktas darbības” nesaista ar nepieciešamību jeb obligātu prasību konkrētas darbības nosaukt un detalizēti uzskaitīt. Aizliegumam jābūt tādām, lai persona (pret kuru šis aizliegums vērsts) spētu identificēt tās darbības, kuras viņa nav tiesīga veikt, lai neradītu traucējumus. Autore secina, ka tiesās nav izveidojusies vienota prakse jēdziena “noteiktas darbības” piemērošanā. Piemēram, Rīgas rajona tiesa Siguldā uzlika par pienākumu prasītājam uzskaitīt konkrētas darbības, savukārt vairumā gadījumu autore analizētajos lēmumos (sk. 8. pielikumu) noteikts vispārējs aizliegums likt jebkādas šķēršļus, konkrētas darbības neuzskaitot.

Prasītāja lūgtā pagaidu aizsardzības līdzekļa precizēšana vai pārformulēšana. Tiesa “[..] nepieciešamības gadījumā var precizēt vai pārformulēt prasītāja lūgto pagaidu aizsardzības līdzekli, ciktāl tas nav pretrunā

¹⁰⁸ Tiesu administrācija. 2022. *Datu apkopojums par tiesu lēmumiem par pagaidu aizsardzības līdzekļa nodrošināšanu ceļa servitūta lietās. Vēstule autorei.* 06.12.2022. Nav publicēts. Atrodas autores personīgajā arhīvā.

civilprocesa pamatprincipiem”.¹⁰⁹ Zvērināts advokāts Benno Butulis pauž bažas par tiesas lomas paplašināšanu civilprocesā, jo tā rezultātā var prasīt tiesas pieejas maiņu lietas izspriešanā [...].¹¹⁰ Lai gan praksē jau ir pieņemti lēmumi, kuros tiesa precizēja prasījumus (sk. Zemgales rajona tiesas 2022. gada 24. maija lēmumu,¹¹¹ Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2022. gada 26. aprīļa lēmumu¹¹²), autore uzskata, ka tiesneši ir jomas speciālisti un, precizējot vai pārformulējot prasītāja lūgto, spēš to izdarīt saskaņā ar civilprocesa pamatprincipiem.

Pirmšķietamais (*prima facie*) formālais juridiskais pamatojums lēmumos. Vērtējot pirmšķietamo juridisko pamatojumu, noteicošā loma tiek piešķirta ticamībai – prasībai jābūt ticamai, neskatoties uz to, ka iesniegtie pierādījumi vēl nebūtu pilnīgi noskaidroti.¹¹³ Ar 2021. gada 22. novembra lēmumu¹¹⁴ tiesa noraidīja pieteikumu par pagaidu aizsardzības piemērošanu, atzīstot par ticamu dokumentos esošo atbildētājas skaidrojumu, ka ceļš, pa kuru pārvietojas prasītāja, tiks remontēts, un pieņemot, ka piekļuvei faktiski ir izmantojami arī citi ceļi. Jāatzīmē, ka citi ceļi dabā tomēr nepastāv un pārvietošanās ar smagiem transportlīdzekļiem nav iespējama. Autore tiesiskajā regulējumā saskata trūkumus, jo normatīvie akti pieļauj visai formālu pieeju pierādījumu vērtēšanā. Šajā situācijā tiesai būtu bijis jāpārlicinās, vai pārvietošanās pa citiem ceļiem ir tiesiski pieļaujama, vai citi ceļi pastāv dabā, vai

¹⁰⁹ Likumprojekts “Grozījumi Civilprocesa likumā”. Iegūts no: https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/7124D67541E6AF94C225851A0033211A?OpenDocument#_ftn1#_ftn1 [sk. 10.03.2023.].

¹¹⁰ Butulis, B. 11.05.2021. Jaunais Civilprocesa likuma regulējums: ceļā uz efektīvu pagaidu aizsardzības sistēmu. *Jurista Vārds*. 19 (1181), 27–33.

¹¹¹ Zemgales rajona tiesas 2022. gada 24. maija lēmums lietā Nr. C73405622. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 21.07.2023.].

¹¹² Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2022. gada 26. aprīļa lēmums, lietas arhīva Nr. C-2992-22. Nav publicēts. Atrodas Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

¹¹³ Bukovskis, V. 1933. *Civilprocesa mācību grāmata*. Rīga: Autora izdevums, 509.

¹¹⁴ Rīgas rajona tiesas Siguldā 2021. gada 22. novembra lēmums lietā Nr. C33577721, lietvedības Nr. C-5777-21. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Siguldā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

pa dokumentos iezīmētiem ceļiem ir iespējama pārvietošanās dabā ar smagiem transportlīdzekļiem ar vairāku tonnu kravnesību. Tiesa vērtēja dokumentus, bet nepārliecinājās par faktisko situāciju dabā.

Samērīguma izvērtēšana lēmumos. Pieteikumu par pagaidu aizsardzību tiesa vai tiesnesis tiesīgs izskatīt, nerīkojot tiesas sēdi, izņemot, ja uzskata par nepieciešamu noskaidrot papildu apstākļus. Pastāvot šādam tiesiskam regulējumam, pēc autores uzskata, netiek ievērots pušu līdztiesības un sacīkstes princips, jo atbildētājam pat netiek dota iespēja sniegt paskaidrojumus, iesniegt pierādījumus. Autores ieskatā, ceļa servitūtu lietās atkāpes no minētajiem principiem pieļaujamas tad, ja lēmums pieņemams nekavējoties. Bet ne vienmēr ir tāda nepieciešamība. Nav iespējams vērtēt samērīgumu, ja tiesa iepazīstas tikai ar vienas puses argumentiem un pierādījumiem. Šajā gadījumā drīzāk tiek vērtēta pieteikuma pamatotība, nevis samērīgums.

Būtiska kaitējuma izvērtējums lēmumos. AT Senāts norāda, ka negatīvas sekas var izraisīt gandrīz jebkurš interešu aizskārums un kaitējumam jābūt pietiekami nozīmīgam, lai tiesai būtu pamats lēmumu pieņemt nekavējoties.¹¹⁵ Pēc autores domām, būtiska kaitējuma izvērtēšanas pamatošanai tiesas nepievērš pienācīgu uzmanību, pamatā aprobežojoties ar prasītāja ierobežojumu uzskaitījumu (sk. Zemgales rajona tiesas Tukumā 2021. gada 10. jūlija lēmumu,¹¹⁶ Zemgales rajona tiesas Jelgavā 2021. gada 27. maija lēmumu,¹¹⁷ Rīgas rajona tiesas Rīgā 2022. gada 27. jūnija lēmumu).¹¹⁸ Būtisks

¹¹⁵ Augstākās tiesas Senāta 2022. gada 14. jūlija lēmums lietā Nr. SKC-751/2022. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2022>. [sk. 21.07.2023.].

¹¹⁶ Zemgales rajona tiesas Tukumā 2021. gada 10. jūnija lēmums lietā Nr. C73445821. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 21.07.2023.].

¹¹⁷ Zemgales rajona tiesas Jelgavā 2021. gada 27. maija lēmums lietā Nr. C73419321. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 21.07.2023.].

¹¹⁸ Rīgas rajona tiesas Rīgā 2022. gada 27. jūnija lēmums lietā Nr. C33424022. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Rīgā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

kaitējums ir ģenerālklausula, kas iegūst noteiktu saturu katrā atsevišķi vērtējamā gadījumā.

Rezumējot nodaļā aplūkoto, secināms, ka tiesu praksē problēmas rada nepilnīgais tiesiskais regulējums un to neviennozīmīgā interpretācija. Likumdevēja mērķis, ieviešot visaptverošu pagaidu aizsardzības institūtu, ir sasniegts, bet tiesā vēl nav izveidojusies vienota pieeja pagaidu aizsardzību reglamentējošo tiesību normu piemērošanā servitūtu lietās.

Secinājumi un priekšlikumi

Promocijas darba ievadā izvirzītais mērķis ir sasniegts, uzdevumi izpildīti, un promocijas darba iztirzājumā gūtas atbildes uz izvirzītajiem pētījuma jautājumiem, kas atspoguļojas izdarītajos secinājumos un priekšlikumos.

Secīgi aplūkojot ceļa servitūta institūta tiesiskā regulējuma attīstību no pirmsākumiem līdz mūsdienām, noteiktos attīstības posmos autore atklāja tiesiska un praktiska rakstura problēmas, kas negatīvi ietekmēja kalpojošā un valdošā nekustamā īpašuma īpašnieku interešu īstenošanu ceļa servitūtu nodibināšanas un izbeigšanas procesā. Autore ceļa servitūta tiesisko regulējumu atspoguļoja un analizēja caur tā praktiskās īstenošanas prizmu, vērtējot, ar kādām problēmām saskaras valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieki, kādi ir to ietekmējošie faktori, kādi pastāv īpašnieku interešu aizsardzības mehānismi un kādi uzlabojumi nepieciešami materiālajās un procesuālajās tiesību normās.

Secinājumi un priekšlikumi attiecīgo normatīvo aktu grozījumiem izstrādāti, vadoties no normatīvo aktu projektu izstrādes vispārīgiem principiem, kuros pozicionēta normatīvā akta uztveramība, pārskatāmība, skaidrība, nepārprotamība un viennozīmīgums. Kā arī, izmantojot tiesību doktrīnā un pētnieciskā darba ievadā minētās tiesību izpratnes pieejas – normatīvo (tiesību normu konkrētība un precizitāte, t. i., pēc likuma burta) un funkcionālo (elastīgums un piemērošanās iespējas mainīgiem apstākļiem) – to savstarpējā mijiedarbībā.

Veiktā pētījuma rezultātā autore izdarīja secinājumus un izstrādāja priekšlikumus, kas pārskatāmības un uztveramības nolūkā iedalīti septiņās atsevišķās grupās.

[1.] Šajā grupā iekļauti teorētiski secinājumi un priekšlikumi, kas vērsti uz normatīvajos aktos esošo definīciju pilnveidi un jaunu definīciju izstrādi.

[1.1.] Secinājums: CL 1130. pantā dotā definīcija sarežģīti konstruēta, grūti uztverama un neaptver visus servitūta objektu veidus. Lai gan servitūts attiecas uz visiem nekustamajiem īpašumiem – gan zemes gabaliem, gan ēkām, definīcijā minēts tikai zemes gabals. Bet, pamatojoties uz CL 1173. pantu, ceļa servitūts nodibināms par labu visiem nekustamajiem īpašumiem (t.sk. ēkām).

Priekšlikums: izdarīt Civillikumā šādu grozījumu:

Izteikt 1130. pantu šādā redakcijā:

“1130. Servitūts ir tāda tiesība uz svešu lietu, kas nodibināta par labu **noteiktam nekustamam īpašumam** vai noteiktai personai, piešķirot servitūta tiesības izlietotājam tiesību noteiktā veidā un apjomā lietot svešo lietu, bet lietas īpašniekam nosakot noteikta veida un apjoma īpašuma tiesības aprobežojumus attiecībā uz savu lietu.”

[1.2.] Secinājums: CL 1131. pantā kā servitūta subjekti (apzīmējami arī kā civiltiesību subjekti) norādītas fiziskas vai juridiskas personas. Civiltiesību subjekta statuss piemīt arī Komerclikumā ietvertām tiesībspējīgām personālkomersabiedrībām – pilnsabiedrībai un komandītsabiedrībai, kam var būt savs īpašums, tās var būt par prasītāju un atbildētāju tiesā, uzņemties saistības un iegūt lietu tiesības, t. sk. ceļa servitūta tiesības. Taču pilnsabiedrības un komandītsabiedrības nav ietvertas CL 1131. pantā kā subjekti, kam par labu nodibināms servitūts.

Arī Zemesgrāmatā tiek reģistrēti gan pilnsabiedrībai, gan komandītsabiedrībai piederošie nekustamie īpašumi, neskatoties uz to, ka Zemesgrāmatu likuma 16. pantā kā zemesgrāmatā reģistrējamie nekustamā īpašuma īpašnieki norādīta tikai fiziska vai juridiska persona.

CL 1131. pantā ir sašaurināts subjektu loks, neietverot tajā pilnsabiedrību un komandītsabiedrību, tādējādi aizskarot pilnsabiedrību un komandītsabiedrību interesi būt atzītai par servitūta tiesību subjektu. Bet praksē notiek nepamatota

un paplašināta CL 1131. panta un Zemesgrāmatu likuma 16. panta interpretācija, piešķirot tiesības arī tiem subjektiem, kuriem šādas tiesības likums neparedz.

Priekšlikums: izdarīt Civillikumā šādu grozījumu:

Izteikt 1131. pantu šādā redakcijā:

“1131. Servitūts, kas nodibināts par labu noteiktai fiziskai vai juridiskai personai vai **pilsabiedrībai vai komandītsabiedrībai**, ir personālservitūts; servitūts, kas nodibināts par labu kādam noteiktam nekustamam īpašumam, tā ka to izlieto katrreizējais tā īpašnieks, ir reālservitūts.”

Ņemot vērā piedāvāto grozījumu CL, paplašinot servitūta subjektu loku, secīgi izdarāmi grozījumi arī Zemesgrāmatu likumā un ar to saistītajos normatīvajos aktos, paplašinot nekustamā īpašuma īpašnieku loku ar pilsabiedrību un komandītsabiedrību.

[1.3.] Secinājums: Tiesu praksē un ar nekustamo īpašumu saistītos dokumentos (piemēram, zemesgrāmatu nodaļas noraksts, zemes robežu plāns, līgums par ceļa servitūta nodibināšanu, kā arī valsts pārvaldes institūciju izdotos lēmumos u. c.) tiek lietoti termini “ceļa servitūts”, “servitūta ceļš” un “ceļa servitūta teritorija”. Bet normatīvajos aktos minētie termini nav definēti, to jēdzieniskais saturs ir atšķirīgs, taču daļa no valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekiem šos terminus uztver kā sinonīmus. Kā arī “ceļa servitūtu” saista ar ceļu kā fizisku objektu/inženierbūvi tās klasiskā izpratnē, nevis ar lietojuma tiesību.

Kā negatīvie aspekti definīciju neesībai minami: 1) maldīgs priekšstats par terminu lietojumu, kā rezultātā tiek nekorekti noformēti dokumenti un atsevišķos gadījumos ir nepieciešama to pārstrāde; 2) tas kavē ar ceļa servitūta nodibināšanu saistītu jautājumu risināšanu apstākļos, ja, piemēram, valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks maldīgi uzskata, ka ceļa servitūta nodibināšanai nav pamata, jo nekustamajā īpašumā nav ceļa kā inženierbūves. Nesaprotot, ka ceļa servitūts ir tiesība, nevis fizisks, taustāms objekts.

Autore izvirza tēzi, ka terminu “ceļa servitūts”, “servitūta ceļš” un “ceļa servitūta teritorija” definēšana nodrošinās šo jēdzienu saturisko izpratni, precīzu lietojumu un novērsīs konfliktu saasināšanos starp nekustamo īpašumu īpašniekiem atšķirīgās terminu saturiskās jēgas izpratnes dēļ.

Lai nodrošinātu terminu “ceļa servitūts”, “servitūta ceļš” un “ceļa servitūta teritorija” saturiskā tvēruma skaidrību, nepārprotamību un lietojuma viennozīmīgumu, kā arī pareizu lietojumu praksē, jāizstrādā terminu “ceļa servitūts”, “servitūta ceļš” un “ceļa servitūta teritorija” definīcijas.

Priekšlikums: izdarīt Civillikumā šādu grozījumu:

Papildināt 1156. pantu ar otro daļu šādā redakcijā:

“Ceļa servitūts ir tiesība lietot citas personas nekustamā īpašumā esošu vai nākotnē izbūvējamu ceļu vai ūdens tilpni, kas dabā aprobežota ar noteiktu ceļa servitūta teritoriju. Ceļa servitūta teritorija šā likuma izpratnē ir ar likumu, līgumu, tiesas spriedumu vai testamentu noteikto ceļa servitūta parametru (garums, platums, kopējā aizņemtā platība) grafiskā projekcija servitūta teritorijas grafiskajā attēlojumā.

Ceļš, kura lietojuma tiesība ir nodibināta, pamatojoties uz šā likuma 1231. pantu, tiek saukts par servitūta ceļu.

Par servitūta ceļu šā likuma izpratnē atzīstams faktiski pastāvošs vai nākotnē izbūvējams ceļš kā inženierbūve vai arī zemes josla – vairākkārtējas lietošanas rezultātā izveidojies noteikta platuma zemes virskārtas sablīvējums, kas brīvs no kokiem, krūmiem un cita veida apaugumiem un pa kuru ir iespējama pārvietošanās kājām, ar transporta līdzekļiem vai arī lopu dzīšana.”

[1.4.] Secinājums: Vairākos nekustamā īpašuma nozari reglamentējošos un ar servitūta institūtu saistītos normatīvos aktos lietots termins “zemes gabals” (piemēram, Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma 1. panta 11. punktā; Zemes pārvaldības likuma 1. panta otrajā daļā; kā arī CL). Terminam “zemes gabals” ir vairākas nozīmes atkarībā no tiesiskās vai faktiskās situācijas un

nozares, kurā to lieto. Normatīvajos aktos minētais termins lietots atšķirīgos rakstības stilos (citviet rakstot atsevišķi “zemes gabals”, citviet rakstot kopā “zemesgabals”). Tas ir pretrunā ar vienu no normatīvo aktu projektu izstrādes vispārīgiem principiem – vienotības principu.

Lai nodrošinātu termina “zemes gabals” vienotu lietojumu un izpratni normatīvajos aktos, kā arī vienkāršotu CL 1130. pantā dotās definīcijas interpretāciju, jāizstrādā termina “zemes gabals” definīcija.

Priekšlikums: izdarīt Civillikumā šādu grozījumu:

Papildināt CL 861. pantu ar piezīmi šādā redakcijā:

Piezīme. Zemes gabals ir noteiktas personas īpašumā vai valdījumā esoša, fiziski nodalīta, noteiktas formas un izmēra zemes teritorija, ko veido zemes virsma ar tās augsni un ūdeņiem līdz dziļumam, kurā ekonomiski un tehniski ir iespējama un tiesību aktos noteikta to izmantošana, zemes slāņi, izrakteņi, kas atrodas zemes slāņos, un kas pakļauta reģistrācijai vai reģistrēta Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā.

Arī turpmāk, izstrādājot grozījumus jau esošajos normatīvajos aktos vai izstrādājot jaunus normatīvos aktus, jānodrošina vienveidīgs termina “zemes gabals”/“zemesgabals” lietojums/rakstība tajos. Autore piedāvā normatīvajos aktos lietot vārdkopu “zemes gabals”.

[1.5.] 2019. gada 1. decembrī spēkā stājās grozījumi Zemesgrāmatu likumā un Nekustamā īpašuma valsts kadastra likumā. Ar grozījumu izdarīšanu minētajos normatīvajos aktos ieviests jauns termins “servitūta teritorijas grafiskais attēlojums”.

Saistībā ar “servitūta teritorijas grafisko attēlojumu” pastāv vairākas praktiska rakstura problēmas, kas saistītas ar tā jēdzienisko izpratni, neesot definējumam, formu, saturu, izstrādes principiem un subjektiem.

[1.5.1.] Secinājums: Zemesgrāmatu likuma 56. panta ceturtās daļas 2. punktā un Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma 60.¹ panta pirmās daļas 4. punktā lietots termins “servitūta teritorijas grafiskais attēlojums”. Bet Ministru kabineta 2012. gada 10. aprīļa noteikumu Nr. 263 “Kadastra objekta reģistrācijas un kadastra datu aktualizācijas noteikumi” 107.² 1., 107.² 3. un 169.² punktā, reglamentējot informācijas izvērtēšanu no Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas un ceļa servitūta teritorijas reģistrēšanas pamatus, lietots termins “grafiskais pielikums”. Abiem minētajiem terminiem ir viena nozīme. Tas rada nekonsekvenci terminu lietojumā normatīvajos aktos, tādējādi apgrūtinot to piemērošanu ceļa servitūta nodibināšanas procesā. Dažāda lietojums maldina valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekus, kuri uzskata, ka grafiskais pielikums var būt arī zemes robežu plāns, kurā pat nav iezīmēts servitūta ceļš.

Priekšlikums: izdarīt Ministru kabineta 2012. gada 10. aprīļa noteikumos Nr. 263 “Kadastra objekta reģistrācijas un kadastra datu aktualizācijas noteikumi” šādus grozījumus:

Aizstāt 107.² 1., 107.² 3. un 169.² punktā vārdus “grafiskais pielikums” ar vārdiem “servitūta teritorijas grafiskais attēlojums” attiecīgajā locījumā.

[1.5.2.] Secinājums: Zemesgrāmatu likuma 56. panta ceturtās daļas 2. punktā un Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma 60.¹ panta pirmās daļas 4. punktā ietvertais termins “servitūta teritorijas grafiskais attēlojums” nav definēts. Definējuma neesība apgrūtina iepriekš minēto likumu normu praktisko piemērošanu. Kā arī:

- 1) nav reglamentēti servitūta teritorijas grafiskā attēlojuma noformējuma pamatprincipi;
- 2) nav noteikti servitūta teritorijas grafiskā attēlojuma veidojošie saturs elementi;

- 3) nav reglamentēts, kas kompetents izstrādāt servitūta teritorijas grafisko attēlojumu – kalpojošā vai valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks vai arī attiecīgās nozares sertificēts speciālists – mērnieks.

Servitūta teritorijas grafiskais pielikums ir dokuments, kurš satur būtiskāko informāciju, kas nepieciešama ierakstīšanai publiskos reģistros. Tāpēc nepieciešams noteikt gan vienotas noformēšanas prasības, gan tā satura elementus. Praksē problēmu rada tas, ja nekustamo īpašumu īpašnieku iesniegtais (pašrocīgi vai pat kompetentas institūcijas/speciālista sagatavotais) servitūta teritorijas grafiskais attēlojums nesatur ceļa servitūta reģistrācijai/tiesību nostiprināšanai publiskā reģistrā nepieciešamo datu kopumu vai arī dati nav precīzi. Tādā gadījumā dokumentā veicamas korekcijas, kas gan paldzina ceļa servitūta reģistrācijas/tiesību nostiprināšanas procesu, gan palielina finansiālās izmaksas.

Ceļa servitūta sekmīga nodibināšana un izlietošana ir atkarīga no servitūta grafiskajā attēlojumā ietverto datu un mērījumu precizitātes. Prakse pierāda, ka īpašnieku pašrocīgi izgatavotie dokumenti var būt kļūdaini vai nepilnīgi. Tāpēc servitūta teritorijas grafisko attēlojumu būtu tiesīgs sagatavot tikai sertificēts mērnieks, kuram ir pieeja nepieciešamo datu saturošām datubāzēm un kuram ir zināšanas un prasmes šādu dokumentu sagatavošanā.

Šobrīd par servitūta teritorijas grafisko attēlojumu pamatojošiem dokumentiem atzīti: zemes robežu plāns, apgrūtinājumu plāns; situācijas plāns; topogrāfiskais plāns; izdruka no Kadastra informācijas sistēmas kadastra kartes; ģenerālplāns mērogā 1:500; detālpļānojums; skice ceļa servitūta nodibināšanai. Izmantojot šos dokumentus, īpašnieki saskaras ar tādiem problēmjuautājumiem kā dokumenta neatbilstība reālai situācijai dabā, jo kopš tā izgatavošanas ir mainījušies faktiskie apstākļi; servitūta ceļš ir attēlots neprecīzi, jo dokuments izgatavots citiem mērķiem un servitūta attēlojumu satur tikai priekšstata veidošanai; dokumentā attēlotais servitūta ceļa platums dažādās vietās atšķiras,

bet nav norādītas koordinātas tā sašaurinājuma un paplašinājuma vietās vai pagriezienu punktos; valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku pašrocīgi sagatavotajā skicē (ceļa servitūta grafiskajā attēlojumā) norādītā nākotnē ierīkojamā servitūta ceļa atrašanās dabā nav precīzi nosakāma, jo nav norādīti precīzi mērījumi.

Priekšlikums: izdarīt Zemesgrāmatu likumā šādu grozījumu:

Papildināt 56. pantu ar sesto daļu un izteikt šādā redakcijā:

“Šā likuma 56. panta ceturtās daļas 2. punktā minētais servitūta teritorijas grafiskais attēlojums ir sertificēta mērnieka izgatavots dokuments, kurā shematiski attēlots esošā vai plānotā servitūta ceļa novietojums (ceļa servitūta teritorija) zemes vienībā, un tas satur šajā likumā noteiktos zemes vienības un ceļa servitūta datus. Servitūta teritorijas grafiskais attēlojums satur šādus datus:

- 1) ceļa servitūta grafiskā attēlojuma nosaukums ar norādi uz nekustamā īpašuma adresi un kadastra numuru, uz kura ceļa servitūts nodibināms;
- 2) grafiski attēlota zemes vienība, uz kuras nodibināms ceļa servitūts un norādīts tās kadastra apzīmējums;
- 3) ceļa servitūta teritorijas garums;
- 4) ceļa servitūta teritorijas platums;
- 5) ceļa servitūta teritorijas kopējā aizņemtā platība;
- 6) ceļa servitūta teritorijas precīzs izvietojums zemes vienībā;
- 7) ceļa servitūta teritorijas piesaiste koordinātām;
- 8) informācija par datu ieguves avotu, uz kuru pamatojoties sertificēts mērnieks servitūta grafisko attēlojumu izgatavojis, un mērogs;
- 9) informācija par izgatavotāju (vārds, uzvārds, sertifikāta numurs, sertifikāta izsniegšanas datums un sertifikāta derīguma termiņš);
- 10) servitūta teritorijas grafiskā attēlojuma izgatavošanas datums.”

Ar mērķi nodrošināt vienveidīgu un saturiski pilnīgu servitūta teritorijas grafisko attēlojumu, autore sniedz secīgi izrietošu priekšlikumu no iepriekšējā – Latvijas mērnieku biedrībai jāorganizē sertificētu mērnieku apmācības vai jāizstrādā vadlīnijas servitūta teritorijas grafisko attēlojumu izstrādes kārtībai un dokumentācijas sagatavošanai ceļa servitūta nostiprināšanai, reģistrācijai un attēlošanai kadastra kartē.

[2.] Secinājumi un priekšlikumi, kas vērsti uz tiesību normu precizēšanu, skaidru un nepārprotamu tiesību normu satura formulējumu un to praktiskās piemērošanas atvieglošanu.

Secinājums: Nodibinot ceļa servitūtu ar testamentu, normatīvajos aktos testatoram nav noteikts pienākums norādīt nodibināmā ceļa servitūta garumu, platumu un atrašanās vietu.

Gadījumos, ja ceļa servitūta garums, platums un atrašanās vieta testamentā nav norādīti, piemērojama CL 1159. panta otrā daļa, kurā noteikts, ka vietas un ceļa virziena izvēle piekrīt servitūta nesējam. Taču minētajā pantā nav norādes par ceļa garuma un platuma izvēles tiesīgo personu.

CL 1159. panta pirmajā daļā izvēles tiesība piešķirta servitūta izlietotājam gadījumos, ja ceļa servitūta nodibināšanas laikā nav noteikta ceļa atrašanās vieta. Bet minētā panta otrajā daļā servitūta nesējam, ja ceļa servitūts nodibināts ar testamentu. No CL 1159. panta otrās daļas nav skaidrs, kas ir “servitūta nesējs”, kam piešķirtas servitūta izvēles tiesības – valdošā vai kalpojošā nekustamā īpašuma mantinieks (jeb īpašnieks).

CL 1159. panta otrajā daļā servitūta nesējam piešķirta vietas un ceļa virziena izvēles tiesības. Terminam “virziens” nav juridiskas nozīmes, jo ceļa servitūta nodibināšanas gadījumā svarīgākais ir izvēlēties vietu, jo likumsakarīgi, ka pārvietoties pa noteiktu izvēlēto ceļu ceļa servitūta izlietotājam būs nepieciešamība abos virzienos – gan turp, gan atpakaļ. Virziena izvēle būtu nozīmīga tikai gadījumos, ja nekustamajā īpašumā atrastos vairāki ceļi. Taču tas

būtu pretrunā ar šā paša panta pirmo daļu, kas izvēles tiesību ierobežo ar viena ceļa izvēli.

Priekšlikums: izdarīt Civillikumā šādu grozījumu:

Papildināt 1159. panta otro daļu šādā redakcijā:

“Ja ceļa servitūts nodibināts ar testamentu, sīkāk neapzīmējot tā atrašanās vietu, platumu un garumu, tad ceļa servitūta atrašanās vietas, platuma un garuma izvēle piekrīt mantniekam jeb kalpojošā zemes gabala īpašniekam, kas tomēr, izdarot izvēli, nedrīkst rīkoties tīši par ļaunu servitūta izlietotājam.”

[3.] Secinājumi un priekšlikumi, kas izstrādāti, lai aizsargātu un sabalansētu gan kalpojošā, gan valdošā nekustamā īpašuma īpašnieku intereses un padarītu vienkāršāku ceļa servitūta nodibināšanu un ceļa praktisko izmantošanu nākotnē.

[3.1.] Secinājums: Romiešu tiesībās servitūta nodibināšanas procesā kopīpašnieki, kas jau bija devuši piekrišanu servitūta nodibināšanai, to atsaukt vairs nevarēja. Šāda veida tiesību ierobežojumam arī mūsdienās ir būtiska nozīme. Taču normatīvajos aktos kopīpašniekam nav noteikti ierobežojumi attiecībā uz dotās piekrišanas atsaukšanu tiesisko attiecību nodibināšanas procesā ceļa servitūta nodibināšanas lietās.

Jau dotās piekrišanas atsaukšana var radīt nepamatotus zaudējumus gan pārējiem kopīpašniekiem, gan valdošā nekustamā īpašuma īpašniekam (piemēram, izdevumi par juridiskās palīdzības sniegšanu, dokumentu sagatavošanu, ceļa izdevumi u. c., kas radušies plānotās vienošanās sakarā).

Priekšlikums: izdarīt Civillikumā šādu grozījumu:

Papildināt Civillikuma 1232. pantu ar trešo daļu šādā redakcijā:

“Kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks (t. sk. kopīpašnieks), kas devis savu piekrišanu ceļa servitūta nodibināšanai vai izbeigšanai, vēlāk atsaukt to nevar.”

[3.2.] Secinājums: Senie romieši, nodibinot ceļa servitūtu un saprotot, ka likumots ceļš var būt grūti izbraucams lielizmēra transportam, paredzēja ceļa paplašinājumu vietās, kur ceļš ir izliekts. Šādai normai ir praktiska nozīme, taču CL tā nav pārņemta. Ne vienmēr ceļa servitūti tiek nodibināti, skrupulozi izvērtējot un paredzot visas servitūta ceļa nākotnes izmantošanas iespējas un valdošā nekustamā īpašuma vajadzības. Gadījumos, ja pa ceļu pārvietojas lielgabarīta tehnika, tiek izmantota lielāka ceļa vai tam piegulošās teritorijas platība. Tas rada nesaskaņas starp nekustamo īpašumu īpašniekiem. Noregulējot jautājumu par ceļa platumu pagrieziena punktos jau sākotnēji, ir iespējams izvairīties no strīdiem ceļa servitūta lietošanas procesā.

Priekšlikums: izdarīt Civillikumā šādu grozījumu:

Papildināt 1158. pantu ar otro daļu šādā redakcijā:

“Ja ceļš ir likumots vai veido pagrieziena noteiktā leņķī, ceļa platums pagrieziena punktā nosakāms, ņemot vērā autoceļu projektēšanas vispārējos principus un valdošā nekustamā īpašuma vajadzības, t. i., transporta līdzekļu veidus, ar kādiem pārvietojas vai plānots pārvietoties pa braucamo ceļu, un to iespējamās gabarītus.”

[4.] Secinājumi un priekšlikumi, kas izstrādāti, lai novērstu pretrunas ceļa servitūta izbeigšanas ar izpirkumu reglamentējošās tiesību normās un paātrinātu ceļa servitūta izbeigšanas procesu uz noilguma pamata, paredzot ceļa servitūta izbeigšanu ārpus tiesas procesuālo kārtību.

[4.1.] Secinājums: CL 1237. panta 5. apakšpunkts, 1249. pants un 1135. pants ir savstarpēji pretrunīgi. CL 1237. panta 5. apakšpunktā paredzēto izpirkuma tiesību iespējams īstenot saskaņā ar 1249. pantu, kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekam izpērkot servitūtu no “izlietotāja” jeb valdošā nekustamā īpašuma īpašnieka. Ņemot vērā, ka servitūts ir tiesība, secināms, ka likumā pieļauts kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekam izpirkt tiesību, kas jau ietilpst tā īpašuma tiesību sastāvā. Bet, ja valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks piekrīt

izpirkumam, secināms, ka viņam servitūta tiesība nav nepieciešama un viņš ļaunprātīgi, pretēji labas ticības principam, izmanto iespēju nepamatoti iedzīvoties uz kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka rēķina. Ja servitūts nedod CL 1135. pantā pieminēto labumu tā izlietotājam, ceļa servitūts izbeidzams. Atšķirībā no Lietuvas Republikas, kur ceļa servitūts izbeidzas, ja zūd servitūta nepieciešamība, Latvijas CL pie servitūtu izbeigšanas pamatiem šāds ceļa servitūta izbeigšanas veids nav noteikts.

Priekšlikums: izdarīt Civillikumā šādus grozījumus:

1. Aizstāt 1237. panta 5. punktā vārdus “ar izpirkumu” ar vārdiem “apstākļu zušanu, kas bija par pamatu servitūta nodibināšanai”.
2. Izslēgt 1249. pantu.

[4.2.] Secinājums: Saskaņā ar CL 1237. panta 6. punktu ceļa servitūts izbeidzams uz noilguma pamata. Noilgums izbeidz savstarpējās valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku tiesiskās attiecības. Bet no publiskiem reģistriem ceļa servitūts automātiski netiek dzēsts. Lai ierakstu par ceļa servitūtu dzēstu zemesgrāmatā un ierakstu par ceļa servitūta teritoriju dzēstu Nekustamā īpašuma valsts kadastra reģistra informācijas sistēmā, jāiesniedz dokuments, kas apliecina tiesību dzēšanu. Autore identificē gadījumus, kad kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekam nav iespējams iegūt nepieciešamo dokumentu ceļa servitūta dzēšanai, tādējādi pastāv ilgstošas (pat vairāki gadi) problēmas pabeigt ceļa servitūta izbeigšanas uz noilguma pamata procesuālās darbības, t. i., gadījumos, kad valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks:

- 1) neatzīst noilguma iestāšanos un aicinājumam labprātīgai ceļa servitūta izbeigšanai un formalitāšu nokārtošanai nepiekrīt, piekrišanu nedod;
- 2) nav sastopams savā nekustamajā īpašumā, nosūtītos sūtījumus uz deklarēto dzīvesvietas adresi neizņem apzināti vai nesauņem un nav zināma viņa faktiskā atrašanās vieta.

Šobrīd minētajās situācijās kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks ceļa servitūta izbeigšanai uz noilguma pamata tiesīgs vērsties tiesā. Bet tiesvedības procesi ir finansiāli dārgi un ilgstoši. Uz nekustamā īpašuma esošs apgrūtinājums traucē realizēt īpašnieka ieceres – īpašuma pārdošana, apbūve, komercdarbības uzsākšana u. c. Autore uzskata, ka ir iespējams cits nekustamā īpašuma īpašniekam finansiāli lētāks, ātrāks un vienkāršāks risinājums, nosakot speciālu ārpus tiesas procesuālo kārtību ceļa servitūta izbeigšanai uz noilguma pamata. Kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka vērsšanās tiesā būtu paredzama tikai gadījumos, ja izmantoti alternatīvie risinājumi. Tikai bez rezultāta. Tas atslogotu arī tiesu darbu.

Priekšlikums:

Autore konceptuāli piedāvā šādu speciālu ārpus tiesas procesuālo kārtību ceļa servitūta izbeigšanai uz noilguma pamata.

Lai izbeigtu ceļa servitūtu ar noilgumu, jāparedz secīgu darbību kopums, proti:

- 1) kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks nosūta valdošā nekustamā īpašuma īpašniekam (kopīpašuma gadījumā visiem kopīpašniekiem) paziņojumu par noilguma iestāšanos un lūgumu viena mēneša laikā no paziņojuma saņemšanas dienas paust viedokli par rakstveida piekrišanas došanu vai atteikumu dot piekrišanu ceļa servitūta izbeigšanai;
- 2) ja valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks viena mēneša laikā atbildi uz brīdinājumu nav sniedzis, kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks tiesīgs vērsties pie zvērināta tiesu izpildītāja ar iesniegumu, lūdzot nogādāt valdošā nekustamā īpašuma īpašniekam (kopīpašuma gadījumā visiem kopīpašniekiem) atkārtotu brīdinājumu, atkārtoti lūdzot paust viedokli par rakstveida piekrišanas došanu vai atteikumu dot piekrišanu ceļa servitūta izbeigšanai. Nepieciešams noteikt

būtiskās sastāvdaļas, kas ietveramas brīdinājuma tekstā, piemēram, noilguma iestāšanās diena; atbildes sniegšanas termiņš – divi mēneši; atbildes nesniegšanas tiesiskās sekas;

- 3) par nogādāto brīdinājumu zvērināts tiesu izpildītājs kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekam izsniedz aktu par brīdinājuma nodošanu, atteikumu pieņemt brīdinājumu vai brīdinājuma piegādes neiespējamību;
- 4) ja divu mēnešu laikā valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks (kopīpašuma gadījumā neviens no kopīpašniekiem) rakstveida atbildi uz atkārtoto brīdinājumu nav sniedzis, uzskatāms, ka tas piekritis ceļa servitūta izbeigšanai un ceļa servitūta dzēšanai no publiskiem reģistriem normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā;
- 5) pēc divu mēnešu termiņa notecējuma no brīdinājuma nodošanas, atteikuma pieņemt brīdinājumu vai brīdinājuma piegādes neiespējamības, kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks dodas uz zemesgrāmatu / Valsts zemes dienestu, lūdzot dzēst ierakstus no publiskiem reģistriem. Kā pamatojums ceļa servitūta izbeigšanai iesniedzams akts par brīdinājuma nodošanu, atteikumu pieņemt brīdinājumu vai brīdinājuma piegādes neiespējamību;
- 6) gadījumos, ja valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks (kopīpašuma gadījumā visi kopīpašnieki), atbildot uz brīdinājumu, piekrīt izbeigt ceļa servitūtu, valdošā un kalpojošā nekustamo īpašumu īpašnieki noslēdz vienošanos;
- 7) gadījumos, ja valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks (kopīpašuma gadījumā kāds no kopīpašniekiem), atbildot uz brīdinājumu, nepiekrīt izbeigt ceļa servitūtu, strīds risināms tiesā.

Ar mērķi atvieglot izklāstītā priekšlikuma uztveramību, izstrādāts piedāvātā priekšlikuma shematiskais attēlojums (sk. 6. pielikumu).

Pieņemot iepriekš izklāstīto ceļa servitūta izbeigšanas uz noilguma pamata kārtību, būtu izdarāmi grozījumi CL 1237. pantā, papildinot to ar jaunu daļu/daļām, relamentējot izbeigšanas kārtību.

Autores piedāvājums ir attiecināts tikai uz ceļa servitūta izbeigšanu, taču, vērtējot situāciju kompleksi, iespējams, šāds risinājums būtu reducējams un attiecīgi attiecināms arī uz citiem servitūtu veidiem.

Pieņemot piedāvāto risinājumu, secīgi izdarāmi grozījumi vairākos normatīvajos aktos:

Izdarīt Civillikumā šādus grozījumus:

Papildināt 1250. pantu ar ceturto daļu un izteikt to šādā redakcijā:
“Iestājoties noilgumam, pamatojoties uz kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka pieteikumu, spriedumu par servitūta izbeigšanos pieņem tiesa, izņemot šādus gadījumus:

- 1) kalpojošās un valdošās lietas īpašnieki noslēguši rakstisku vienošanos par servitūta izbeigšanu uz noilguma pamata;
- 2) ja ar noilgumu izbeidzams ceļa servitūts, valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks (kopīpašuma gadījumā neviens no kopīpašniekiem) divu mēnešu laikā no kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka brīdinājuma saņemšanas par ceļa servitūta izbeigšanu uz noilguma pamata dienas rakstveidā nav sniedzis atbildi, atteicies pieņemt brīdinājumu vai piegāde nebija iespējama, ko apliecina Zvērināta tiesu izpildītāja sastādīts akts par dokumenta nodošanu adresātam.”

Izdarīt Ministru kabineta 2012. gada 10. aprīļa noteikumus Nr. 263 “Kadastra objekta reģistrācijas un kadastra datu aktualizācijas noteikumi” šādu grozījumu:

Papildināt 111. punktu ar 111.3. apakšpunktu, izsakot to šādā redakcijā:
“111.3. zvērināta tiesu izpildītāja sastādītu aktu par dokumenta nodošanu

adresātam, adresāta atteikumu pieņemot dokumentu vai dokumenta piegādes neiespējamību.”

Izdarīt Ministru kabineta 2012. gada 10. aprīļa noteikumu Nr. 263 “Kadastra objekta reģistrācijas un kadastra datu aktualizācijas noteikumi” šādu grozījumu:

Papildināt 169.³ punktu ar 169.³ 3. apakšpunktu, izsakot to šādā redakcijā: “169.³ 3. zvērīnāta tiesu izpildītāja sastādīts akts par dokumenta nodošanu adresātam, adresāta atteikumu pieņemot dokumentu vai dokumenta piegādes neiespējamību.”

[5.] Secinājumi un priekšlikumi, kas vērsti uz procesuālo tiesību normu pilnveidi ceļa servitūta nodibināšanas un pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanā tiesā ceļa servitūtu lietās.

[5.1.] Secinājums: Civilprocesa likumā prasītājam nav izvirzīta prasība pirms prasības pieteikuma par ceļa servitūta nodibināšanu iesniegšanas tiesā informēt par šo nodomu atbildētāju. Līdz ar to atbildētājs tiek nostādīts tiesiski netaisnīgā situācijā. Jo atbildētājs būs spiests iesaistīties tiesvedības procesā, no kura, iespējams, būtu varējis izvairīties, ja būtu informēts par prasītāja nodomu un mēģinātu strīdu risināt ārpus tiesas kārtībā, ietaupot gan naudas līdzekļus, gan laiku.

Priekšlikums: izdarīt Civilprocesa likumā šādu grozījumu:

Papildināt Civilprocesa likuma 128. pantu ar astoto daļu šādā redakcijā: “(8) Prasības pieteikumam lietās par ceļa servitūta nodibināšanu pievieno dokumentu, kas apliecina prasītāja brīdinājuma par savu nodomu iesniegt tiesā prasības pieteikumu par ceļa servitūta nodibināšanu nosūtīšanu uz atbildētāja deklarēto vai juridisko adresi vai izsniegšanu atbildētājam un sniegt ziņas par atbildētāja darbībām saistībā ar izsūtīto vai izsniegto brīdinājumu.”

[5.2.] Secinājums: Saskaņā ar CPL 140.¹ pantu pieteikumu par pagaidu aizsardzību tiesa vai tiesnesis izlemj, nerīkojot tiesas sēdi un iepriekš nepaziņojot lietas dalībniekiem. Izņemot gadījumus, kad atzīst par nepieciešamu noskaidrot papildu apstākļus. Tas aizskar kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka (jeb atbildētāja) intereses, jo viņam netiek dota iespēja sniegt paskaidrojumus, kā arī pastāv varbūtība, ka valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks pieteikumā neietver visus tiesiskos un faktiskos apstākļus, kas var būtiski ietekmēt tiesas vai tiesneša lēmumu prasītājam nevēlamā virzienā.

Priekšlikums: *Autore izsaka konceptuālu priekšlikumu secinājumā izvirzītās problēmas noregulējumam.* Gadījumos, ja netiek rīkota tiesas sēde, lietas dalībniekiem jāpaziņo par lēmuma pieņemšanas dienu un laiku, kā arī jāpieprasa no atbildētāja līdz noteiktam termiņam sniegt paskaidrojumus uz prasītāja pieteikumu.

Tikai gadījumos, kad prasītājs pamato lēmuma pieņemšanas steidzamību, tiesa vai tiesnesis būtu tiesīgi izlemt pieteikumu, nerīkojot tiesas sēdi un iepriekš nepaziņojot lietas dalībniekiem.

[5.3.] Secinājums: Tiesai lietās par pagaidu aizsardzību nav izveidojusies vienota prakse attiecībā uz Civilprocesa likuma 138.¹ panta pirmās daļas 3. punktā lietotā jēdziena “noteiktas darbības” piemērošanu. Civilprocesa likumā nav reglamentēts, kā un cik precīzi jāuzskaita darbības. Autore konstatē, ka tiesas minēto jēdzienu interpretē dažādi, uzskatot, ka:

- 1) darbību uzskaitījumam jābūt precīzam – piemēram, aizliegts novietot automašīnas, pārrakt ceļu, uzstādīt slēdzamu barjeru utt. Ja uzskaitījums nav precīzs, tiesa atstāj prasību bez virzības līdz trūkumu novēršanai;
- 2) ar darbībām saprot vispārēju uz traucējuma novēršanu vērstu aizliegumu – aizliedzot likt jebkādus šķēršļus, kas traucētu sekmīgu ceļa izmantošanu.

Priekšlikums: *Autore izsaka konceptuālu priekšlikumu Civilprocesa likuma 138.¹ panta pirmās daļas 3. punktā lietotā jēdziena “noteiktas darbības” interpretācijai un piemērošanai tiesas lēmumos. “Noteiktas darbības” interpretēt gan kā konkrētu darbību, kas traucē pārvietoties pa ceļu, uzskaitījumu pieteikumā, gan vispārēji formulētu uz traucējuma novēršanu vērstu aizliegumu – lūdzot aizliegt veikt jebkāda veida darbības un likt jebkādus šķēršļus, kas traucē pārvietošanos pa kalpojošajā nekustamajā īpašumā esošu ceļu.*

[6.] Secinājumi un priekšlikumi, kas saistīti ar valdošā nekustamā īpašuma īpašnieku konstitucionālo tiesību aizsardzību.

Secinājums: Publisko tiesību jomā pieņemtie normatīvie akti var pastarpināti ietekmēt arī personu intereses privāto tiesību jomā. Zemes pārvaldības likuma 8.¹ pantā ieviests jauns jēdziens “pašvaldības nozīmes ceļš vai iela”. Pašvaldības nozīmes ceļu vai ielu nodibina ar administratīvo aktu. Tas būtiski ierobežo zemes īpašnieku īpašumtiesības, jo īpašnieki:

- 1) nedrīkst liegt citu personu pārvietošanos pa savā īpašumā esošu ceļu;
- 2) nevar iebilst pret komunikāciju ierīkošanu ar ceļu aizņemtajā zemes joslā;
- 3) nevar nodibināt ceļa servitūtu uz līguma pamata, un viņiem tiek liegta iespēja saņemt taisnīgu atlīdzību par viņu īpašumā esoša ceļa lietošanu.

Priekšlikums: Ceļi, kuriem šobrīd nosakāms pašvaldības nozīmes ceļa statuss, būtu obligātā kārtā atsavināmi Sabiedrības vajadzībām nepieciešamā nekustamā īpašuma atsavināšanas likuma noteiktajā kārtībā pret taisnīgu atlīdzību, ja īpašnieks to lūdz, tādējādi garantējot nekustamo īpašumu īpašnieku konstitucionālo tiesību uz īpašumu aizsardzību ar kompensējošā mehānisma palīdzību.

[7.] Secinājumi un priekšlikumi, kas vērsti uz tiesību normu piemērošanu.

Secinājums: Neprasmīgi sastādīts prasības pieteikums, nepilnīgi/neprecīzi formulēti prasījumi ir pamats lēmuma pieņemšanai atstāt lietu bez virzības; paldzina tiesvedības procesu; ir pamats prasības daļējai vai pilnīgai noraidīšanai; rada papildu finanšu izmaksas; papildus noslogo tiesas darbu. Daļai no prasītājiem dažādu apsvērumu dēļ nav iespējams izmantot juristu pakalpojumus, tāpēc dokumentus sastāda paši. Šādos gadījumos praktiska nozīme ir vadlīnijām/skaidrojumiem ar konkrētām norādēm un piemēriem.

Priekšlikums: Autore izstrādāja “Vadlīnijas prasības pieteikuma noformēšanai strīdos par ceļa servitūta nodibināšanu” (sk. 9. pielikumu). Vadlīnijas kalpos kā palīgīdzeklis prasības pieteikuma noformēšanai strīdos par ceļa servitūta nodibināšanu.

Minētās vadlīnijas varētu būt noderīgas ne tikai valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekiem, bet arī tiesām un tiesību zinības studējošiem studentiem. Vadlīnijās nav iekļauti tie CPL 128. pantā uzskaitītie prasības pieteikuma saturu veidojošie elementi, kas ir tehniskas dabas, un, autores skatījumā, nav nepieciešami padziļināti skaidrojumi.

Vadlīnijas izstrādātas, ņemot vērā autores promocijas darbā izvirzītos secinājumus un priekšlikumus normatīvo aktu pilnveidei.

Vadlīnijās ietverti un sniegti skaidrojumi par šādiem prasības pieteikuma sastāva elementiem:

- 1) prasības priekšmets;
- 2) apstākļi, ar kuriem prasītājs pamato savu prasījumu, un pierādījumi, kas tos apstiprina;
- 3) ziņas par mediācijas izmantošanu strīda risināšanai pirms vērsšanās tiesā;

- 4) brīdinājums par savu nodomu iesniegt tiesā prasības pieteikumu par ceļa servitūta nodibināšanu, izbeigšanu vai traucēšanu;
- 5) likums, uz kura prasība pamatota;
- 6) prasījumu formulējums;
- 7) par valdošā un kalpojošā nekustamo īpašumu datiem un ceļa servitūta raksturojošiem parametriem;
- 8) par ceļa servitūta ierakstīšanu/nostiprināšanu zemesgrāmatā;
- 9) trešo personu pieaicināšana uz tiesas sēdi;
- 10) prasības pieteikumam pievienojamie dokumenti;
- 11) pretprasības celšana;
- 12) izlīguma noslēgšana.

Publikācijas un ziņojumi par promocijas darba tēmu

Zinātniskās publikācijas izdevumos, kas iekļauti starptautiskajās datubāzēs (*Web of Science, SCOPUS, ERIH PLUS*):

Web of Science:

1. Dinsberga, J., Savickis, V. 2019. Legal and practical aspects of establishing servitude of right of way by court judgment within the framework of urban and rural development and changing global conditions. *SHS Web of Conferences*. 68(01024). DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20196801024>.
2. Dinsberga, J., Bite, K. 2018. Legal consequences and problems of the servitudes of right of way established by administrative acts in Latvia. *SHS Web of Conferences*. 40(01011). DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20184001011>.
3. Dinsberga, J. 2017. Teaching Methods in the Mastering Course “Legal Regulation of Easement”. *SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION*. 1, 115–129. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2017vol1.2355>.

ERIH PLUS:

1. Dinsberga, J. 2023. Graphical representation of a servitude territory: legal and practical aspects. *Socrates*. 1(25), 8–17. DOI: <https://doi.org/10.25143/socr.25.2023.1.08-17>.
2. Apsītis, A., Tarasova, D., Dinsberga, J., Joksts, J. 2021. Contract for Work (*locatio conductio operis*) of Transportation and Rustic Praedial Servitude of Way (*servitus viae*) as Roman Law Institutions for Needs of Rural Logistics. *Socrates*. 3(21), 234–243. DOI: <https://doi.org/10.25143/socr.21.2021.3.234-243>.
3. Dinsberga, J. 2020. Compulsory divided property – problems and solutions within modernisation of Latvian legal system. *SHS Web of Conferences*. 85(01006). DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20208501006>.
4. Savickis, V., Dinsberga, J. 2020. Fast and efficient insolvency process as one of the preconditions of an outstanding business environment. *SHS Web of Conferences*. 85(01007). DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20208501007>.
5. Dinsberga, J. 2018. Ceļa servitūtu problemātika un pagaidu regulējuma ieviešanas perspektīvas ceļa servitūtu nodibināšanas lietās tiesā. *Socrates*. 3(12), 39–51. DOI: <https://doi.org/10.25143/socr.12.2018.3.39-51>.

Grāmatas (mācību):

1. Dinsberga, J. 2017. *Tālmācības studiju kurss "Civiltiesības: Lietu tiesības" I Studiju posms*. Papildināts. Rīga: Biznesa vadības koledža, ISBN 978-9984-838-21-2.
2. Dinsberga, J. 2017. *Tālmācības studiju kurss "Civiltiesības: Lietu tiesības" II Studiju posms*. Papildināts. Rīga: Biznesa vadības koledža, ISBN 978-9984-838-25-0.
3. Dinsberga, J. 2009. *Tālmācības studiju kurss "Civiltiesības: Lietu tiesības" I Studiju posms*. Rīga: Biznesa vadības koledža. ISBN 978-9984-838-21-2.
4. Dinsberga, J. 2009. *Tālmācības studiju kurss "Civiltiesības: Lietu tiesības" II Studiju posms*. Rīga: Biznesa vadības koledža, ISBN 978-9984-838-25-0.

Zinātniski raksti Latvijā izdotos izdevumos:

1. Apsītis, A., Dinsberga, J. 2022. Ceļa servitūta (via) institūts romiešu tiesībās. 04.01.2022. *Jurista Vārds*. 1 (1215). 25–32.
2. Dinsberga, J. 2018. Publiskā servitūta institūts Krievijas Federācijā (The institution on public servitude in the Russian Federation). *XIX Turība University Conference LATVIA 100: EXPECTATIONS, ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES*. Rīga, 19 April 2018, Biznesa augstskola "Turība", 79–87. ISSN 1691-6069. Pieejams: <https://www.turiba.lv/storage/files/xix-conference-2018-final.pdf>.
3. Dinsberga, J. 2017. *TERMINATION OF SERVITUDE OF ROAD THROUGH PRESCRIPTION*. Daugavpils Universitātes 59. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. B. daļa "Sociālās zinātnes". *Proceedings of the 59th International Scientific Conference of Daugavpils University. Part B "Social Sciences"*. Daugavpils Universitāte, akadēmiskais apgāds "SAULE", 48–54. Pieejams: https://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/978-9984-14-833-5_59_konf_kraj_B_Soc%20zin.pdf.
4. Dinsberga, J. 2017. CEĻA SERVITŪTA IZBEIĢŠANA AR IZPIRKUMU (*TERMINATION OF THE RIGHT OF WAY BY PRE-EMPTION*). *XVIII Turība University Conference "COMMUNICATION IN THE GLOBAL VILLAGE: INTERESTS AND INFLUENCE"*. May 18, 2017. Rīga: Biznesa augstskola "Turība", 51–58. ISSN 1691-6069. Pieejams: <https://www.turiba.lv/storage/files/conference-xviii-turiba-18052017final.pdf>.
5. Dinsberga, J., Tiesniece, I. 2016. Problems Related to the Abolition of Divided Real Estate Ownership. *Economics and Culture*. 13(2), 77–88. DOI: <https://doi.org/10.1515/jec-2016-0021>.
6. Dinsberga, J. 2006. *Maksas noteikšana par servitūta ceļa lietošanu. Administratīvā un kriminālā justīcija*. Latvijas Policijas akadēmija, 4 (37), 50–54. ISSN 1407-2971.

7. Dinsberga, J. 2003. Servitūti un ar to nodibināšanu saistītās problēmas. *LPA Raksti*. Nr. 10, 59–71.

Zinātniski raksti ārvalstīs izdotos izdevumos:

1. Dinsberga, J. and Tarasova, D. 2017. *Peculiarities of Termination of Servitude of Right of Way in the Civil Law of the Republic of Latvia and the Civil Code of Ukraine*. Національний університет. “Киево-Могилянська академія” факультет правничих наук збірник наукових праць міжнародна науково-практична конференція. Україна на шляху до европи: реформа цивільного процесуального законодавства. Київ: “ВД Дакор”, 211–215. ISBN 987-617-7020-48-5.
2. Динсберга, И. 2007. *Определение платы за использование дорожного сервитута*. Международный научно-практический правовой журнал. “Закон и жизнь”, июнь 2007, 36–40, 6 (187). ISSN 1810-3081.

Uzstāšanās starptautiskā zinātniskā konferencē ar mutisku referātu vai tēzes

Uzstāšanās ar mutisku referātu starptautiskā zinātniskā konferencē:

1. 2023. gada 27. aprīlī dalība starptautiskā zinātniski praktiskā konferencē “Mūsdienu sabiedrības drošības nostiprināšanas izaicinājumi un risinājumi” (*International scientific-practical conferences Challenges and Solutions for Strengthening the Security of Modern Society*). Ar mutisku referātu “Prašības pieteikuma par ceļa servitūta nodibināšanu iesniegšana tiesā, nebrīdinot atbildētāju – tiesiskie un praktiskie aspekti”.
2. 2023. gada 30. martā dalība *Rīga Stradiņš University 3rd International Interdisciplinary Conference “PLACES”*, 29–31 March, 2023. Ar mutisku referātu *Roman Law Real Servitudes as Predecessors to Modern-Day Latvia’s “Ceļa servitūts” – Servitude of Right of Way*.
3. 2023. gada 30. martā dalība *Rīga Stradiņš University 3rd International Interdisciplinary Conference “PLACES”*, 29–31 March, 2023. Ar mutisku referātu *Graphic Representation of the Easement Territory – Legal and Practical Aspects*.
4. 2022. gada 9.–10. decembrī dalība *BALTIC INTERNATIONAL ACADEMY XI International Research-to-Practice Conference “Society Transformations in Social and Human Sciences”*. Rīga, Latvia. Ar mutisku referātu “Ceļa servitūta kā legāta priekšmeta tiesiskā izpaušme”.
5. 2021. gada 24. aprīlī dalība Biznesa vadības koledžas starptautiskajā konferencē “Organizācijas un indivīda dzīves kvalitāte digitālajā laikmetā” ar mutisku referātu “Digitalizācijas plusi un mīnusi tiesību sistēmas pilnveidē un apgūvē”.

6. 2021. gada 24. aprīlī dalība Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes, Siedlicas Dabas un humanitāro zinātņu universitātes, Jaroslava Gudrā Nacionālās juridiskās universitātes (*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*), “Sv. Kirila un Sv. Metodija” Veliko Tarnovo universitātes, *Mykolas Romeris* universitātes, Juridiskās koledžas organizētajā starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “Tiesiskās sistēmas aktuālās problēmas” ar mutisku referātu “Ceļa servitūtu nodibināšanas tiesiskie un praktiskie aspekti kopīpašuma tiesisko attiecību ietvaros”.
7. 2021. gada 25. martā dalība *Rīga Stradiņš University the 2nd International Interdisciplinary Conference “PLACES”* konferencē ar mutisku referātu *Legal scope of the notions “servitude of right of way” and “servitude road”*.
8. 2021. gada 25. martā dalība *Rīga Stradiņš University the 2nd International Interdisciplinary Conference “PLACES”* konferencē ar mutisku referātu *Historical scope of the registration, updating and deletion of the servitude of right of way*.
9. 2021. gada 25. martā dalība *Rīga Stradiņš University the 2nd International Interdisciplinary Conference “PLACES”* konferencē ar mutisku referātu *The beginnings of competition law in Roman law institutions*.
10. 2021. gada 25. martā dalība *Rīga Stradiņš University the 2nd International Interdisciplinary Conference “PLACES”* konferencē ar mutisku referātu *Problems of trade mark and consumer protection regulation*.
11. 2020. gada 26.–28. augustā dalība Biznesa vadības koledžas starptautiskajā zinātniski praktiskajā TIEŠSAISTES konferencē “Šodienas pieredze nākotnes biznesam” ar mutisku referātu “Nekustamā īpašuma aprūtinājumi un to ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību”.
12. 2020. gada 23. aprīlī dalība Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes, Latvijas Zinātņu akadēmijas, Baltijas Stratēģisko pētījumu centra, Siedlicas Dabas un humanitāro zinātņu universitātes, Jaroslava Gudrā Nacionālās juridiskās universitātes (*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*), “Sv. Kirila un Sv. Metodija” Veliko Tarnovo universitātes organizētajā starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “Tiesiskās sistēmas aktuālās problēmas” ar mutisku referātu “Hipotekāro kreditoru tiesības un pienākumi servitūtu nodibināšanas procesā”.
13. 2020. gada 22.–23. aprīlī dalība Ekonomikas un kultūras augstskolas rīkotajā konferencē *International Scientific Conference “Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities”* (eTECH2019) ar mutisku referātu *ESTABLISHMENT OF AN APARTMENT RIGHT BY A COURT JUDGMENT*.
14. 2019. gada 27. aprīlī dalība starptautiskajā studentu zinātniski praktiskajā konferencē “Integrālā pieeja biznesa ilgtspējai” ar mutisku referātu “Servitūtu veidi un tiesiskais regulējums Senajā Romā un mūsdienās”.

15. 2019. gada 25. aprīlī dalība Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes, Baltijas Stratēģisko pētījumu centra, Latvijas juristu biedrības, Siedlicas Dabas un humanitāro zinātņu universitātes, Zviedrijas Drošības un politikas attīstības institūta, Juridiskās koledžas un Jaroslava Gudrā Nacionālās juridiskās universitātes starptautiski zinātniski praktiskajā konferencē “Tiesiskās sistēmas aktuālās problēmas” ar mutisku referātu “Atbildība par māju ceļa patvaļīgu aizšķērsošanu – administratīvi tiesiskie un civiltiesiskie aspekti”.
16. 2019. gada 25. aprīlī dalība *Baltic International Academy Siedlce University of Natural Sciences and Humanities, The Russian Presidential Academy of National Economy and Public Administration, Belarus State Economic University, National Academy of legal Sciences of Ukraine, University “ALMATY”, Rezekne Academy of Technologies, Latvian Lawyers Association annual international and practical conferences “Science. Law. Stability. Current Trends of Modernization in Law”* ar mutisku referātu “Servitūtu tiesiskā regulējuma īpatnības Šveicē”.
17. 2019. gada 24.–26. aprīlī dalība Ekonomikas un kultūras augstskolas rīkotajā konferencē *International Scientific Conference “Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities”* (etECH2019) ar mutisku referātu *CONCEPTUAL MEANING OF A SERVITUDE AS THE RIGHT IN RESPECT OF THE PROPERTY OF ANOTHER.*
18. 2019. gada 24.–26. aprīlī dalība Ekonomikas un kultūras augstskolas rīkotajā konferencē *International Scientific Conference “Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities”* (etECH2019) ar mutisku referātu *DECISION ON PROVISIONAL REGULATION IN CASES RELATED TO ESTABLISHING A SERVITUDE OF RIGHT OF WAY AT COURT – NECESSITY AND IMPLEMENTATION PROSPECTS IN LATVIA.*
19. 2019. gada 11.–12. aprīlī dalība Daugavpils Universitātes 61. starptautiskajā zinātniskajā konferencē ar mutisku referātu “Taisnprātīgas un saudzīgas servitūta tiesības izlietošanas izpratne Civillikumā un tiesu prakses ietvarā”.
20. 2019. gada 2. aprīlī dalība *Rīga Stradiņš University International Interdisciplinary Conference on Social Science “PLACES”* ar mutisku referātu *Contract of Employment (Locatio Conductio Operarum) and Contract for Work (Locatio Conductio Operis) as a Roman Law Institutes for use of Paid Labour.*
21. 2019. gada 2. aprīlī dalība *Rīga Stradiņš University International Interdisciplinary Conference on Social Science “PLACES”* ar mutisku referātu *Graphical annex – one of Constituent Elements of a Road Easement Establishment.*
22. 2018. gada 10.–12. oktobrī dalība Rīgas Stradiņa universitātes rīkotajā *7th International Interdisciplinary Scientific Conference “Society. Health. Welfare 2018”*, Rīga, Latvija. Ar mutisku referātu *Legal and Practical Aspects of Establishing a Servitude of Right of Way within the Framework of Rural and Urban Development and in Circumstances of Global Change.*

23. 2018. gada 10.–12. oktobrī dalība Rīgas Stradiņa universitātes rīkotajā *7th Internationaldisciplinary Scientific Conference "Society. Health. Welfare 2018"*, Rīga, Latvija. Ar mutisku referātu *Institutions of Roman Law for Challenges of Rural Logistics: Contract for Work (locatio conductio operis) of Transportation and Rustic Praedial Servitude of Way (servitus viae)*.
24. 2018. gada 10.–12. oktobrī dalība Rīgas Stradiņa universitātes rīkotajā *7th Internationaldisciplinary Scientific Conference "Society. Health. Welfare 2018"*, Rīga, Latvija. Ar mutisku referātu *FAST AND EFFICIENT INSOLVECNY PROCESS, AS ONE OF THE PRECONDITIONS OF AN OUTSTANDING BUSINESS ENVIRONMENT AND TERMS OF POTENTIAL OF THE REGIONS*.
25. 2018. gada 26.–27. aprīlī dalība Daugavpils Universitātes 60. starptautiskajā zinātniskajā konferencē ar mutisku referātu *CREATION OF A ROAD EASEMENT THROUGH COURT*.
26. 2018. gada 26. aprīlī dalība Ekonomikas un kultūras augstskolas rīkotajā konferencē *International Scientific Conference "Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities"* (etECH2018) ar mutisku referātu *JUST AND CAREFUL USE OF ROAD EASEMENT*.
27. 2018. gada 26. aprīlī dalība Ekonomikas un kultūras augstskolas rīkotajā konferencē *International Scientific Conference "Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities"* (etECH2018) ar mutisku referātu *ROAD EASEMENT POSSESSION*.
28. 2018. gada 26. aprīlī Baltijas Starptautiskās akadēmijas un Baltijas Juridiskā žurnāla (Latvija, RĪGA) rīkotajā starptautisko zinātniski praktisko konferenču ciklā "ZINĀTNE. TIESĪBAS. STABILITĀTE" ar mutisku referātu "Servitūta izlietojā blakus tiesības kā neatņemama servitūta sastāvdaļa".
29. 2018. gada 25. aprīlī dalība Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes, Baltijas Stratēģisko pētījumu centra, Siedlicas Dabas un humanitāro zinātņu universitātes, Míkola Romera Universitātes, kā arī Zviedrijas Drošības un politikas attīstības institūta, Juridiskās koledžas un Jaroslava Gudrā Nacionālās juridiskās universitātes (*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*) organizētajā starptautiski zinātniskajā praktiskajā konferencē "Tiesiskās problēmas Latvijas simtgadē: retrospektīva un perspektīva" ar mutisku referātu "Ukrainas Civill kodeksā reglamentēto servitūta izbeigšanas pamatu raksturojums".
30. 2018. gada 19. aprīlī dalība Biznesa augstskolas "Turība" XIX STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKĀ KONFERENCĒ "Latvijai 100: ceļības, sasniegumi un izaicinājumi" ar mutisku referātu "Publiskā servitūta institūts Krievijas Federācijā".
31. 2017. gada 18. maijā dalība *Faculty of Communication of Turiba University in cooperation with Latvian Chamber of Commerce and Industry and Latvian Public Relations Association organizes the 18th international scientifically practical conference "Communication in the Global Village: Interests and Influence"* ar mutisku referātu "CEĻA SERVITŪTA IZBEIĢŠANA AR IZPIRKUMU (TERMINATION OF THE RIGHT OF WAY BY PRE-EMPTION)".

32. 2017. gada 26.–28. aprīlī dalība Ekonomikas un kultūras augstskolas rīkotajā konferencē *University of Economics and Culture. International Scientific Conference Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities* (etECH2017) ar mutisku referātu *ESTABLISHMENT OF EASEMENTS BY LAW*.
33. 2017. gada 27. aprīlī dalība Baltijas Starptautiskās akadēmijas rīkotajā starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “ZINĀTNE. TIESĪBAS. STABILITĀTE. Privāttiesību modernizācijas mūsdienu tendences” ar mutisku referātu “Ar ceļa servitūtiem saistītu strīdu risināšana civiltiesiskā kārtībā”.
34. 2017. gada 26. aprīlī dalība Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes rīkotajā starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “Tiesiskās sistēmas modernizācijas virzieni: reālais stāvoklis un nākotnes perspektīvas” ar mutisku referātu “Konceptuālajā ziņojumā “Par problēmām saistībā ar zemes reformas laikā nodibinātajiem ceļu servitūtiem un to iespējamajiem risinājumiem” piedāvātā 1. variantā risinājuma analīze”.
35. 2017. gada 6.–7. aprīlī dalība Daugavpils Universitātes rīkotajā konferencē “DAUGAVPILS UNIVERSITĀTES 59. STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKĀ KONFERENCE” ar mutisku referātu *TERMINATION OF SERVITUDE OF RIGHT OF WAY THROUGH PRESCRIPTION (CEĻA SERVITŪTA IZBEIĢŠANA AR NOILGUMU)*.
36. 2017. gada 26.–27. maijā dalība Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas rīkotajā konferencē “*SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION*”. *Proceedings of the International Scientific Conference* ar mutisku referātu “MĀCĪBU METODES TEMATA “SERVITŪTU TIESISKAIS REGULĒJUMS” APGUVĒ” (*TEACHING METHODS IN THE MASTERING COURSE “LEGAL REGULATION OF EASEMENT”*).
37. 2016. gada 23.–25. novembrī dalība Rīgas Stradiņa universitātes rīkotajā 6th *International conference “SOCIETY. HEALTH. WELFARE 2016 Living in the World of Diversity: Social Transformation, Innovation, Solutions”* ar mutisku referātu *Evaluation of the Servitudes of Right of Way Established by Administrative Acts*.
38. 2016. gada 7.–8. aprīlī dalība Ekonomikas un kultūras augstskolas rīkotajā konferencē *VI International Scientific Conference “21ST CENTURY CHALLENGES FOR ECONOMICS AND CULTURE”* ar mutisku referātu *PROBLEMS OF TERMINATING LEGAL RELATIONS OF SHARED OWNERSHIP*.

Starptautiski zinātniskās konferences – tēzes:

1. Dinsberga, J. *Graphic Representation of the Easement Territory – Legal and Practical Aspects*. Rīga Stradiņš University 3rd International Interdisciplinary Conference “PLACES”, 29–31 March, 2023: Abstracts. Rīga: RSU, 34–111. ISBN: 978-9934-618-27-7. Pieejams: <https://doi.org/10.25143/rw2023.places.abstracts-book>.

2. Apsītis, A., Dinsberga, J., Tarasova, D. *Roman Law Real Servitudes as Predecessors to Modern-Day Latvia's "Ceļa servitūts" – "Servitude of Right of Way"*. *Rīga Stradiņš University 3rd International Interdisciplinary Conference "PLACES"*, 29–31 March, 2023: Abstracts. Rīga: RSU, 54–111. ISBN: 978-9934-618-27-7. Pieejams: <https://doi.org/10.25143/rw2023.places.abstracts-book>.
3. Dinsberga, J. *Legal scope of the notions "servitude of right of way" and "servitude road"* (23. p.), *Rīga Stradiņš University 3rd International Interdisciplinary Conference "PLACES"*, 25 March, 2021: Abstracts. Rīga: RSU, i-ix p., 123 p. Pieejams: <https://doi.org/10.25143/rw2021.places.abstracts-book>.
4. Dinsberga, J. *Historical scope of the registration, updating and deletion of the servitude of right of way* (19. p.). *Rīga Stradiņš University 2nd International Interdisciplinary Conference "PLACES"*, 25 March, 2021: Abstracts. Rīga: RSU, i-ix p., 123 p. Pieejams: <https://doi.org/10.25143/rw2021.places.abstracts-book>.
5. Dinsberga, J. 2017. *ESTABLISHMENT OF EASEMENTS BY LAW*. *University of Economics and Culture. International Scientific Conference "Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities"* (etECH2017). Abstract. APRIL 26–28, Rīga: Ekonomikas un kultūras augstskola (EKA), Alberta koledža (AK), 32. ISBN 978-9984-24-206-4 (EKA), ISBN 978-9984-9633-4-1 (AK), Pieejams: https://www.augstskola.lv/upload/augstskola/zinatne/EKAconf%20_2017_Abstrakt_proceedings.pdf.
6. Dinsberga, J. *ESTABLISHMENT OF AN APARTMENT RIGHT BY A COURT JUDGMENT*. *Abstract. International Scientific Conference "EMERGING TRENDS IN ECONOMICS, CULTURE AND HUMANITIES"* (etECH2020). Pieejams: <https://www.augstskola.lv/?parent=619&lng=1va>.
7. Dinsberga, J. *CONCEPTUAL MEANING OF A SERVITUDE AS THE RIGHT IN RESPECT OF THE PROPERTY OF ANOTHER*. *International Scientific Conference "Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities"* (etECH2019), Abstract. 54 p. ISBN 978-9984-24-222-4 / 978-9984-24-223-1 (pdf), ISBN 978-9934-8772-1-6 / 978-9934-8772-2-3 (pdf). Pieejams: https://www.augstskola.lv/upload/2019_etECH_Abstrakt_proceedings.pdf.
8. Dinsberga, J. *DECISION ON PROVISIONAL REGULATION IN CASES RELATED TO ESTABLISHING A SERVITUDE OF RIGHT OF WAY AT COURT – NECESSITY AND IMPLEMENTATION PROSPECTS IN LATVIA*. *International Scientific Conference "Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities"* (etECH2019). Abstracts Proceedings. Roga 2019. 55 p. ISBN 978-9984-24-222-4 / 978-9984-24-223-1 (pdf), ISBN 978-9934-8772-1-6 / 978-9934-8772-2-3 (pdf). Pieejams: https://www.augstskola.lv/upload/2019_etECH_Abstrakt_proceedings.pdf.

9. Dinsberga, J. *Graphical Annex – One of Constituent Elements of Road Easement Establishment. Abstract. Rīga Stradiņš University International Interdisciplinary Conference on Social Sciences “PLACES”*. Abstracts. Rīga, Latvia, 2 April 2019., 70 p. ISBN 978-9934-563-45-4. Pieejams: http://places-conference2019.rsu.lv/sites/default/files/documents/PLACES_abstracts_book.pdf.
10. Apsītis, A., Tarasova, D., Dinsberga, J., Joksts, J. *Abstract. Contract of Employment (Locatio Conductio Operarum) and Contract for Work (Locatio Conductio Operis) as a Roman Law Institutes for use of Paid Labour. Rīga Stradiņš University International Interdisciplinary Conference on Social Sciences “PLACES”*. Abstracts. Rīga, Latvia, 2 April 2019., 62 p. ISBN 978-9934-563-45-4. Pieejams: http://places-conference2019.rsu.lv/sites/default/files/documents/PLACES_abstracts_book.pdf.
11. Apsītis, A., Tarasova, D., Dinsberga, J. *Institutions of Roman Law for Challenges of Rural Logistics: Contract for Work (locatio conductio operis) of Transportation and Rustic Praedial Servitude of Way (servitus viae). Abstract. Conference “Society. Health. Welfare 2018”*, 10-12th of October, Riga, Latvia, 18. ISBN 978-9934-563-39-3. Pieejams: https://talpykla.elaba.lt/elabafedora/objects/elaba:32200006/datastreams/ATTACHMENT_35362851/content.
12. Savickis, V., Dinsberga, J. *FAST AND EFFICIENT INSOLVECNY PROCESS, AS ONE OF THE PRECONDITIONS OF AN OUTSTANDING BUSINESS ENVIRONMENT AND TERMS OF POTENTIAL OF THE REGIONS. Abstract. Conference “Society. Health. Welfare 2018”*, 10-12th of October, Riga, Latvia, 129. 39–3, ISBN 978-9934-563. Pieejams: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2020/13/shsconf_shw2020_01007/shsconf_shw2020_01007.html.
13. Dinsberga, J. *Issue of Divided Property and Consequent Problems of Urban-Rural Development. Conference “Society. Health. Welfare 2018”*, 10-12th of October, Riga, Latvia. – 36. Pieejams: https://talpykla.elaba.lt/elabafedora/objects/elaba:32200006/datastreams/ATTACHMENT_35362851/content.
14. Dinsberga, J., Savickis, V. *Legal and Practical Aspects of Establishing a Servitude of Right of Way within the Framework of Rural and Urban Development and in Circumstances of Global Change. Abstract. Conference “Society. Health. Welfare 2018”*, 10-12th of October, Riga, Latvia. – 37. DOI <https://doi.org/10.1051/shsconf/20196801024>. Pieejams: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2019/09/shsconf_shw2019_01024/shsconf_shw2019_01024.html.
15. Dinsberga, J. *CREATION OF A ROAD EASEMENT THROUGH COURT. DAUGAVPILS UNIVERSITĀTES 60. STARPTAUTISKĀS ZINĀTNISKĀS KONFERENCES TĒZES. ABSTRACTS OF THE 60th INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE OF DAUGAVPILS UNIVERSITY. DAUGAVPILS UNIVERSITĀTES AKADĒMISKAIS APGĀDS “SAULE” 2018*. 110. Pieejams: https://dukonference.lv/files/2018_60%20konf_programma.pdf.

16. Dinsberga, J. *JUST AND CAREFUL USE OF ROAD EASEMENT. International Scientific Conference "EMERGING TRENDS IN ECONOMICS, CULTURE AND HUMANITIES"* (etECH2018) Abstracts Proceedings. Riga 2018, 44. Pieejams: https://www.augstskola.lv/upload/2018_etECH_Abstract_proceedings_PDF.pdf. ISBN 978-9984-24-212-5 /pdf (Ekonomikas un kultūras augstskola). ISBN 978-9984-9633-6-5 /pdf (Alberta koledža).
17. Dinsberga, J. *Establishment of Easements by Law. International Scientific Conference "EMERGING TRENDS IN ECONOMICS, CULTURE AND HUMANITIES"* (etECH2018) Abstracts Proceedings. Riga 2017, 32. Pieejams: https://www.augstskola.lv/upload/augstskola/zinatne/EKAconf%202017_Abstract_proceedings.pdf. ISBN 978-9984-24-206-4 /pdf (Ekonomikas un kultūras augstskola). ISBN 978-9984-9633-4-1 /pdf (Alberta koledža).
18. Dinsberga, J. *ROAD EASEMENT POSSESSION. International Scientific Conference "EMERGING TRENDS IN ECONOMICS, CULTURE AND HUMANITIES"* (etECH2018) Abstracts Proceedings. Riga 2018, 45. Pieejams: https://www.augstskola.lv/upload/2018_etECH_Abstract_proceedings_PDF.pdf. ISBN 978-9984-24-212-5 /pdf (Ekonomikas un kultūras augstskola). ISBN 978-9984-9633-6-5 /pdf (Alberta koledža).
19. Dinsberga, J. 2017. *TERMINATION OF EASEMENTS DUE TO THE FULFILMENT OR EXPIRATION OF A RESOLUTORY CONDITION, PRE-EMPTION OR PRESCRIPTION. ABSTRACTS OF THE 59 SCIENTIFIC CONFERENCE OF DAUGAVPILS UNIVERSITY. DAUGAVPILS UNIVERSITĀTES AKADĒMISKAIS APGĀDS "SAULE"*, 146. Pieejams: https://dukonference.lv/files/2017_978-9984-14-797-0_DU%2059%20startp%20zinatn%20konf%20tezes.pdf.
20. Dinsberga, J. 2016. *Evaluation of the Servitudes of Right of Way Established by Administrative Acts. Rīgas Stradiņš University the Welfare Department of The Riga City Council Association of Clinical Social Workers. 6 th International conference "SOCIETY. HEALTH. WELFARE 2016" Living in the World of Diversity: Social Transformation, Innovation, Solutions. Living in the World of Diversity: Social Transformations. Innovations. Solutions. ABSTRACTS. Riga, 23–25 November, 32. Pieejams: <https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Zinas/Zinu%20pielikumi/konferences-Sabiedriba-Veseliba-Labklajiba-tezes-2016.pdf>.*
21. Dinsberga, J. *Problems of Terminating Legal Relations of Shared Ownership. In: Abstracts Proceedings – International Scientific Conference "21st Century Challenges for Economics and Culture"*. April 7–8, 2016. – Riga, Latvia, 31–32. ISBN 978-9984-24-201-9. Pieejams: <https://augstskola.lv/upload/augstskola/zinatne/EKAconf%202016%20Abstract%20proceedings.pdf>.

Uzstāšanās vietējas nozīmes zinātniskā konferencē ar mutisku referātu vai tēzes

Uzstāšanās ar mutisku referātu vietējas nozīmes konferencē:

1. 2018. gada 14. aprīlī dalība Biznesa vadības koledžas zinātniski praktiskajā konferencē “Biznesa izaicinājumi Latvijas simtgadē” ar mutisku referātu “Valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku interešu līdzsvarošana ceļa servitūta nodibināšanas procesā”.
2. 2018. gada 22.–23. martā dalība Rīgas Stradiņa universitātes zinātniskajā konferencē ar mutisku referātu “Servitūta ceļa atrašanās vietas izvēles tiesība”.
3. 2016. gada 17.–18. martā dalība Rīgas Stradiņa universitātes 15. zinātniskajā konferencē ar mutisku referātu “1938. gada 8. decembra Likuma par dalītā īpašuma tiesību atcelšanu pieņemšanas un faktiskās izpildes ietekme uz likumprojekta “Piespiedu dalītā īpašuma tiesisko attiecību privatizētajās daudzdzīvokļu mājās izbeigšanas likums” izstrādi”.
4. 2012. gada 7. oktobrī dalība RSU rīkotajā konferencē “Tiesisko problēmu aktuālie jautājumi *Pacta sunt servanda*” ar mutisku referātu “Ar ceļa servitūta nodibināšanu saistītā problemātika”.

Vietējas nozīmes konferences – tēzes:

1. Dinsberga, J. Servitūta ceļa atrašanās vietas izvēles tiesība. Rīgas Stradiņa universitāte. 2018. gada zinātniskā konference (Rīgā, 2018. gada 22.–23. martā). Tēzes. Rīga: RSU, 2018. – XXIV. ISBN 978-9934-563-29-4. Pieejams: https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Zin%C4%81tnes%20departaments/2018/RSU_zinatniskas_konferences_tezes_2018.pdf.
2. Dinsberga, J. 2017. Politikas plānošanas dokumenti – pamats dalītā īpašuma izbeigšanai Latvijā. Tēzes: Rīgas Stradiņa universitātes zinātniskā konference 2017. 6. un 7. aprīlis. Tēzes. 32. Pieejams: https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Zin%C4%81tnes%20departaments/2017/XIII%20sekcija/politikas_planosanas_dokumenti_dalita_ipasuma_izbeigsana.pdf.
3. Dinsberga, J. 1938. gada 8. decembra Likuma par dalītā īpašuma tiesību atcelšanu pieņemšanas un faktiskās izpildes ietekme uz likumprojektu “Piespiedu dalītā īpašuma tiesisko attiecību privatizētajās daudzdzīvokļu mājās izbeigšanas likums”. Rīgas Stradiņa universitāte. ZINĀTNISKĀ KONFERENCE. Politiskās, ekonomiskās, sociālās un tiesiskās sistēmas transformācijas Latvijā un pasaulē. 2016. gada 17.–18. marts. Tēzes. Pieejams: http://www.rsu.lv/images/stories/zk_2016/likums_par_dalita_ipasuma_tiesibu_atcelšanu.pdf.

Literatūras saraksts

Eiropas Padomes dokumenti:

1. Eiropas Savienības Padome. 1950. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. *Latvijas Vēstnesis*. 143/144, 13.06.1997. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/649> [sk. 05.08.2023.].

Latvijas Republikas likumi:

2. Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas likums. 01.07.1993. *Latvijas Vēstnesis*. 43.
3. Civillikums: Latvijas Republikas likums. 24.02.1937. *Valdības Vēstnesis*. 44.
4. Komerclikums: Latvijas Republikas likums. 04.05.2000. *Latvijas Vēstnesis*. 158/160; 01.06.2000. *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*. 11.
5. Maksātspējas likums: Latvijas Republikas likums. 06.08.2010. *Latvijas Vēstnesis*. 124.
6. Nekustamā īpašuma valsts kadastra likums: Latvijas Republikas likums. 22.12.2005. *Latvijas Vēstnesis*. 205; 12.01.2006. *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*. 1.
7. Par zemes dzīlēm: Latvijas Republikas likums. 21.05.1996. *Latvijas Vēstnesis*. 87; 11.07.1996. *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*. 13.
8. Zemes pārvaldības likums: Latvijas Republikas likums. 15.11.2014. *Latvijas Vēstnesis*. 228.
9. Zemesgrāmatu likums. Latvijas Republikas likums. 29.04.1993. *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*. 16/17.

Ministru kabineta noteikumi:

10. Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi: Ministru kabineta 2009. gada 3. februāra noteikumi Nr. 108. 17.02.2009. *Latvijas Vēstnesis*. 26.
11. Noteikumi par zemesgrāmatu nostiprinājuma lūguma formām: Ministru kabineta 2006. gada 31. oktobra noteikumi Nr. 898. 09.11.2006. *Latvijas Vēstnesis*. 180.
12. Kadastra objekta reģistrācijas un kadastra datu aktualizācijas noteikumi: Ministru kabineta 2012. gada 10. aprīļa noteikumi Nr. 263. 02.05.2012. *Latvijas Vēstnesis*. 68.

Ārvalsts tiesību akti:

13. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso. Iegūts no: <http://civiliniskodeksas.lt/> [sk. 13.07.2023.].
14. Asjađigusseadus. Vastu vōetud 09.06.1993. Iegūts no: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13322575?leiaKehtiv>. [sk: 18.09.2021.].
15. Гражданский кодекс Российской Федерации. Iegūts no: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?from=212416-0&req=doc&rnd=Y0cWkg&base=LAW&n=438471#5HUjujT0tDt2tLWm> [sk. 13.07.2023.].
16. Bürgerliches Gesetzbuch. 18.08.1896 (BGB). Iegūts no: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html>. [sk. 25.09.2021.].
17. Гражданский кодекс Украины. Iegūts no: <https://pravoved.in.ua/section-kodeks/82-gku.html> [sk. 11.06.2023.].
18. Code civil. Créé par Loi 1804-01-31. Iegūts no: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006430276. [sk. 25.09.2021.].
19. Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907. Iegūts no: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/de [sk. 25.09.2021.].
20. Земельный кодекс республики Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.07.2023 г.). Iegūts no: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1040583&pos=2338;-34#pos=2338;-34 [sk. 11.06.2023.].
21. Гражданский кодекс Республики Молдова. Iegūts no: https://lege.md/ru/grazhdanskiy_kodeks/st-639. [sk. 11.06.2023.].
22. Гражданский кодекс. Свода законов 89/2012. Закон от 03 февраля 2012. Iegūts no: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/novy-obcansky-zakonik-rj.pdf> [sk. 20.09.2021.].
23. Thai Civil Law. Iegūts no: <https://www.thailandlawonline.com/thai-real-estate-law/1387-1401-civil-law-right-of-servitudes> [sk. 20.09.2021.].

Ministru kabineta informatīvie ziņojumi:

24. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. 2017. *Informatīvais ziņojums “Par Ministru kabineta 2013. gada 29. oktobra sēdes protokollēmumā (prot. Nr. 56 105.§) “Likumprojekts “Zemes pārvaldības likums”” Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, Satiksmes ministrijai, Tieslietu ministrijai un Zemkopības ministrijai dotā uzdevuma atzīšanu par aktualitāti zaudējušu”*. Tiesību aktu projekti (līdz 08.09.2021.). Iegūts no: <https://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40422260> [sk. 10.07.2023.].

25. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. 2016. *Konceptuālais ziņojums "Par problēmām saistībā ar zemes reformas laikā nodibinātajiem ceļu servitūtiem un to iespējamajiem risinājumiem"*. Iegūts no: http://www.varam.gov.lv/lat/lidzd/attistibas_planosanas_dokumentu_projekti/ [sk. 08.08.2016.]. Saite nav aktīva. Atrodas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā / autore personīgajā arhīvā.
26. Tieslietu ministrija. 2014. Informatīvais ziņojums "Priekšlikumi ārējo normatīvo aktu grozījumu skaita un apjoma samazināšanai". Iegūts no: <https://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40306253&mode=mk&date=2014-08-26> [sk. 01.06.2023.].

Monogrāfijas un literatūra:

27. Balodis, K. 2007. *Civiltiesību pamati*. Rīga: Zvaigzne ABC.
28. Bergers, J. 1940. *Testamenta forma*. Rīga: [b.i.].
29. Broka, B. 2010. *Juridisko tekstu rakstīšana un analīze*. Rīga: Tiesu namu aģentūra.
30. Bukovskis, V. 1933. *Civīlprocesa mācību grāmata*. Rīga: Autora izdevums.
31. Gothofredus, D., Modius, F., van Leeuwen, S. eds. 1828. *CORPUS JURIS CIVILIS ROMANI, TOMUS PRIMUS, NEAPOLI, APUD JANUARIUM MIRELLI BIBLIOPOLAM, MDCCCXXVIII*. Iegūts no: <https://archive.org/details/corpusiuriscivil01gode/page/478/mode/2up?view=theater>, [sk. 23.11.2022.].
32. Krueger, P. 1906. *Corpus Iuris Civilis. Editio Stereotypia Octava, Volumen Secundum, Codex Iustinianus, Recognovit P. Krueger*. Berlin: Weidmannos.
33. Krueger, P., Mommsen, T. 1928. *Iustiniani Digesta, Corpus Iuris Civilis. Editio Stereotypia Quinta Decima, Volumen Primum, Institutiones, Recognovit P. Krueger, Digesta, Recognovit T. Mommsen, Retractavit P. Krueger*. Berlin: Weidmannos.
34. Krueger, P., Mommsen, T. 1928. *Iustiniani Institutiones. Corpus Iuris Civilis, Editio Stereotypia Quinta Decima, Volumen Primum, Institutiones, Recognovit Paulus Krueger, Digesta, Recognovit Theodorus Mommsen, Retractavit Paulus Krueger*. Berlin: Weidmannos.
35. Krastiņš, I. 1995. *Tiesību teorijas pamatjēdzieni*. Rīga: LU tipogrāfija.
36. Krastiņš, I. 1998. *Tiesību doktrīnas*. 2. izd., [b.i.].
37. Krauze, R. un Gencs, Z. 1997. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Mantojuma tiesības (382.–840. p)*. Rīga: Mans īpašums.
38. Larenz, K. 1991. *Methodenlehre der Rechtswissenschaft. Sechste, neu bearbeitete Auflage*. Berlin Heidelberg New York: Springer-Verlag, 214–216.

39. Provincialrecht der Ostseegouvernements. 1846. *Dritter theil. Privatrecht. St. Petersburg.* In der Buchdruckerei der Zweiten Abtheilung Seiner Kaiserlichen Majestat Eigener Kanzlei.
40. Višņakova, G. un Balodis, K. 1998. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas. Valdījums. Tiesības uz svešu lietu (841.–926. p., 1130.–1400. p.).* Rīga: Mans īpašums.

Periodika un raksti:

41. Amoliņa, D. Izcilība normatīvismā. 14.07.2015. *Jurista Vārds.* Iegūts no: <https://juristavards.lv/eseja/266965-izciliba-normativisma/#komentari> [sk. 08.06.2023.]
42. Apsītis, A., Dinsberga, J. 2022. Ceļa servitūta (via) institūts romiešu tiesībās. 04.01.2022. *Jurista Vārds.* 1 (121.), 25–32.
43. Butulis, B. 11.05.2021. Jaunais Civilprocesa likuma regulējums: ceļā uz efektīvu pagaidu aizsardzības sistēmu. *Jurista Vārd.* Nr. 19 (1181), 27–33.
44. Dinsberga, J., Bite, K. 2018. Legal consequences and problems of the servitudes of right of way established by administrative acts in Latvia. In U. Berķis & L. Vilka (Eds.), *6th International Interdisciplinary Scientific Conference SOCIETY. HEALTH. WELFARE* (Vol. 40). [01011] (SHS Web of Conferences). Iegūts no: doi.org/10.1051/shsconf/20184001011 [sk. 23.07.2023.].
45. Dinsberga, J. 2017. Ceļa servitūta izbeigšana ar izpirkumu. *XVIII Turība University Conference COMMUNICATION IN THE GLOBAL VILLAGE: INTERESTS AND INFLUENCE.* May 18, 2017. Rīga: Biznesa augstskola “Turība”, 51–58. ISSN 1691-6069. Iegūts no: <https://www.turiba.lv/storage/files/conference-xviii-turiba-18052017final.pdf> [sk. 23.07.2023.].
46. Dinsberga, J. 2006. Maksas noteikšana par servitūta ceļa lietošanu. *Administratīvā un kriminālā justīcija.* Latvijas Policijas akadēmija. ISSN 1407-2971. 4 (37), 50–54.
47. Dinsberga, J. 2003. *Servitūti un ar to nodibināšanu saistītās problēmas.* Rīga: LPA Raksti. 10, 59–71.
48. Jarkina, V., Niklase, K. 2021. Nepārvarama vara kā pamats līguma izbeigšanai un nepieciešamie Civillikuma grozījumi. 30.06.2020. *Jurista Vārds.* 26 (1136). Iegūts no: https://m.juristavards.lv/doc/276840-neparvarama-vara-ka-pamats-liguma-izbeigšanai-un-nepieciešamie-civillikuma-grozijumi/#txt_3 [sk. 10.03.2023.], 17–21.
49. Korčagins, E. 15.01.2019. Tiesisko neskaidrību var kļiedēt ar rīcību, nevis gaidīšanu. *Jurista Vārds.* 2 (1060), 21–23.
50. Melķis, E. 1997. Tiesību izpratnes praktiskie aspekti. 22.05.1997. *Latvijas Vēstnesis.* 125. Iegūts no: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/29874> [sk. 30.06.2023.].

51. Zinātnisko rakstu krājums tiesību teorijā un vēsturē. 1999. S. Osipovas zinātniskajā redakcijā. *Tiesību spogulis I*. Rīga: Biznesa augstskola "Turība".
52. Zinātnisko rakstu krājums S. Osipovas zinātniskajā redakcijā. 1999. *Tiesību spogulis I*. Rīga: Biznesa augstskola "Turība". 86–126.
53. Rozenfelds, J. 1993. *Civillikums. Trešā daļa. Lietu tiesības ar komentāriem*. Rīga: Rīgas juridiskā konsultāciju sabiedrība "Rasa".
54. Ziemele, I. 2020. Satversme jāpiemēro atbilstoši apstākļiem, nav nepieciešams normativizēt katru situāciju. 05.05.2020. *Jurista Vārds*. 18 (1128), 12–13.
55. Zvejniece, R. Iznācis Augstākās Tiesas Biļetena jaunākais numurs. 10.04.2018. *Jurista Vārds*. 15 (1021). 33.
56. Sheremeteva, N. V. Current Problems of Refusal of Servituary From Easement. Iegūts no: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-problemy-otkaza-servituriya-ot-servituta/viewer>. DOI: 10.24412/2411-2275-2021-2-127-131, 128–130, 128.
57. Dinsberga, J., Tarasova, D. 2017. Peculiarities of termination of servitude of right of way in the civil law of the republic of Latvia and the civil code of Ukraine. Національний університет. "кієво-могилянська академія" факультет правничих наук збірник наукових праць міжнародна науково-практична конференція. Україна на шляху до європи: реформа цивільного процесуального законодавства. Київ: ВД Дакор, 211–215. ISBN 987-617-7020-48.
58. Динсберга, И. 2007. Определение платы за использование дорожного сервитута. Международный научно-практический правовой журнал "Закон и жизнь". ISSN 1810-3081. 6 (187), 36–40.

Tiesu prakses materiāli:

59. The European Court of Human Rights. The Sunday Times v. The United Kingdom, judgment of 26 April 1979, Series A no. 30, p. 31. Iegūts no: <https://www.ucpi.org.uk/wp-content/uploads/2018/03/The-Sunday-Times-v-The-United-Kingdom-A30-1979-80-2-E.H.R.R.-245.pdf> [sk. 10.07.2023.].
60. Satversmes tiesas 2008. gada 22. decembra spriedums lietā Nr. 2008-11-01 11.2 "Par Civillikuma 1231. panta 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam". Iegūts no: https://www.satv.tiesas.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-11-01_Spriedums.pdf [sk. 06.05.2023.].
61. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2022. gada 14. jūlija lēmums lietā Nr. SKC-751/2022. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2022> [sk. 21.07.2023.].

62. Latvijas Republikas Senāta 2022. gada 14.janvāra spriedums lietā Nr. SKC-24/2022. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
63. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2020. gada 23. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-71/2020. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 22.11.2022.].
64. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 4. jūlija spriedums lietā Nr. SKC-229/2017. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
65. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 4. jūlija spriedums lietā Nr. SKC 229/2017. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2017> [sk. 23.11.2022.].
66. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 7. jūlija spriedums lietā Nr. SKC-247/2016. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
67. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 15. februāra spriedums lietā Nr. SKC-1429/2016. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 13.05.2023.].
68. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 27. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-165/2015. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 05.05.2023.].
69. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada 9. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-458/2013. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2013> [sk. 24.04.2019.].
70. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-38/2013. 11. punkts. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2013> [sk. 22.11.2022.].
71. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012. gada 12. septembra spriedums lietā Nr. SKC-307/2012. Atrodas Latvijas Republikas AT Senāta Civillietu departamenta arhīvā / autores personīgajā arhīvā.
72. Latvijas Republikas Augstākā tiesa. 2006. Par tiesu praksi lietās, kas izriet no servitūtu tiesībām. Apstiprināts ar Senāta Civillietu departamenta tiesnešu un Civillietu tiesu palātas tiesnešu kopsēdes 2006. gada 22. decembra lēmumu. 21. punkts. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/civiltiesibas> [sk. 22.11.2022.].

73. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005. gada 3. maija lēmums lietā Nr. SKA-229. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/judikaturas-nolemumu-arhivs-old/senata-administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba/2005> [sk. 12.07.2023.].
74. Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2022. gada 10. jūnija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0082-22/7. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
75. Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2021. gada 3. decembra spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0200-21/11. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
76. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Rīgā 2021. gada 20. janvārī spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0012-21/31. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
77. Zemgales apgabaltiesas Aizkrauklē 2020. gada 20. februāra spriedums lietā Nr. C73405818. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 21.07.2023.].
78. Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2018. gada 9. novembra spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0352-18/8. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
79. Zemgales apgabaltiesas Jelgavā 2018. gada 28. maija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0092-18/11. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
80. Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2018. gada 15. maija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0008-18/11. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
81. Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas Jelgavā 2014. gada 13. novembra spriedums lietā Nr. C07040608. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
82. Rīgas rajona tiesas Jūrmalā 2022. gada 10. oktobra lēmums lietā Nr. C33525422. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Jūrmalā arhīvā // autores personīgajā arhīvā.
83. Rīgas rajona tiesas Jūrmalā 2022. gada 7. septembra lēmums lietā Nr. C33497822. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Jūrmalā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.
84. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2021. gada 29. jūlija lēmums lietā Nr. C68431821. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 21.07.2023.].
85. Rīgas rajona tiesas Rīgā 2021. gada 28. oktobra lēmums lietā Nr. C33439221. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Rīgā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

86. Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2021. gada 19. jūlija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0178-21/11. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
87. Vidzemes apgabaltiesas 2021. gada 19. oktobra spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0183-21. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
88. Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Valmierā 2013. gada 3. oktobra spriedums lietā Nr. C11129810. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
89. Rīgas rajona tiesas Rīgā 2022. gada 27. jūnija lēmums lietā Nr. C33424022. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Rīgā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.
90. Zemgales rajona tiesas 2022. gada 24. maija lēmums lietā Nr. C73405622. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 21.07.2023.].
91. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2022. gada 26. aprīļa lēmums, lietas arhīva Nr. C-2992-22. Nav publicēts. Atrodas Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas arhīvā / autores personīgajā arhīvā.
92. Rīgas rajona tiesas Siguldā 2021. gada 22. novembra lēmums lietā Nr. C33577721, lietvedības Nr. C-5777-21. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Siguldā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.
93. Vidzemes rajona tiesas Gulbenē 2021. gada 5. novembrī lēmums lietas Nr. C71333321, lietas arhīva Nr.C-3333-21. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 21.07.2023.].
94. Zemgales rajona tiesas Tukumā 2021. gada 10. jūnija lēmums lietā Nr. C73445821. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 21.07.2023.].
95. Zemgales rajona tiesas Jelgavā 2021. gada 27. maija lēmums lietā Nr. C73419321. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 21.07.2023.].
96. Zemgales rajona tiesas 2020. gada 19. jūnija spriedums lietā Nr. C73302819. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 22.11.2022.].
97. Zemgales rajona tiesas 2019. gada 5. marta spriedums lietā Nr. C73405818. Atrodas Augstākās tiesas Civillietu departamenta arhīvā / autores personīgajā arhīvā.
98. Tukuma rajona tiesas Tukumā 2018. gada 8. februāra spriedums lietā Nr. C37058517, lietvedības Nr. C-0097-18/3). Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].
99. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2017. gada 3. novembra spriedums, lietas Nr. C-0051-17/3. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 06.05.2023.].

Interneta resursi:

100. Desmit gadu pēc mūra krišanas. The Economist. 12.11.1999. *Latvijas Vēstnesis*. 374/377. Iegūts no: vestnesis.lv/ta/id/15588. [sk. 25.09.2021.].
101. Explore the life of the man behind the Declaration of Independence and the Louisiana Purchase. *Encyclopædia Britannica*. Iegūts no: <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Jefferson> [sk. 03.06.2023.].
102. Human Development Data Center. *Human Development Index (HDI) Ranking*. Iegūts no: <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks> [sk. 10.07.2023.].
103. Krūmiņa, V. *Normatīvisms pret zināšanām un tiesisko kultūru*. Augstākās Tiesas Biļetens. Nr. 16 / 2018 aprīlis. Iegūts no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/2_Par_Augstako_tiesu/Informativie_materiali/BILETENS16_WEB.pdf 107. [sk. 21.06.2023.].
104. Latvijas Republikas Labklājības ministrija, Latvijas Republikas Tieslietu ministrija. 2016. *Pirmslaulību mācību programma personām, kuras vēlas reģistrēt laulību dzimtsarakstu nodaļā. Laulības tiesiskie, psiholoģiskie, ētiskie un sadzīves aspekti. Metodiskais materiāls programmas satura modulim. Laulības tiesiskie aspekti. Zemgales reģiona kompetenču attīstības centrs. Saturu izstrādāja Mg. iur. Jānis Maulis*. Iegūts no: https://www.tm.gov.lv/sites/tm/files/2_modulis1.pdf [sk. 29.05.2023.].
105. Latvijas Republikas Saeima. Kas ir likums? Iegūts no: <https://www.saeima.lv/lv/viegli-lasit/kas-ir-likumi> [sk. 03.06.2023.].
106. Novikova, K. 2013. Atzīme zemesgrāmatā par servitūtu ir pamats ceļa izmantošanai. Iegūts no: <https://lvportals.lv/e-konsultacijas/2163-atzime-zemesgramata-par-servitutu-ir-pamats-cela-izmantosana-2013> [sk. 07.11.2021.].
107. Postkomunistisko valstu attīstība. Iegūts no: <https://www.uzdevumi.lv/p/pasaules-vesture/9-klase/eiropas-integracija-7228/re-12b07ca3-fafe-4f38-b3ec-6917d238400a> [sk. 25.09.2021.].
108. Spektors, Andrejs et al. Tēzauris.lv. 2023. Vasaras versija. CLARIN-LV digitālā bibliotēka Termins “nest”. 1.5. punkts. Iegūts no: <https://tezauris.lv/virziens:1> [sk. 11.11.2022.].
109. Thailand Population. Iegūts no: <https://www.worldometers.info/world-population/thailand-population/> [sk. 18.07.2023.].
110. Valsts kanceleja, Tieslietu ministrija, Labklājības ministrija un Ārlietu ministrija. 2016. *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata*. Iegūts no: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/23> [sk. 08.06.2023.].
111. Медведев, С. Н. 2014. Гражданский кодекс Испании 1889 г. О сервитутах Iegūts no: <https://cyberleninka.ru/article/n/grazhdanskiy-kodeks-ispanii-1889-g-o-servitutah/viewer> [sk. 11.06.2023.].

Citi avoti:

112. Cēsu rajona tiesas lietas Nr. C11091915 materiāli. Atrodas Cēsu rajona tiesas arhīvā / autores personīgajā arhīvā.
113. Latvijas Republikas Saeima. 2010. Paziņojums par Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam apstiprināšanu. 29.06.2010. *Latvijas Vēstnesis*. 101.
114. Vidzemes rajona tiesas lietas Nr. C-0601-21 materiāli. Atrodas Vidzemes rajona tiesas arhīvā / autores personīgajā arhīvā.
115. Prasības pieteikums par braucamā ceļa servitūta nodibināšanu un pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanu (precizētā redakcijā). 2021. gada 13. oktobris. Civillietā Nr. C33577721. Nav publicēts. Atrodas autores personīgajā arhīvā.
116. Paskaidrojumi lietā. 2020. gada 8. aprīlis. Lietas Nr. C73312620. Nav publicēts. Atrodas autores personīgajā arhīvā.
117. Skice ceļa servitūta nodibināšanai. 2022. Rīgas rajona tiesas civillietas Nr. C33577721 materiāli. Atrodas Rīgas rajona tiesas arhīvā / autores personīgajā arhīvā.
118. Topogrāfiskais plāns ar 10.10.2016. VZD kadastra robežām. 2016. Cēsu rajona tiesas civillietas Nr. C11091915 materiāli. Atrodas Cēsu rajona tiesas arhīvā / autores personīgajā arhīvā.
119. Tiesu administrācija. 2022. Datu apkopojums par tiesu lēmumiem par pagaidu aizsardzības līdzekļa nodrošināšanu ceļa servitūta lietās. Vēstule autorei. 06.12.2022. Nav publicēts. Atrodas autores personīgajā arhīvā.

Pateicības

Izsaku pateicību Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskajai fakultātei un Doktorantūras nodaļai par atbalstu un atsaucību promocijas darba izstrādes laikā. Īpašu paldies saku mana promocijas darba vadītājai asociētajai profesorei Ingai Kudeikinai un konsultantei *Dr. iur.* docentei Kitijai Bitei.

Paldies *Ph. D.* docentei Lidijai Juļai, *Dr. iur.* docentam Allaram Apsītim un doktora studiju programmas “Sociālās zinātnes” vadītājai *Dr. iur.* Karīnai Palkovai par motivēšanu neapstāties pie aizsāktā, kā arī recenzentam profesoram Osvaldam Jokstam par motivēšanu un vērtīgiem padomiem promocijas darba pilnveidei.

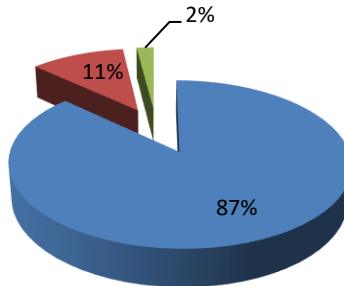
Pateicos ikvienam, kas atbalstīja mani, sniedzot padomu, daloties pieredzē.

Pielikumi

Aptauja par servitūta definīcijas uztveramību

RESPONDENTU SNIEGTO ATBILŽU APKOPOJUMS:

■ Definīcija nav saprotama ■ Definīcija daļēji saprotama ■ Definīcija saprotama

*APTAUJĀTO RESPONDENTU SKAITS: 100 respondenti

RESPONDENTIEM UZDOTAIS JAUTĀJUMS:

Civillikuma 1130. pants satur definīciju: *“Servitūts ir tāda tiesība uz svešu lietu, ar kuru īpašuma tiesība uz to ir lietošanas ziņā aprobežota kādai noteiktai personai vai noteiktam zemes gabalam par labu.”*

Vai jums ir skaidrs dotās definīcijas saturs?

Lūdzu, izvēlieties atbilstošāko no piedāvātajiem variantiem:

1. Definīcija nav saprotama
2. Definīcija saprotama daļēji
3. Definīcija saprotama

Termina “servitūts” definējums citu valstu normatīvajos aktos
(autores veidots)

Nr.	Normatīvā akta nosaukums/panta numurs	Normatīvā akta saturs <i>*Minēto valstu normatīvo aktu tulkojumu uz latviešu valodu veica SIA LINEARIS, G. Zemgala gatve 78, AUSMA office building, 2nd floor, Teikums office No 15. Rīga, LV-1039</i>
1	Lietuvas Republikas Civilkodeksa 4.111. panta pirmā daļa ¹¹⁹	Servitūts ir tiesība uz svešu nekustamu lietu, ļaujot izmantot attiecīgo svešo lietu (kalpojošo lietu), vai šīs lietas īpašnieka tiesības izmantot lietu aprobežojums ar mērķi nodrošināt lietas, kuras dēļ noteikts servitūts (valdošā lieta), atbilstošu izmantošanu.
2	Igaunijas Īpašuma likuma 172. panta pirmā daļa ¹²⁰	Reālservitūts apgrūnina kalpojošo nekustamo lietu par labu valdošai nekustamai lietai tādā veidā, ka katrs nākamais kalpojošās nekustamās lietas īpašnieks tiesīgs izmantot noteiktā veidā kalpojošo nekustamo lietu, vai katram nākamam kalpojošās lietas īpašniekam ir pienākums atturēties no savu tiesību uz īpašumu īstenošanas par labu valdošajai nekustamai lietai.
3	Vācijas Civillikuma 1018. paragrāfs ¹²¹	Zemes gabalu var apgrūtināt par labu cita zemes gabala īpašniekam tādā veidā, lai pēdējam būtu tiesības izmantot svešu zemes gabalu pie noteiktiem apstākļiem, vai uz zemes gabala nedrīkst veikt noteiktas darbības, vai arī lai būtu izslēgta tiesību īstenošana, kas izriet no īpašuma tiesības uz apgrūtināto zemes gabalu attiecībā pret valdošo zemes gabalu (servitūts).
4	Francijas Civilkodeksa 637. pants ¹²²	Servitūts ir nekustamam īpašumam uzlikts apgrūtinājums par labu citam nekustamam īpašumam, kas pieder citam īpašniekam.

¹¹⁹ Lietuvas Republikas civilinis kodeksas pirmoji knyga bendrosios nuostatos. Iegūts no: <http://www.lithuanialaw.eu/lt/pradzia/civiline-teise/civilinis-kodeksas/servituto-turetojo-teise-reikalauti-atlyginti-nuostolius/#servituto-turetojo-teise-reikalauti-atlyginti-nuostolius>. [sk. 25.09.2021.].

¹²⁰ Asjaõigusseadus. Vastu võetud 09.06.1993. 172. Iegūts no: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13322575?leiaKehtiv>. [sk. 18.09.2021.].

¹²¹ Bürgerliches Gesetzbuch. 18.08.1896. (BGB). Iegūts no: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html>. [sk. 25.09.2021.].

¹²² Code civil. Créé par Loi 1804-01-31. Iegūts no: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006430276. [sk. 25.09.2021.].

2. pielikuma turpinājums

Nr.	Normatīvā akta nosaukums / panta numurs	<p align="center">Normatīvā akta saturs</p> <p align="center"><i>*Minēto valstu normatīvo aktu tulkojumu uz latviešu valodu veica SIA LINEARIS, G. Zemgala gatve 78, AUSMA office building, 2nd floor, Teikums office No 15. Rīga, LV-1039</i></p>
5	Šveices Civillikuma 730. panta pirmā daļa ¹²³	Īpašumu var apgrūtināt par labu citam īpašumam tādā veidā, ka tā īpašniekam ir jāsamierinās ar šā cita īpašuma īpašnieka labā noteiktiem apgrūtinājumiem vai arī viņš nedrīkst īstenot savas īpašuma tiesības noteiktos veidos par labu šā cita īpašuma īpašniekam.
6	Krievijas Federācijas Civillikodeksa 274. pants ¹²⁴	Nekustamā īpašuma īpašnieks (zemes gabala, cita nekustamā īpašuma) tiesīgs pieprasīt no kaimiņu zemes gabala īpašnieka, bet nepieciešamības gadījumā arī no cita zemes gabala īpašnieka (kaimiņu zemes gabala) nodrošināt kaimiņu zemes gabala ierobežotas lietošanas tiesības (servitūtu).
7	Moldovas Republikas Civillikodeksa 639. panta pirmā daļa ¹²⁵	Servitūts ir pienākums, pēc kura apgrūtinātais nekustamo īpašumu (ar servitūtu apgrūtinātais nekustams īpašums), lai nodrošinātu nekustamā īpašuma lietošanas tiesības vai cita īpašnieka nekustamā īpašuma vajadzības (valdošai nekustamais īpašums). Vajadzība var būt saistīta ar valdošā nekustamā īpašuma komforta palielināšanu vai izrietēt no tā saimnieciskā mērķa.
8	Ukrainas Civilkodeksa 401. pants ¹²⁶	Tiesības uz citas personas īpašumā esošu lietu (servitūts) var tikt nodibinātas attiecībā uz zemes gabalu, citiem dabas resursiem (zemes servitūti) vai citu nekustamo īpašumu, lai nodrošinātu citu personu vajadzības, kuras nevar tikt nodrošinātas citos veidos.

¹²³ Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907. Iegūts no: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/de [sk. 25.09.2021].

¹²⁴ Гражданский кодекс Российской Федерации. 21 октября 1994 года. Iegūts no: <https://rulaws.ru/gk-rf-chast-1/> [sk. 10.07.2023.].

¹²⁵ Гражданский кодекс Республики Молдова. Iegūts no: https://lege.md/ru/grazhdanskiy_kodeks/st-639 [sk. 20.09.2021.].

¹²⁶ Гражданский кодекс Украины. Iegūts no: <https://pravoved.in.ua/section-kodeks/82-gku/433-glava32.html> [sk. 10.07.2023.].

Nr.	Normatīvā akta nosaukums / panta numurs	Normatīvā akta saturs <i>*Minēto valstu normatīvo aktu tulkojumu uz latviešu valodu veica SIA LINEARIS, G. Zemgala gatve 78, AUSMA office building, 2nd floor, Teikums office No 15. Rīga, LV-1039</i>
9	Čehijas Civilt kodeksa 1029. paragrāfs, pirmā daļa ¹²⁷	Nekustamā īpašuma īpašnieks, kura īpašumu nav iespējams pienācīgā kārtā valdīt vai citā veidā to izmantot, tāpēc ka tas nav savienots ar koplietošanas ceļu, tiesīgs pieprasīt, lai viņa kaimiņš par atlīdzību atļautu iet/braukt caur viņa gabalu.
10	Taizemes Civilā un komerciālā kodeksa 1387. pants ¹²⁸	Nekustamais īpašums var tikt pakļauts servitūtam, pēc kura šāda īpašuma īpašniekam cita nekustamā īpašuma labā ir pienākums ciest no kādas darbības, kas ietekmē viņa īpašumu, vai atturēties no dažu viņa īpašuma tiesību īstenošanas.

* Salīdzināšanai izvēlētas Lietuva, Igaunija, Vācija, Francija, Šveice, Krievijas Federācija, Moldova, Ukraina, Čehija un Taizeme.

Latvija, Lietuva un Igaunija – trīs Baltijas valstis, kas bija okupētas un laika periodā no 1940. gada līdz 1990. gadam atradās Padomju Sociālistisko Republiku Savienības sastāvā. Kad minētās valstis atguva valstisko neatkarību, katra valsts sāka veidot savu tiesību sistēmu. Tāpēc autore izvēlējās un aplūko, kā servitūts definēts tuvākajās Latvijas kaimiņvalstīs.

Vācijas, Francijas un Šveices tiesiskā regulējuma izpēte lietderīga no tā aspekta, ka minētajās valstīs ir augsts tautas attīstības indekss, ko apliecina *Human Development Data Center* (Cilvēka attīstības datu centrs) apkopotie dati par 2021./2022. gadu.¹²⁹ Tāpēc būtu svarīgi izpētīt šādu valstu tiesisko regulējumu.

¹²⁷ Гражданский кодекс. Свода законов 89/2012. Закон от 03 февраля 2012. Iegūts no: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/novy-obcansky-zakonik-rj.pdf> [sk. 20.09.2021.].

¹²⁸ Thai Civil Law. Iegūts no: <https://www.thailandlawonline.com/thai-real-estate-law/1387-1401-civil-law-right-of-servitudes> [sk. 20.09.2021.].

¹²⁹ Human Development Data Center. *Human Development Index (HDI) Ranking*. Iegūts no: <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks> [sk. 10.07.2023.].

2. pielikuma turpinājums

Izvēlētās postkomunistiskas valstis¹³⁰ – Ukraina, Krievijas Federācija, Moldova –, jo Latvija līdz ar minētajām valstīm ietilpa postkomunistisko valstu sastāvā. Šobrīd katras valsts tiesību sistēmas attīstījušās atšķirīgi. Čehija – Varšavas līguma valsts, kas formāli bija neatkarīga, taču arī tiek uzskatīta par postkomunistisko valsti.¹³¹

Taizeme jeb Taizemes Karaliste – viena no eksotiskākajām valstīm dienvidaustrumu Āzijā, kas ievērojama arī ar kopējo zemes platību (510 890 km²¹³²) un iedzīvotāju skaitu (uz 2023. gada 18. jūliju, pamatojoties uz Apvienoto Nāciju Organizācijas jaunākajiem datiem – 71 805 213¹³³). Tajā darbojas romāņu–ģermāņu tiesību sistēma (ar anglosakšu tiesību sistēmas ietekmi). Tāpēc interesi raisa tas, kā šajā blīvi apdzīvotā valstī tiek risināti ar servitūtiem saistīti jautājumi.

¹³⁰ Postkomunistisko valstu attīstība. Iegūts no: https://www.uzdevumi.lv/p/pasaules-vesture/9-klase/eiropas-integracija-7228/re-12b07ca3-fafe-4f38-b3ec-6917d238400a_ [sk. 25.09.2021.].

¹³¹ Desmit gadu pēc mūra krišanas. *The Economist*. 12.11.1999. *Latvijas Vēstnesis*. 374/377. Iegūts no: vestnesis.lv/ta/id/15588. [sk. 25.09.2021.].

¹³² Thailand Population. Iegūts no: <https://www.worldometers.info/world-population/thailand-population/> [sk. 18.07.2023.].

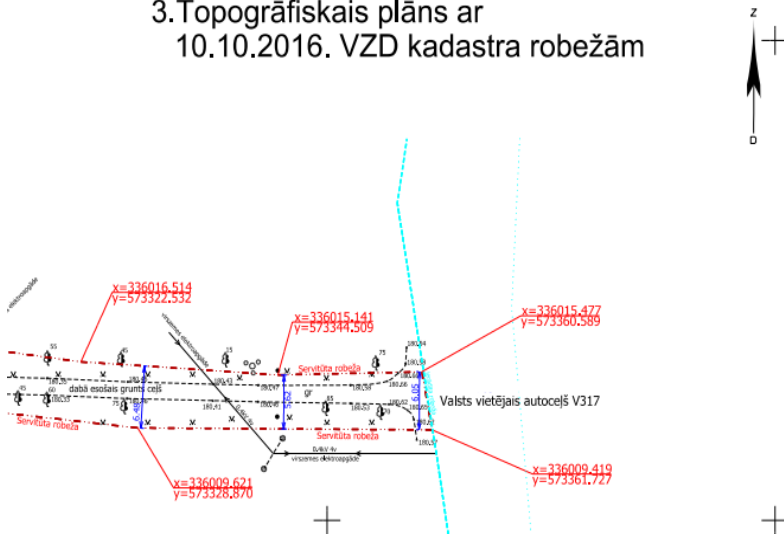
¹³³ *Ibid.*

Ceļa servitūta grafiskais attēlojums (1)

Topogrāfiskajā plānā:

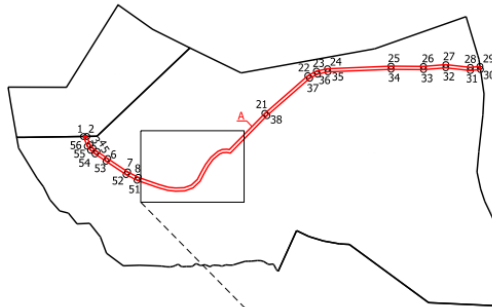
- ar sarkanu raustītu līniju attēlota plānotā servitūta ceļa robeža;
- ar “X” un “Y” apzīmētas robežas atrašanās koordinātas;
- ar zili iekrāsotām līnijām attēlots plānotā servitūta ceļa platums (precīzi norādot platumu metros un centimetros), kas ir ievērojami platāks nekā dabā esošā ceļa platums.

3.Topogrāfiskais plāns ar 10.10.2016. VZD kadastra robežām

CEĻA SERVITŪTA GRAFISKAIS ATTĒLOJUMS (2)

CEĻA SERVITŪTA PLĀNS M 1: 5000. Par piekļuves iespēju zemes vienībai ar kadastra apzīmējumu [...] [adrese] caur zemes vienību ar kadastra apzīmējumu [...], [adrese]

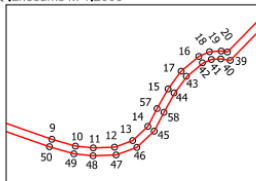

Ceļa servitūta pagriezīnu
punktu koordinātas

Koordinātu sistēma LKS92 TM
Mēroga koeficients: 0.999686

Nr	X	Y	Nr	X	Y
1	328420,49	609480,84	29	328510,10	609986,99
56	328407,91	609485,47	28	328508,80	609974,69
55	328402,79	609489,81	27	328512,41	609943,39
54	328398,16	609495,44	26	328510,06	609914,77
53	328398,84	609509,25	25	328510,47	609873,39
52	328371,81	609535,00	24	328507,14	609792,24
51	328364,68	609549,00	23	328504,00	609778,10
50	328355,18	609575,84	22	328498,24	609767,18
49	328351,55	609588,36	21	328450,11	609712,26
48	328350,57	609598,10	20	328403,63	609666,78
47	328350,99	609609,88	19	328404,14	609663,61
46	328354,84	609620,51	18	328403,80	609657,61
45	328363,17	609629,37	17	328401,39	609652,16
58	328372,80	609634,34	16	328393,83	609643,14
44	328362,58	609639,80	15	328384,76	609636,43
43	328391,07	609646,08	57	328374,70	609630,81
42	328397,96	609654,30	14	328365,61	609626,13
41	328399,85	609658,56	13	328358,32	609618,37
40	328400,12	609663,40	12	328354,97	609608,11
39	328399,36	609668,19	11	328354,58	609598,23
38	328447,20	609715,01	10	328355,49	609589,12
37	328494,93	609769,46	9	328358,99	609577,06
36	328500,21	609779,49	8	328368,26	609550,58
35	328503,16	609792,76	7	328375,26	609537,03
34	328506,46	609807,46	6	328392,27	609511,57
33	328506,06	609914,92	5	328401,38	609497,82
32	328508,39	609943,32	4	328405,65	609492,63
31	328504,78	609974,67	3	328409,98	609488,96
30	328506,14	609987,58	2	328420,54	609484,90

Iznesums M 1:2000

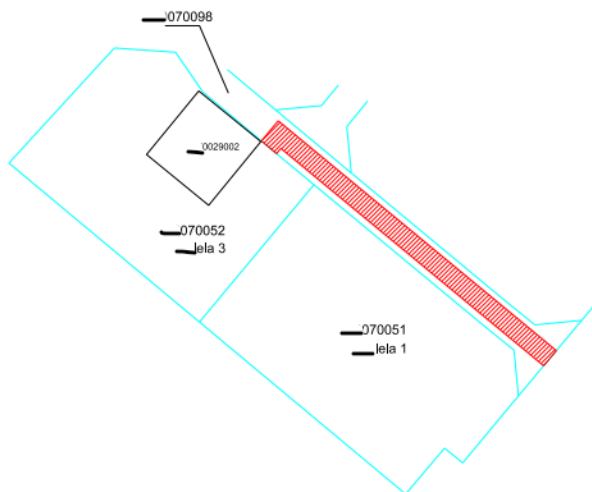
ceļa apz.	z.v.kad.apz.	garums (km)	platums (m)	platība (ha)
A		0,591	4	0,2364

APZĪMĒJUMI:

○9 - ceļa servitūta pagrieztiena punkts un tā numurs

Ceļa servitūta grafiskais attēlojums (3)

Skice ceļa servitūta nodibināšanai

Ceļa servitūta teritorijas garums 110 metri (0,110 km, 0,0671 ha)

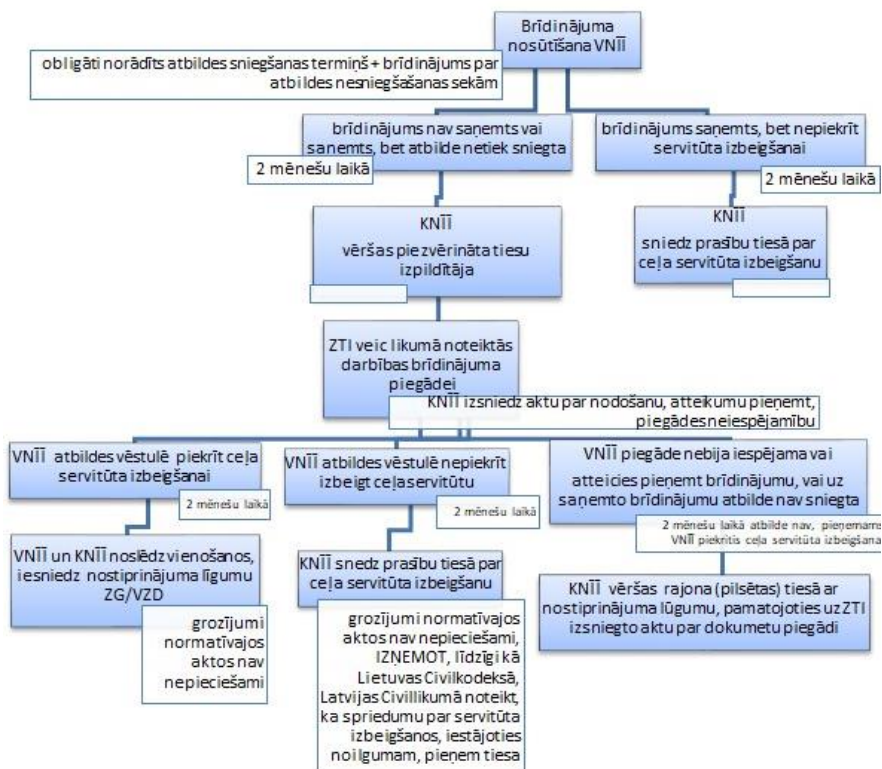
Ceļa servitūta teritorijas platums 6,0 metri

Skice sagatavota atbilstoši 2021.gada 20.augustā kadastrs.lv pieejamajai Informācijai

Ārpus tiesas procesuālā kārtība ceļa servitūta izbeigšanai uz noiļuma pamata Schematiskais attēlojums (autore veidots)

Lietotie saīsinājumi:

- VNĪĪ — valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks
- KNĪĪ — kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks
- ZTI — zvērētais tiesu izpildītājs
- ZG — zem esgrāmata
- VZD — Valsts zemes dienests

**Ārpus tiesas procesuālā kārtības ceļa servitūta izbeigšanai
uz noilguma pamata konceptuālā priekšlikuma pozitīvie
un negatīvie aspekti (autore veidots)**

Nr.	Piedāvātā konceptuālā risinājuma pozitīvie aspekti	Piedāvātā konceptuālā risinājuma negatīvie aspekti
1	Normatīvo aktu modernizācija un attīstība	Valdošā nekustamā īpašuma īpašnieka negodprātīgas rīcības risks. Piemēram, sniedzot dokumentus zemesgrāmatā un neatklājot faktu, ka valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks 2 mēnešu laikā ir sniedzis atbildi (nepiekrītot ceļa servitūta izbeigšanai) uz brīdinājumu. Pie šādiem apstākļiem var tikt aizskartas valdošā nekustamā īpašuma īpašnieka tiesības. Taču minētais risks ir minimāls, jo MK 2006. gada 31. oktobra noteikumu Nr. 898 "Noteikumi par zemesgrāmatu nostiprinājuma lūguma formām" ¹³⁴ pielikumos esošo nostiprinājuma lūgumu formas satur prasību iesniedzējam ar parakstu apliecināt sniegto ziņu patiesumu
2	Datu atbilstības faktiskai situācijai nodrošināšana un to sakārtošana publiskos reģistros	Valdošā nekustamā īpašuma īpašnieka nedrošais tiesiskais stāvoklis un iespējamais tiesiskās vienlīdzības disbalanss. Sākotnēji var šķist, ka piedāvātās ārpus tiesas procedūras ietvaros valdošā nekustamā īpašuma īpašnieka intereses varētu tikt aizskartas tādējādi, ka nav paredzēta iespēja aizstāvēt tās tiesā. Taču vienlaikus jāuzsver, ka piedāvātais mehānisms īstenojams tikai gadījumā, ja valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks apzināti nepieņem brīdinājumu, nesniedz atbildi vai nav sasniedzams. Kā jau iepriekš noskaidrots, jebkuras personas pienākums ir nodrošināt tās sasniedzamību saziņā ar valsti. Ja valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks nerūpējas par korespondences saņemšanu, neizmanto savas tiesības celt iebildumus, viņš nebaida arī tiesisko aizsardzību. Minētais izriet arī no 2005. gada 3. maija AT senāta Administratīvo lietu departamenta lēmuma lietā Nr. SKA-229 ¹³⁵ , kurā akcentēts adresāta pienākums deklarēt dzīvesvietu, kur tā sasniedzama tiesiskajās attiecībās. Līdz ar to autore uzskata, ka arī šis risks samazinās līdz minimumam

¹³⁴ Noteikumi par zemesgrāmatu nostiprinājuma lūguma formām: Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumi Nr.898. 09.11.2006. Latvijas Vēstnesis. 180.

¹³⁵ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005. gada 3. maija lēmums lietā Nr. SKA-229. Iegūts no: <https://www.at.gov.lv/lv/judikaturas-nolemumu-arhivs-old/senata-administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba/2005> [sk. 12.07.2023.].

6.pielikuma turpinājums

Nr.	Piedāvātā konceptuālā risinājuma pozitīvie aspekti	Piedāvātā konceptuālā risinājuma negatīvie aspekti
3	Nenoteikta tiesiskā stāvokļa novēršana attiecībā uz kalpojošo nekustamo īpašumu	Papildu sloga radīšana zvērinātiem tiesu izpildītājiem
4	Tiesu darba atslogošana	—
5	Valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku laika un finanšu resursu taupība	—
6	Nav ietekmes uz valsts budžetu	—

Nolēmumu apkopojums

3.1. tabula

Izbraukuma tiesas sēdes servitūtu lietās (autores veidots)

1	Tukuma rajona tiesas 2018. gada 8.f ebruāra spriedums, lieta Nr. C37058517; ¹³⁶
2	Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018. gada 9. novembra spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0352-18/8; ¹³⁷
3	Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018. gada 15. maija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0008-18/11; ¹³⁸
4	Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2014. gada 13. novembra spriedums, lietas Nr. C07040608; ¹³⁹
5	Vidzemes rajona tiesas Gulbenē 2022. gada 20. oktobra spriedums, lietas arhīva Nr. C-0737-22/14 ¹⁴⁰ ;
6	Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013. gada 3. oktobra spriedums, lietas Nr. C11129810. ¹⁴¹
7	Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2022. gada 10. jūnija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0082-22/7; ¹⁴²

¹³⁶ Tukuma rajona tiesas Tukumā 2018. gada 8. februāra spriedums lietā Nr. C37058517, lietvedības Nr. C-0097-18/3). Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹³⁷ Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2018. gada 9. novembra spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0352-18/8. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹³⁸ Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2018. gada 15. maija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0008-18/11. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹³⁹ Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas Jelgavā 2014. gada 13. novembra spriedums lietā Nr. C07040608. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁴⁰ Vidzemes rajona tiesas Gulbenē 2022. gada 20. oktobra spriedums, lietas arhīva Nr. C-0737-22/14. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁴¹ Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Valmierā 2013. gada 3. oktobra spriedums lietā Nr. C11129810, lietas arhīva Nr. CA-0173-13/7. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁴² Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2022. gada 10. jūnija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0082-22/7. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

7. pielikuma turpinājums

8	Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2021. gada 3. decembra spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0200-21/11; ¹⁴³
9	Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2021. gada 19. jūlija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0178-21/11; ¹⁴⁴
10	Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Rīgā 2021. gada 20. janvārī spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0012-21/31; ¹⁴⁵
11	Zemgales apgabaltiesas Jelgavā 2018. gada 28. maija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0092-18/11; ¹⁴⁶
12	Vidzemes apgabaltiesas 2021. gada 19. oktobra spriedums lietā Nr. CA-0183-21. ¹⁴⁷

¹⁴³ Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2021. gada 3. decembra spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0200-21/11. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁴⁴ Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Jelgavā 2021. gada 19. jūlija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0178-21/11. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁴⁵ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Rīgā 2021. gada 20. janvārī spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0012-21/31. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁴⁶ Zemgales apgabaltiesas Jelgavā 2018. gada 28. maija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0092-18/11. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

¹⁴⁷ Vidzemes apgabaltiesas 2021. gada 19. oktobra spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0183-21. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 06.05.2023.].

Tiesas lēmumi – alternatīvas piekļuves piedāvājumu izvērtēšana
(autores veidots)

1	Zemgales apgabaltiesas Jelgavā 2018. gada 28. maija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0092-18/11 ¹⁴⁸
2	Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Valmierā 2013. gada 3. oktobra spriedums lietā Nr. C11129810 ¹⁴⁹
3	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2017. gada 3. novembra spriedums lietā Nr. C-0051-17/3 ¹⁵⁰
4	Rīgas rajona tiesas Siguldā 2022. gada 2. novembra spriedums lietā Nr. C33577721 ¹⁵¹

¹⁴⁸ Zemgales apgabaltiesas Jelgavā 2018. gada 28. maija spriedums, lietas arhīva Nr. CA-0092-18/11. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 06.05.2023.].

¹⁴⁹ Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas Valmierā 2013. gada 3. oktobra spriedums lietā Nr. C11129810, lietas arhīva Nr. CA-0173-13/7. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 06.05.2023.].

¹⁵⁰ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2017. gada 3. novembra spriedums, lietas Nr. C-0051-17/3. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [sk. 06.05.2023.].

¹⁵¹ Rīgas rajona tiesas Siguldā 2022. gada 2. novembra spriedums, lietas Nr. C33577721. Nav publicēts. Atrodas autores personīgajā arhīvā.

Tiesas nolēmumi pagaidu aizsardzības lietās (autores veidots)

Nr.	Tiesas nolēmums
1	Zemgales rajona tiesas Tukumā lēmums lietā Nr. C73445821 ¹⁵²
2	Zemgales rajona tiesas Jelgavā lēmums lietā Nr. C73419321 ¹⁵³
3	Rīgas rajona tiesas Rīgā lēmums lietā Nr. C33424022 ¹⁵⁴
4	Rīgas rajona tiesas Rīgā lēmums lietā Nr. C33439221 ¹⁵⁵
5	Rīgas rajona tiesas Jūrmalā lēmums lietā Nr. C33497822 ¹⁵⁶
6	Rīgas rajona tiesas Jūrmalā lēmums lietā Nr. C33525422 ¹⁵⁷
7	Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas lēmums lietas arhīva Nr. C-4318-21 ¹⁵⁸
8	Vidzemes rajona tiesas Gulbenē lēmums lietas arhīva Nr. C-3527-21 ¹⁵⁹
9	Vidzemes rajona tiesas Gulbenē lēmums lietas arhīva Nr. C-3333-21 ¹⁶⁰
10	Zemgales rajona tiesas Tukumā lēmums lietā Nr. C73445821 ¹⁶¹
11	Zemgales rajona tiesas Jelgavā lēmums lietā Nr. C73419321 ¹⁶²

¹⁵² Zemgales rajona tiesas Tukumā 2021. gada 10. jūnija lēmums lietā Nr. C73445821. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 21.07.2023.].

¹⁵³ Zemgales rajona tiesas Jelgavā 2021. gada 27. maija lēmums lietā Nr. C73419321. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 21.07.2023.].

¹⁵⁴ Rīgas rajona tiesas Rīgā 2022. gada 27. jūnija lēmums lietā Nr. C33424022. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Rīgā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

¹⁵⁵ Rīgas rajona tiesas Rīgā 2021. gada 28. oktobra lēmums lietā Nr. C33439221. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Rīgā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

¹⁵⁶ Rīgas rajona tiesas Jūrmalā 2022. gada 7. septembra lēmums lietā Nr. C33497822. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Jūrmalā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

¹⁵⁷ Rīgas rajona tiesas Jūrmalā 2022. gada 10. oktobra lēmums lietā Nr. C33525422. Nav publicēts. Atrodas Rīgas rajona tiesas Jūrmalā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

¹⁵⁸ Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2021. gada 29. jūlija lēmums lietā Nr. C68431821. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 21.07.2023.].

¹⁵⁹ Vidzemes rajona tiesas Gulbenē 2021. gada 19. oktobra lēmums, lietas Nr. C71352721, lietas arhīva Nr. C-3527-21. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 21.07.2023.].

¹⁶⁰ Vidzemes rajona tiesas Gulbenē 2021. gada 5. novembrī lēmums, lietas Nr. C71333321, lietas arhīva Nr. C-3333-21. Iegūts no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 21.07.2023.].

¹⁶¹ Zemgales rajona tiesas Tukumā 2021. gada 10. jūnija lēmums lietā Nr. C73445821. Nav publicēts. Atrodas Zemgales rajona tiesas Jūrmalā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

¹⁶² Zemgales rajona tiesas Jelgavā 2021. gada 27. maija lēmums lietā Nr. C73419321. Nav publicēts. Atrodas Zemgales rajona tiesas Jūrmalā arhīvā / autores personīgajā arhīvā.

Vadlīnijas prasības pieteikuma noformēšanai strīdos par ceļa servitūta nodibināšanu (autores veidots)

**VADLĪNIJAS PRASĪBAS PIETEIKUMA NOFORMĒŠANAI STRĪDOS
PAR CEĻA SERVITŪTA NODIBINĀŠANU**

Vadlīnijās lietotie saīsinājumi:

AT – Augstākā tiesa

CL – Civillikums

CPL – Civilprocesa likums

[1] Šīs vadlīnijas izstrādātas, lai palīdzētu izstrādāt prasības pieteikumu par ceļa servitūta nodibināšanu. Vadlīnijas satur skaidrojumus par prasības pieteikuma saturu elementiem, tam pievienojamiem dokumentiem un prasības pieteikuma noformēšanu.

[2] CPL 128. pantā izvirzītas prasības, kas jāievēro, sastādot prasības pieteikumu. Vadlīnijās dotas norādes tikai par atsevišķiem (ceļa servitūta nodibināšanas lietās) svarīgākajiem prasības pieteikuma sastāva elementiem, kas noteikti CPL 128. pantā:

- 1) prasības priekšmets (128. panta otrās daļas 3. punkts);
- 2) apstākļi, ar kuriem prasītājs pamato savu prasījumu, un pierādījumi, kas tos apstiprina (128. panta otrās daļas 5. punkts);
- 3) mediācijas izmantošana strīda risināšanai pirms vēršanās tiesā (128. panta otrās daļas 5¹. punkts);
- 4) likums, uz kura prasība pamatota (128. panta otrās daļas 6. punkts);
- 5) prasītāja prasījumi (128. panta otrās daļas 7. punkts).

[3] Vadlīnijām ir rekomendējošs raksturs. Šīs vadlīnijas nesatur rekomendācijas visiem iespējamiem strīdos gadījumiem. Tāpēc par šajās vadlīnijās neatrunātiem gadījumiem vai jebkuru šaubu gadījumā par šo vadlīniju piemērošanu ieteicams vērsties pie jomas speciālista.

[4] Vadlīnijās lietotie termini:

Prasītājs – persona, kura iesniedz prasību tiesā sakarā ar nepieciešamību nodibināt ceļa servitūtu.

Atbildētājs – persona, pret kuru iesniegta prasība tiesā par ceļa servitūta nodibināšanu.

Valdošais nekustamais īpašums – nekustamais īpašums, kuram par labu nodibināms ceļa servitūts.

Kalpojošais jeb apgrūtinātais nekustamais īpašums – nekustamais īpašums, uz kuru nodibināms ceļa servitūts.

Vispārīgi jautājumi	
<p>Ja ceļa servitūts nav nodibināts nedz ar likumu, nedz testamentu un nav iespējams panākt labprātīgu vienošanos ar kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku par ceļa servitūta nodibināšanu ar līgumu, ceļa servitūts nodibināms tiesas ceļā.</p>	CL 1231. panta 2. punkts
<p>Prasību tiesā par ceļa servitūta nodibināšanu var celt jebkura pilngadīga un rīcībspējīga fiziskā vai juridiskā (arī komandītsabiedrība un pilnsabiedrība) persona.</p>	CPL 127. panta pirmā daļa
<p>Svarīgi! Parasību par ceļa servitūta nodibināšanu tiesīgs celt valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks (ja valdošais nekustamais īpašums atrodas vairāku personu īpašumā, prasību ceļ kopā visi kopīpašnieki).</p>	CL 1232. panta otrā daļa
<p>Ceļot prasību tiesā par ceļa servitūta nodibināšanu, jānoskaidro, vai prasība neskar trešo personu intereses.</p>	Skatīt CPL 11. nodaļu.
<p>Servitūta tiesību iegūšanai vai nekustamā īpašuma apgrūtināšanai ar lietu tiesībām (ceļa servitūta nodibināšanu) ir nepieciešama trešo personu piekrišana (personas, kuru intereses ar tiesas spriedumu tiek aizskartas vai arī varētu tikt aizskartas).</p>	CL 1234. panta otrā daļa CL 1068. panta otrā daļa CL 1232. panta otrā daļa CL 90. panta otrā daļa CL 124., 128. pants
<p>Ieinteresētās trešās personas var būt, piemēram:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hipotekārais kredītors, • laulātais, • kopīpašnieki, • maksātnespējas administrators u. c. personas. 	Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punkts
<p>Par trešās personas pieaicināšanu vai iestāšanos lietā tiesā iesniedzams iesniegums, ko izskata tiesa. Tiesa pieņem lēmumu par lūguma apmierināšanu vai noraidīšanu. Iesniegumu tiesai iesniedz lietas dalībnieki vai trešā persona.</p>	
<p>Visiem prasītāja paustajiem apgalvojumiem prasības pieteikumā jābūt pierādāmiem. Bet prasījumiem jābūt pamatotiem ar normatīvajiem aktiem. Ieteicams arī ar tiesu praksi un tiesību doktrīnu.</p>	CPL 80. panta trešā daļa, 81. pants

1. Prasības priekšmets	
<p>Prasības priekšmets: Prasības pieteikums tiesā iesniedzams sakarā ar nepieciešamību nodibināt ceļa servitūtu (izšķir kājceļa, braucamā ceļa vai lopu ceļa servitūtu) uz atbildētājam piederošo kalpojošo nekustamo īpašumu par labu prasītājam (prasītāja piederošajam nekustamajam īpašumam – valdošajam nekustamajam īpašumam), lai nodrošinātu piekļuvi pie valdošā nekustamā īpašuma.</p> <p>Piezīme: Gadījumos, ja prasītājam ir pamats uzskatīt, ka prasītāja tiesības tiek aizskartas vai līdz nolēmuma spēkā stāšanās brīdī varētu tikt aizskartas, vai prasītājam atbildētāja darbības vai bezdarbības dēļ varētu tikt nodarīts būtisks kaitējums, prasītājs tiesīgs lūgt tiesai noteikt pagaidu aizsardzību (pirms prasības celšanas tiesā vai līdz ar prasības celšanu).</p> <p>Piemēram, ja vienīgā piekļuve līdz valdošajam nekustamajam īpašumam iespējama pa kalpojošajā nekustamajā īpašumā esošu ceļu, bet tā īpašnieks sakrāvis uz ceļa malku, ierīkojot slēdzamus vārtus, izracis bedri, plāno uzbūvēt siltumnīcu vai veikt citas darbības, liedzot pārvietošanās iespējas utt.</p>	<p>CL 1130. pants CL 1131. pants CL 1156. pants</p> <p>Skatīt arī CPL 19. nodaļu – Prasības nodrošināšana un pagaidu aizsardzība</p>
2. Apstākļi, ar kuriem prasītājs pamato savu prasījumu un pierādījumi, kas tos apstiprina	
<p>Prasības pieteikumā prasītājam jānorāda visi apstākļi un fakti, kas būtiski ceļa servitūta nodibināšanas pamatošanai.</p> <p>Servitūta tiesības nodibināšanas pamatojums ir vajadzība nodrošināt valdošo nekustamo īpašumu ar labumu, kas nepieciešams valdošā īpašuma normālai funkcionēšanai.</p> <p>Piemēram, prasītājam nav iespējas nedz iekļūt, nedz izkļūt no sava nekustamā īpašuma līdz koplietošanas ceļam; tā ir prasītāja vienīgā dzīves vieta; prasītāja nekustamo īpašumu nepieciešams apsaimniekot, bet tas nav iespējams; prasītājs mēģinājis vienoties ar atbildētāju ārpus tiesas kārtībā, bet atbildētājas nepiekrita; prasītāja un atbildētāja nekustamie īpašumi robežojas, un kalpojošais nekustamais īpašums spēj dot labumu valdošajam; atbildētāja īpašumā jau ir ceļš, ko varētu izmantot kā servitūta ceļu; prasītājs nodarbojas ar komercdarbību, un piekļuves neesamība rada būtiskus zaudējumus utt.</p>	

<p>2. Apstākļi, ar kuriem prasītājs pamato savu prasījumu un pierādījumi, kas tos apstiprina</p>	
<p>Kalpojošajam nekustamajam īpašumam jānodod labums valdošajam īpašumam ne tikai nejauši vai uz kādu laiku, bet ar savām pastāvīgām īpašībām. Tas nozīmē, ka jāpastāv reālai iespējai jebkurā brīdī pārvietoties pa kalpojošajā īpašumā esošu ceļu (ja ceļa nav, arī zemes joslu, pa kuru ir iespējama pārvietošanās), lai nokļūtu līdz valdošajam nekustamajam īpašumam.</p> <p>Pierādījumi ir ziņas, uz kuru pamata tiesa nosaka tādu faktu esamību vai neesamību, kuriem ir nozīme lietas izspriešanā. Kā pierādījumi ceļa servitūta nodibināšanas lietā var būt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Pušu un trešo personu paskaidrojumi (CPL 104. pants) 2) Liecinieku liecības (CPL 105. pants) 3) Rakstveida pierādījumi (CPL 110. pants) 4) Ekspertīze (CPL 121. pants) 5) Institūcijas atzinums (CPL 126. pants) <p>Kādi pierādījumi pievienojami prasības pieteikumiem, atkarīgi no konkrētā strīdus gadījuma un prasītāja izvēles. Svarīgi, lai prasības pieteikumam būtu pievienoti pierādījumi, kas apstiprina visus norādītos apstākļus, uz kuriem prasījums pamatots.</p> <p>Pamatdokumenti, ko ieteicams pievienot prasības pieteikumam, lai tiesai veidotos priekšstats par situāciju kopumā:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) valdošā nekustamā īpašuma zemesgrāmatas nodalījuma noraksts; 2) kalpojošā nekustamā īpašuma zemesgrāmatas nodalījuma noraksts; 3) zemes vienību Zemes robežu, situācijas un aprūtinājumu plāns; 4) Kadastra informācija par valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma zemes vienībām; 5) ceļa servitūta teritorijas grafiskais attēlojums ceļa servitūta nodibināšanai un citi dokumenti. <p>Svarīgi! Prasības pieteikumam pievienojams ceļa servitūta grafiskais attēlojums, ko izstrādājis sertificēts mērnieks. Uz to tiek balstīts prasītāja prasījums, un prasības apmierināšanas gadījumā ceļa servitūta grafiskais attēlojums būs jāiesniedz zemesgrāmatā ceļa servitūta tiesības nostiprināšanai un Valsts zemes dienestā reģistrācijai Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā un attēlošanai kadastra kartē.</p>	<p>CL 1146. pants</p> <p>Skatīt CPL 15., 16., 17. nodaļu CPL 92. pants</p>

<p>2. Apstākļi, ar kuriem prasītājs pamato savu prasījumu un pierādījumi, kas tos apstiprina</p>	
<p>Sertificēta mērnieka izgatavotajam* ceļa servitūta grafiskajam attēlojumam jāsaturs šādi dati:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ceļa servitūta grafiskā attēlojuma nosaukums ar norādi uz nekustamā īpašuma adresi un kadastra numuru, uz kura ceļa servitūts nodibināms; 2) grafiski attēlota zemes vienība, uz kuras nodibināms ceļa servitūts un norādīts tās kadastra apzīmējums; 3) ceļa servitūta teritorijas garums; 4) ceļa servitūta teritorijas platums, 5) ceļa servitūta teritorijas kopējā aizņemtā platība; 6) ceļa servitūta teritorijas precīzs izvietojums zemes vienībā; 7) ceļa servitūta teritorijas piesaiste koordinātām; 8) informācija par datu ieguves avotu, uz kuru pamatojoties sertificēts mērnieks servitūta grafisko attēlojumu izgatavojis, un mērogs; 9) informācija par izgatavotāju (vārds, uzvārds, sertifikāta numurs, sertifikāta izsniegšanas datums un sertifikāta derīguma termiņš); 10) servitūta teritorijas grafiskā attēlojuma izgatavošanas datums. <p><i>* norāde iekļauta, ņemot vērā autores sniegtos priekšlikumus promocijas darba secinājumu un priekšlikumu daļā.</i></p>	
<p>3. Ziņas par mediācijas izmantošanu strīda risināšanai pirms vēršanās tiesā</p>	
<p>Prasītājam jāsniedz ziņas par mediācijas izmantošanu strīda risināšanai pirms vēršanās tiesā.</p> <p>Mediācija ir brīvprātīgas sadarbības process, kurā puses cenšas panākt savstarpēji pieņemamu vienošanos savu domstarpību atrisināšanai ar mediatora starpniecību.</p> <p>Skatīt arī: https://www.tiesas.lv/Media/Default/baneri/mediacija_final.pdf CPL neuzliek par obligātu pienākumu izmantot mediāciju. Taču mediācijas izmantošana ir ieteicama un vēlama, jo ar mediācijas palīdzību konfliktu iespējams atrisināt, savstarpēju pārrunu ceļā noslēdzot izlīgumu. Izlīgums iesniedzams tiesai apstiprināšanai. Mediācijas procesā iespējams arī atteikties no prasības vai atzīt prasību pilnīgi vai daļēji. Mediācija ir finansiāli izdevīgāks un laika ziņā ātrāks konflikta risināšanas process (atšķirībā no vairāku gadu tiesāšanās). Katra no pusēm savstarpējas piekāpšanās rezultātā var panākt sev iespējami labvēlīgu risinājumu.</p>	<p>CPL 128. panta otrās daļas 5¹ apakšpunkts Skatīt Mediācijas likumu</p> <p>Noteikumi par izlīgumu ietverti CPL 226.–228. pantā</p>

4. Likums, uz kura prasība pamatota	
<p>Likumu un pantu uzskaitījums, uz kuriem prasība pamatota, ir individuāls. Tas atkarīgs no konkrētās situācijas.</p> <p>Piemēram: Civillikuma 1., 1130., 1131., 1135., 1141., 1146., 1147., 1156. panta (attiecīgais 1., 2. vai 3. punkts), 1158., 1159., 1231. panta 2. punkts, 1459. panta pirmā daļa u. c. Civilprocesa likuma 1. p., 29. p. pirmā daļa, 33., 34. panta pirmās daļas 4. un 7. punkts, 39., 41., 74., 93., 96., 97. pants, 127. panta pirmā daļa, 128. panta otrās daļas 2¹, 5¹ punkts, 137. panta otrā daļa, 138.¹ panta pirmās daļas 3. punkts, 197. pants.</p> <p>Atkarībā no situācijas un nepieciešamības prasību var pamatot arī ar citiem normatīvajiem aktiem. Taču nav jāmin visi iespējamie normatīvie akti un panti. Ja arī norādes uz kādu likumu un pantu trūkst, tiesu praksē darbojas vispārpieņemts princips, ka tiesa zina likumus un tai jāpiemēro konkrētam gadījumam atbilstošie likumi pat tad, ja puses uz tiem nav atsaukušās pieteikumā vai pieteikumā norādīti nepareizi likumi.</p>	
5. Prasītāja prasījumi	
<p>Prasītāja prasījumi ir tas, ko prasītājs lūdz tiesai. Prasījumi jāformulē iespējami īsi (bez liekvārdības) un precīzi, lai prasības apmierināšanas gadījumā prasījums būtu izpildāms. Nepareizi vai neprecīzi formulēti prasījumi var novest pie prasības noraidīšanas.</p> <p>Prasītājam prasības pieteikuma lūgumu daļā, formulējot prasījumu par ceļa servitūta nodibināšanu, jānorāda:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kalpojošais nekustamais īpašums, uz kuru nodibināms ceļa servitūts – kadastra numurs, adrese, zemes vienības kadastra apzīmējums (īpaši svarīgi norādīt gadījumos, ja nekustamais īpašums sastāv no vairākām zemes vienībām); 2) valdošais nekustamais īpašums, kam par labu nodibināms ceļa servitūts – kadastra numurs, adrese, zemes vienības kadastra apzīmējums; 3) ceļa servitūta teritoriju raksturojošie parametri – garums, platums, kopējā aizņemtā platība un ceļa servitūta teritorijai piesaistītās koordinātas. Ieteicams ietvert arī piebildi, ka ceļa servitūta teritorijas garums, platums un kopējā aizņemtā platība precizējama pēc tā uzmērīšanas dabā; 4) tiesas nosaukums, zemesgrāmatas nodaļuma numurs, kuros ierakstīts valdošais un kalpojošais nekustamais īpašums (nosacīta nepieciešamība). 	

5. Prasītāja prasījumi	
<p>Svarīgi! Prasības pieteikuma lūgumu daļā prasījumu par ceļa servitūta ierakstīšanu / ceļa servitūta tiesības nostiprināšanu zemesgrāmatā NEIETVER.</p> <p>Tiesas, kura izskata servitūta lietu, kompetencē nav izlemt jautājumu par servitūta ierakstīšanu zemesgrāmatā, jo pamats tiesības uz ceļa servitūtu nostiprināšanai zemesgrāmatā ir tiesas spriedums. Servitūtu zemesgrāmatā nostiprina atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 44. pantam.</p> <p>Ceļa servitūta tiesības nostiprināšana piekīt tai rajona (pilsētas) tiesai, kuras zemesgrāmatās ierakstīts nekustams īpašums, un tiesības nostiprina uz tiesneša lēmumu pamata.</p> <p>Servitūta tiesības nostiprināšana zemesgrāmatā, ja tas nodibināts uz tiesas sprieduma pamata, pietiek ar vienpusēju servitūta izlietotāja nostiprinājuma lūgumu.</p>	Zemesgrāmatu likuma 44. pants
CITS:	
1. Pretprasības celšana	
Servitūtu lietās kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekam, ja viņš piedāvā citu ceļa servitūta alternatīvu variantu, NAV jāceļ pretprasība.	Skatīt Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2007. gada 11. aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-259.
2. Brīdinājums par nodomu iesniegt tiesā prasības pieteikumu par ceļa servitūta nodibināšanu izbeigšanu vai traucēšanu	
<p>Prasības pieteikumam lietās par ceļa servitūtiem pievieno dokumentu, kas apliecina prasītāja brīdinājuma par savu nodomu iesniegt tiesā prasības pieteikumu par ceļa servitūta nodibināšanu, izbeigšanu vai traucēšanu nosūtīšanu uz atbildētāja deklarēto vai juridisko adresi vai izsniegšanu atbildētājam 1 mēnesi pirms prasības pieteikuma iesniegšanas tiesā un sniegt ziņas par atbildētāja darbībām saistībā ar izsūtīto vai izsniegto brīdinājumu.</p> <p><i>* norāde iekļauta, ņemot vērā autores sniegtos priekšlikumus promocijas darba secinājumu un priekšlikumu daļā.</i></p>	

* Vadlīnijas izstrādātas, ņemot vērā autores sniegtos priekšlikumus promocijas darba nobeigumā.